

Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta Tehty 13 päivänä tammikuuta 2000

Selitysmuistio

Paul Lagarde

Selitysmuistio

Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta Tehty 13 päivänä tammikuuta 2000

Paul Lagarde

Diplomaattivaliokunnan hyväksymä yleissopimus ja suositus

Julkaisija:

Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevä Haagin konferenssi

Pysyvä toimisto

Churchillplein 6b

2517 JW Haag

Nederland

Puhelin: +31 70 363 3303

Faksi: +31 70 360 4867

Sähköposti: secretariat@hcch.net

Verkkosivusto: www.hcch.net

© Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevä Haagin konferenssi 2017

Kaikki oikeudet pidätetään. Mitään tämän julkaisun osaa ei saa jäljentää, tallentaa hakujärjestelmään tai välittää edelleen valokopioimalla, nauhoittamalla tai missään muussa muodossa tai millään muulla tavalla ilman tekijänoikeuden haltijan kirjallista lupaa.

Professori Paul Lagarden laatima selitysmuistio *Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta, tehty 13 päivänä tammikuuta 2000*, jota tarkistettiin vuonna 2016, on käännetty Euroopan komission oikeusasioiden pääosaston tuella kaikille Euroopan unionin virallisille kielille englantia, ranskaa, espanjaa ja saksaa lukuun ottamatta. Paul Lagarde ja pysyvä toimisto ovat laatineet tarkistetut ranskan- ja englanninkieliset versiot, ja espanjan- ja saksankieliset käännökset tarkistetaan lähitulevaisuudessa. Tarkistamattoman selitysmuistion alkuperäisen espanjankielisen käännöksen on antanut käyttööme Espanjan ulkoasiainministeriö. Saksankielisen käännöksen ovat antaneet käyttööme Saksan liittotasavallan oikeusministeriö ja ulkoasiainministeriö. Huomattakoon, että saksankielistä käännöstä ei ole koordinoitu Itävallan, Saksan ja Sveitsin viranomaisten välillä. Julkaisun käännöksiä ei ole tarkastettu Haagin konferenssin pysyvässä toimistossa (espanjaa lukuun ottamatta).

Julkaisun viralliset, englannin- ja ranskankieliset versiot ovat Haagin konferenssin verkkosivuilla (www.hcch.net).

ISBN 978-92-79-67006-0

Painettu Belgiassa

Esipuhe

1 Tämän kirjasen sisältö on poimittu teoksesta "Proceedings of the Special Commission with a diplomatic character of September – October 1999, Protection of Adults", johon on koottu aikuisten kansainvälistä suojelua käsittelevän diplomaattivaliokunnan asiakirjat syys-lokakuulta 1999.

Mainittu julkaisu sisältää tähän jäljennettyjen sivujen lisäksi alustavat asiakirjat, raportit ja tiivistelmät diplomaattivaliokunnan työhön liittyvistä keskusteluista vuodelta 1999. Lyhentämätön julkaisu on tilattavissa joko kirjakauppojen kautta tai suoraan Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvästä toimistosta, Churchillplein, 6b, 2517 JW The Hague, The Netherlands (sähköposti: secretariat@hcch.net, faksi: +31 70 360 4867).

2 Professori Paul Lagarde kommentoi selitysmuistiossa diplomaattivaliokunnan hyväksymää yleissopimusta, joka on esitetty 2. lokakuuta 1999 päivätyssä päätösasiakirjassa.

3 Yleissopimuksen allekirjoitti ensimmäisenä Alankomaat 13. tammikuuta 2000, ja yleissopimukselle on siksi annettu tämä päiväys.

4 Tässä selitysmuistion tarkistetun version kohdassa 146 on lisätietoja valtuutuksen vahvistamisesta.

5 Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin verkkosivuilla (www.hcch.net) on tietoa Haagin konferenssista ja Haagin yleissopimuksista.

Haagissa huhtikuussa 2017

Runko

YLEISSOPIMUS.....	7
Aikuisten kansainvälistä suojelua käsittelevän diplomaattivaliokunnan suositus	25
TODISTUS	27
AIKUISTA KOSKEVAT SUOJELUTOIMENPITEET	30
TIEDOT AIKUISTA KOSKEVISTA SUOJELUTOIMENPITEISTÄ	32
SELITYSMUISTIO.....	35

Yleissopimus

YLEISSOPIMUS AIKUISTEN KANSAINVÄLISESTÄ SUOJELUSTA

Tämän yleissopimuksen allekirjoittajavaltiot, jotka ottavat huomioon tarpeen suojella kansainvälisissä tilanteissa aikuisia, jotka henkilökohtaisten kykyjensä heikentymisen tai riittämättömyyden vuoksi eivät voi suojella etujaan, haluavat välttää oikeusjärjestelmiensä välisiä ristiriitatilanteita aikuisten suojeluun liittyvän toimivallan, sovellettavan lain ja toimenpiteiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta, palauttavat mieleen kansainvälisen yhteistyön merkityksen aikuisten suojelussa, vahvistavat, että aikuisen etu ja hänen arvokkuutensa ja itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen ovat ensisijaisesti huomioon otettavia asioita, ovat sopineet seuraavista määräyksistä

I LUKU - Yleissopimuksen soveltamisala

1 artikla

1. Tätä yleissopimusta sovelletaan sellaisten aikuisten suojeluun kansainvälisissä tilanteissa, jotka henkilökohtaisten kykyjensä heikentymisen tai riittämättömyyden vuoksi eivät voi suojella etujaan.
2. Sen tarkoituksena on:
 - a) määrittää valtio, jonka viranomaiset ovat toimivaltaisia ryhtymään toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi;
 - b) määrittää laki, jota edellä tarkoitettujen viranomaisten on sovellettava toimivaltaansa käyttäessään;
 - c) määrittää laki, jota on sovellettava aikuisen edustamiseen;
 - d) määrätä aikuisten suojeluun liittyvien toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kaikissa sopimusvaltioissa;
 - e) luoda sopimusvaltioiden viranomaisten välille tämän yleissopimuksen tarkoituksen toteuttamiseen tarvittavaa yhteistyötä.

2 artikla

1. Tässä yleissopimuksessa aikuisella tarkoitetaan henkilöä, joka on täyttänyt 18 vuotta.
2. Yleissopimusta sovelletaan myös sellaiseen aikuiseen, joka ei ollut täyttänyt 18 vuotta toimenpiteen suorittamisen ajankohtana.

3 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet voivat koskea erityisesti:

- a) toimintakelpoisuuden rajoituksen määrittämistä ja suojelujärjestelmän asettamista;
- b) aikuisen asettamista oikeus- tai hallintoviranomaisen suojelun alaiseksi;
- c) edunvalvontaa tai muuta vastaavaa järjestelyä;

- d) aikuisen tai hänen omaisuutensa hoidosta tai aikuisen edustamisesta tai avustamisesta vastaavan henkilön tai toimielimen osoittamista ja tehtävän määrittämistä;
- e) aikuisen sijoittamista laitokseen tai muuhun paikkaan, jossa suojelu voidaan järjestää;
- f) aikuisen omaisuuden hoitoa, säilyttämistä tai siitä määräämistä;
- g) luvan antamista erityiseen puuttumiseen aikuisen henkilön tai omaisuuden suojelemiseksi.

4 artikla

1. Tätä yleissopimusta ei sovelleta:
 - a) elatusvelvoitteisiin;
 - b) avioliiton tai vastaavan suhteen solmimiseen, mitätöimiseen tai purkamiseen taikka asumuseroon;
 - c) avioliiton tai vastaavan suhteen varallisuussuhteisiin;
 - d) tarkoitemääräyksiin (trusteihin) ja perintöoikeuteen;
 - e) sosiaaliturvaan;
 - f) yleisiin terveyttä koskeviin viranomaistoimenpiteisiin;
 - g) henkilöä koskeviin toimenpiteisiin, joihin on ryhdytty tämän tekemän rikoksen vuoksi;
 - h) turvapaikkaoikeutta ja maahanmuuttoa koskeviin päätöksiin;
 - i) toimenpiteisiin, joihin on ryhdytty yksinomaan yleisen turvallisuuden vuoksi.
2. Mitä 1 kappaleessa määrätään, ei vaikuta henkilön kelpoisuuteen toimia aikuisen edustajana siinä mainituissa asioissa.

II LUKU - Toimivalta

5 artikla

1. Sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomaiset, jossa aikuisella on asuinpaikka, ovat toimivaltaisia ryhtymään toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi.
2. Jos aikuisen asuinpaikka siirtyy toiseen sopimusvaltioon, toimivaltaisia viranomaisia ovat uuden asuinpaikkavaltion viranomaiset.

6 artikla

1. Edellä 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu toimivalta on niiden aikuisten osalta, jotka ovat pakolaisia tai jotka kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi ovat vailla asuinpaikkaa, sen sopimusvaltion viranomaisilla, jonka alueella nämä aikuiset ovat.
2. Edellisen kappaleen määräyksiä sovelletaan myös aikuisiin, joiden asuinpaikkaa ei voida selvittää.

7 artikla

1. Lukuun ottamatta niitä aikuisia, jotka ovat pakolaisia tai jotka kansalaisuusvaltiossaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi ovat vailla asuinpaikkaa, sen sopimusvaltion viranomaiset, jonka kansalainen aikuinen on, ovat ilmoitettuaan asiasta niille viranomaisille, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan tai 6 artiklan 2 kappaleen nojalla, toimivaltaisia ryhtymään toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi, jos ne katsovat voivansa näitä paremmin arvioida aikuisen edun.
2. Tätä toimivaltaa ei saa käyttää, jos viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla, ovat ilmoittaneet aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisille, että ne ovat ryhtyneet tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin tai ovat päättäneet, ettei mihinkään toimenpiteisiin tule ryhtyä tai että menettely on vireillä.
3. Toimenpiteet, joihin 1 kappaleen nojalla on ryhdytty, raukeavat heti, kun viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla, ovat suorittaneet tarpeelliset toimenpiteet tai päättäneet, ettei toimenpiteisiin ryhdytä. Näiden viranomaisten tulee asianmukaisesti ilmoittaa päätöksestään viranomaisille, jotka ovat ryhtyneet toimenpiteisiin 1 kappaleen nojalla.

8 artikla

1. Sopimusvaltion viranomainen, joka on toimivaltainen 5 tai 6 artiklan nojalla, voi katsoessaan sen aikuisen edun mukaiseksi joko omasta aloitteestaan tai toisen sopimusvaltion viranomaisen hakemuksesta pyytää, että jonkin 2 kappaleessa mainitun valtion viranomaiset ryhtyvät toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi. Pyyntö voi koskea joko suojelutoimenpiteitä yleisesti tai joitakin niistä.
2. Pyyntö voidaan esittää seuraavien sopimusvaltioiden viranomaisille:
 - a) valtio, jonka kansalainen aikuinen on;
 - b) valtio, jossa aikuisella oli edellinen asuinpaikka;
 - c) valtio, jossa on aikuisen omaisuutta;
 - d) valtio, jonka viranomaiset aikuinen on kirjallisesti valinnut ryhtymään toimenpiteisiin hänen suojelemisekseen;
 - e) valtio, jossa sellaisella aikuisen läheisellä, joka on valmis ottamaan vastuun hänen suojelemisestaan, on asuinpaikka; ja
 - f) kun on kysymys aikuisen henkilön suojelemisesta, valtio, jonka alueella aikuinen on.
3. Jos viranomainen, joka on osoitettu edellä olevien kappaleiden nojalla, ei hyväksy toimivaltaa, sen sopimusvaltion viranomaiset, joilla on toimivalta 5 tai 6 artiklan nojalla, säilyttävät toimivallan.

9 artikla

Sen sopimusvaltion viranomaiset, jossa aikuisella on omaisuutta, ovat toimivaltaisia ryhtymään toimenpiteisiin tuon omaisuuden suojelemiseksi, mikäli toimenpiteet ovat yhteensopivia niiden kanssa, joihin toimivaltaiset sopimusvaltiot ovat ryhtyneet 5-8 artiklan nojalla.

10 artikla

1. Kaikissa kiireellisissä tapauksissa sen sopimusvaltion viranomaiset, jonka alueella aikuinen tai aikuiselle kuuluvaa omaisuutta on, ovat toimivaltaisia ryhtymään kaikkiin välttämättömiin suojelutoimenpiteisiin.
2. Jos edellisessä kappaleessa tarkoitetut toimenpiteet koskevat aikuista, jolla on asuinpaikka sopimusvaltiossa, ne raukeavat, kun 5-9 artiklan mukaisesti toimivaltaiset viranomaiset ovat ryhtyneet tilanteen edellyttämiin toimenpiteisiin.
3. Jos 1 kappaleessa tarkoitetut toimenpiteet koskevat aikuista, jolla on asuinpaikka valtiossa, joka ei ole tämän sopimuksen osapuoli, ne raukeavat sopimusvaltiossa, kun kyseessä oleva sopimusvaltio on tunnustanut tilanteen edellyttämät toimenpiteet, joihin toisen valtion viranomaiset ovat ryhtyneet.
4. Viranomaisten, jotka ovat ryhtyneet toimenpiteisiin 1 kappaleen nojalla, tulee, jos mahdollista, ilmoittaa suorittamistaan toimenpiteistä sen sopimusvaltion viranomaisille, jossa aikuisella on asuinpaikka.

11 artikla

1. Sen sopimusvaltion viranomaiset, jonka alueella aikuinen on, ovat poikkeustapauksissa ja ilmoitettuaan asiasta niille viranomaisille, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan nojalla, toimivaltaisia ryhtymään sellaisiin tilapäisiin toimenpiteisiin aikuisen henkilön suojelemiseksi, joiden vaikutus rajoittuu kysymyksessä olevaan valtioon, edellyttäen kuitenkin, että kyseiset toimenpiteet ovat yhteensopivia niiden toimenpiteiden kanssa, joihin 5-8 artiklan nojalla toimivaltaiset viranomaiset ovat jo ryhtyneet.
2. Toimenpiteet, joihin on edellisen kappaleen nojalla ryhdytty sellaisen aikuisen osalta, jolla on asuinpaikka sopimusvaltiossa, raukeavat heti, kun viranomaiset, joilla on toimivalta 5-8 artiklan nojalla, ovat päättäneet tarpeellisista toimenpiteistä.

12 artikla

Jollei 7 artiklan 3 kappaleen määräyksistä muuta johdu, toimenpiteet, joihin 5-9 artiklan mukaisesti on ryhdytty, ovat voimassa niihin liittyvien ehtojen mukaisesti, vaikka olosuhteiden muutos on poistanut perusteen, jonka nojalla toimivaltaa käytettiin, jolleivät yleissopimuksen mukaisesti toimivaltaiset viranomaiset ole muuttaneet kyseisiä toimenpiteitä, korvanneet niitä toisilla tai päättäneet niiden lopettamisesta.

III LUKU - Sovellettava laki**13 artikla**

1. Käyttäessään II luvun määräysten mukaista toimivaltaansa sopimusvaltioiden viranomaiset soveltavat omaa lakiaan.

2. Viranomaiset voivat kuitenkin poikkeuksellisesti soveltaa tai ottaa huomioon sellaisen toisen valtion lain, johon asialla on läheinen yhteys, jos aikuisen tai hänen omaisuutensa suojeleminen sitä edellyttää.

14 artikla

Kun toimenpide, johon on ryhdytty sopimusvaltiossa, tulee sovellettavaksi toisessa sopimusvaltiossa, toimenpiteen soveltamista koskevat ehdot määräytyvät viimeksi mainitun valtion lain mukaan.

15 artikla

1. Jollei jotakin 2 kappaleessa mainittua lakia ole nimenomaisesti ja kirjallisesti osoitettu sovellettavaksi, aikuisen sopimuksella tai yksipuolisella oikeustoimella myöntämän sellaisen edustusvallan olemassaoloon, laajuuteen, muuttamiseen ja lakkaamiseen, joka tulee käytettäväksi kun aikuinen ei kykene suojelemaan etujaan, sovelletaan sen valtion lakia, jossa aikuisella oli asuinpaikka sopimuksen tai oikeustoimen tekohetkellä.
2. Ne valtiot, joiden laki voidaan osoittaa sovellettavaksi, ovat:
 - a) valtio, jonka kansalainen aikuinen on;
 - b) valtio, jossa aikuisella aikaisemmin oli asuinpaikka;
 - c) valtio, jossa aikuisella on omaisuutta, tämän omaisuuden osalta.
3. Edustusvallan käyttämisen tapaan sovelletaan sen valtion lakia, jossa edustusvaltaa käytetään.

16 artikla

Jos 15 artiklassa tarkoitettua edustusvaltaa ei käytetä tavalla, joka riittää turvaamaan aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelun, se voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltaisen viranomaisen toimenpitein. Jos tällainen edustusvalta peruutetaan tai sitä muutetaan, laki, jota 15 artiklassa tarkoitetaan, tulee ottaa huomioon siinä määrin kuin se on mahdollista.

17 artikla

1. Sellaisen oikeustoimen pätevyyttä, joka on tehty kolmannen osapuolen ja sellaisen toisen henkilön välillä, jolla olisi oikeus toimia aikuisen edustajana sen valtion lain mukaan, jossa oikeustoimeen on ryhdytty, ei voida kiistää eikä kolmatta osapuolta voida asettaa vastuuseen pelkästään sillä perusteella, että toisella henkilöllä ei ollut oikeutta toimia aikuisen edustajana tämän luvun määräysten nojalla sovellettavan lain mukaisesti, jollei kolmas osapuoli tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että edustusvaltaan sovellettiin viimeksi mainittua lakia.
2. Edellisen kappaleen määräyksiä sovelletaan ainoastaan, jos oikeustoimi tehtiin saman valtion alueella olevien henkilöiden välillä.

18 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan myös silloin, kun niiden nojalla sovellettava laki on sellaisen valtion laki, joka ei ole tämän yleissopimuksen osapuoli.

19 artikla

Tässä luvussa "laki" tarkoittaa lakia, joka on voimassa kyseessä olevassa valtiossa, lukuun ottamatta sen lainvalintasäännöksiä.

20 artikla

Tämän luvun määräykset eivät estä soveltamasta sellaisia sen valtion lain säännöksiä, jossa aikuista on suojeltava, joiden soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia on muutoin sovellettava.

21 artikla

Tämän luvun määräysten osoittaman lain soveltamisesta voidaan poiketa ainoastaan, jos sen soveltaminen olisi ilmeisesti vastoin oikeusjärjestyksen perusperiaatteita.

IV LUKU - Tunnustaminen ja täytäntöönpano**22 artikla**

1. Sopimusvaltion viranomaisten toimenpiteet tunnustetaan ilman eri vahvistusta kaikissa muissa sopimusvaltioissa.
2. Tunnustamisesta voidaan kuitenkin kieltäytyä:
 - a) jos toimenpiteen on suorittanut sellainen viranomainen, jonka toimivalta ei ole perustunut johonkin II luvun määräysten mukaisista perusteista;
 - b) jos toimenpide on tehty oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä ilman, että aikuiselle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ja tämä loukkaa pyynnön vastaanottaneen valtion menettelyllisiä perusperiaatteita, eikä asia ole ollut kiireellinen;
 - c) jos tunnustaminen olisi ilmeisesti vastoin pyynnön vastaanottaneen valtion oikeusjärjestyksen perusperiaatteita tai jos se olisi ristiriidassa tämän valtion sellaisten lain säännösten kanssa, joiden soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia muutoin on sovellettava;
 - d) jos toimenpide on ristiriidassa sellaisen toimenpiteen kanssa, johon on myöhemmin ryhdytty sellaisessa tämän yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa, joka olisi ollut toimivaltainen 5-9 artiklan nojalla, ja jos tämä myöhempi toimenpide on tunnustettavissa pyynnön vastaanottaneessa valtiossa;
 - e) jos 33 artiklan mukaista menettelyä ei ole noudatettu.

23 artikla

Se, jonka etua asia koskee, voi pyytää sopimusvaltion toimivaltaisia viranomaisia päättämään toisessa sopimusvaltiossa suoritettun toimenpiteen tunnustamisesta tai tunnustamatta jättämisestä, tämän kuitenkin rajoittamatta 22 artiklan 1 kappaleen määräysten soveltamista. Menettely määräytyy pyynnön vastaanottaneen valtion lain mukaisesti.

24 artikla

Se tosiseikkojen arviointi, johon toimenpiteen suorittaneen sopimusvaltion viranomainen on perustanut toimivaltansa, sitoo pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisia.

25 artikla

1. Jos toimenpiteet, jotka on suoritettu sopimusvaltiossa ja jotka ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia, edellyttävät täytäntöönpanoa toisessa sopimusvaltiossa, ne on viimeksi mainitussa valtiossa julistettava asianosaisen pyynnöstä täytäntöönpanokelpoisiksi tai rekisteröitävä täytäntöönpanoa varten sen lain mukaista menettelyä noudattaen.
2. Kunkin sopimusvaltion on sovellettava toimenpiteen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamiseen tai rekisteröintiin yksinkertaista ja nopeaa menettelyä.
3. Toimenpiteen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tai rekisteröinnistä voidaan kieltäytyä ainoastaan jollakin 22 artiklan 2 kappaleessa mainitulla perusteella.

26 artikla

Toimenpiteen sisältämää asiaratkaisua ei saa tutkia uudelleen, tämän kuitenkin rajoittamatta sellaista asian käsittelyä, joka on tarpeen tätä artiklaa edeltävien artiklojen soveltamiselle.

27 artikla

Toimenpiteet, jotka on suoritettu yhdessä sopimusvaltiossa ja jotka on julistettu täytäntöönpanokelpoisiksi tai rekisteröity täytäntöönpanoa vasten toisessa sopimusvaltiossa, pannaan täytäntöön viimeksi mainitussa valtiossa samalla tavoin kuin kyseisen sopimusvaltion omien viranomaisten toimenpiteet. Täytäntöönpano tapahtuu pyynnön vastaanottaneen valtion lain mukaisesti ja sen sallimissa rajoissa.

V LUKU - Yhteistyö**28 artikla**

1. Sopimusvaltio nimeää keskusviranomaisen vastaamaan niistä velvoitteista, joita tämä yleissopimus näille viranomaisille asettaa.

2. Liittovaltiot, valtiot, joissa on yhtä useampia oikeusjärjestelmiä, tai valtiot, joissa on itsehallintoalueita, voivat nimetä useamman kuin yhden keskusviranomaisen ja määritellä niiden alueellisen tai henkilöllisen toimivallan laajuuden. Valtion, joka on nimennyt useamman kuin yhden keskusviranomaisen, tulee nimetä se keskusviranomainen, jolle tiedonannot voidaan lähettää toimitettaviksi eteenpäin kyseisen valtion asianomaiselle keskusviranomaiselle.

29 artikla

1. Keskusviranomaisten tulee olla keskenään yhteistyössä ja niiden tulee edistää valtioidensa toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä tämän yleissopimuksen tarkoitusten toteuttamiseksi.
2. Keskusviranomaisten tulee tätä yleissopimusta soveltaessaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin antaakseen tietoa kyseessä olevien valtioiden aikuisten suojeluun sovellettavasta lainsäädännöstä ja tarjolla olevista palveluista.

30 artikla

Sopimusvaltion keskusviranomaisen on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin joko suoraan tai muiden viranomaisten tai toimielimien välityksellä:

- a) edistääkseen kaikin tavoin tiedonvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten välillä tilanteissa, joissa tätä yleissopimusta sovelletaan;
- b) antaakseen toisen sopimusvaltion toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä apua aikuisen olinpaikan selvittämiseksi silloin, kun näyttää ilmeiseltä, että aikuinen voi olla pyynnön vastaanottaneen valtion alueella ja tarvita suojelua.

31 artikla

Sopimusvaltion toimivaltaisen viranomaiset voivat joko suoraan tai muiden toimielimien välityksellä rohkaista sovittelun tai muiden vastaavien keinojen käyttöä aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelua koskevien sovintoratkaisujen saavuttamiseksi tilanteissa, joissa tätä yleissopimusta sovelletaan.

32 artikla

1. Kun suojeluun liittyvää toimenpidettä harkitaan, yleissopimuksen mukaisesti toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää sellaista toisen sopimusvaltion viranomaista, jolla on aikuisen suojelun kannalta merkityksellisiä tietoja, toimittamaan nämä tiedot, jos aikuisen tilanne sitä edellyttää.
2. Sopimusvaltio voi antaa selityksen, jonka mukaan tämän artiklan 1 kappaleen mukaiset pyynnöt voidaan toimittaa sen viranomaisille ainoastaan sen keskusviranomaisen välityksellä.
3. Sopimusvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää toisen sopimusvaltion viranomaisilta apua tämän yleissopimuksen mukaisten suojelutoimenpiteiden toimeenpanossa.

33 artikla

1. Jos 5-8 artiklan mukaisesti toimivaltainen viranomainen harkitsee aikuisen sijoittamista laitokseen tai muuhun paikkaan, jossa suojelua voidaan tarjota ja jos tällainen sijoittaminen tulisi järjestettäväksi toisessa sopimusvaltiossa, sen tulee ensin neuvotella asiasta viimeksi mainitun valtion keskusviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen kanssa. Tätä tarkoitusta varten sen on toimitettava tietoja aikuisen tilanteesta ja perustelut ehdotetulle sijoittamiselle.
2. Päätöstä sijoittamisesta ei voida tehdä pyynnön esittäneessä valtiossa, jos pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomainen tai muu toimivaltainen viranomainen ilmoittaa kohtuullisessa ajassa vastustavansa toimenpidettä.

34 artikla

Silloin, kun aikuinen on vakavassa vaarassa, sen sopimusvaltion toimivaltaisten viranomaisten, jossa toimenpiteisiin aikuisen suojelemiseksi on ryhdytty tai jossa niitä harkitaan, on saadessaan tietoonsa, että aikuinen on siirtynyt asumaan toiseen valtioon tai että aikuinen on toisessa valtiossa, ilmoitettava kyseisen valtion viranomaisille vaarasta sekä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tai joita harkitaan.

35 artikla

Viranomainen ei saa pyytää eikä toimittaa tietoja tämän luvun määräysten mukaisesti, jos se katsoo, että aikuinen tai aikuisen omaisuus niiden toimittamisen seurauksena joutuisi vaaraan tai että niiden toimittaminen vakavasti uhkaisi hänen perheenjäsenensä vapautta tai elämää.

36 artikla

1. Sopimusvaltioiden keskusviranomaiset ja muut viranomaiset vastaavat kuluista, joita niille aiheutuu tämän luvun määräysten soveltamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta mahdollisuutta periä palveluista kohtuullisia maksuja.
3. Sopimusvaltio voi tehdä yhden tai useamman muun sopimusvaltion kanssa sopimuksen kulujen jakamisesta.

37 artikla

Sopimusvaltio voi tehdä yhden tai useamman muun sopimusvaltion kanssa sopimuksia edistääkseen tämän luvun määräysten soveltamista niiden välillä. Sopimuksen tehneiden valtioiden on toimitettava siitä jäljennös tämän yleissopimuksen tallettajalle.

VI LUKU - Yleiset määräykset

38 artikla

1. Sen sopimusvaltion viranomaiset, jossa suojelutoimenpiteeseen on ryhdytty tai edustajan valtuutus vahvistettu, voivat pyynnöstä antaa henkilölle, jolle aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelu on uskottu, todistuksen kyseisen henkilön asemasta ja valtuuksista.
2. Todistuksen mukaisen aseman ja valtuuksien oletetaan kuuluvan kyseiselle henkilölle todistuksen päivämäärästä lukien, jollei muuta näytetä.
3. Kunkin sopimusvaltion tulee nimetä viranomainen, joka on toimivaltainen laatimaan todistuksen.

39 artikla

Tämän yleissopimuksen mukaisesti hankittuja tai toimitettuja henkilötietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on hankittu tai toimitettu.

40 artikla

Tietoja vastaanottavat viranomaiset varmistavat oman valtionsa lain mukaisesti, että tiedot pidetään luottamuksellisina.

41 artikla

Kaikki tämän yleissopimuksen mukaisesti välitetyt tai toimitetut asiakirjat on vapautettu laillistamisesta tai muusta vastaavasta muodollisuudesta.

42 artikla

Kukin sopimusvaltio voi nimetä viranomaiset, joille 8 ja 33 artiklan mukaiset pyynnot tulee osoittaa.

43 artikla

1. Tämän yleissopimuksen 28 ja 42 artiklassa tarkoitetut viranomaisten nimeämiset on annettava tiedoksi Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvälle toimistolle viimeistään ajankohtana, jolloin ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevat asiakirjat talletetaan. Myös kaikista näiden tietojen muutoksista on ilmoitettava pysyvälle toimistolle.
2. Tämän yleissopimuksen 32 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu selitys annetaan yleissopimuksen tallettajalle.

44 artikla

Sopimusvaltiolla, jossa aikuisen tai hänen omaisuutensa suojeluun sovelletaan yhtä useampaa oikeusjärjestelmää tai oikeussääntöjen kokonaisuutta, ei ole velvollisuutta soveltaa yleissopimuksen määräyksiä sellaisiin ristiriitatilanteisiin, jotka koskevat pelkästään kyseisiä oikeusjärjestelmiä tai sääntökokonaisuuksia.

45 artikla

Jos jossakin valtiossa on tässä yleissopimuksessa mainituissa asioissa voimassa kaksi tai useampia oikeusjärjestelmiä tai sääntökokonaisuuksia, joita sovelletaan sen eri alueilla:

- a) viittauksella asuinpaikkaan kyseisessä valtiossa tarkoitetaan asuinpaikkaa asianomaisella alueella;
- b) viittauksella aikuisen oleskeluun kyseisessä valtiossa tarkoitetaan oleskelua asianomaisella alueella;
- c) viittauksella kyseisessä valtiossa olevaan aikuisen omaisuuteen tarkoitetaan aikuisen omaisuutta asianomaisella alueella;
- d) viittauksella valtioon, jonka kansalainen aikuinen on, tarkoitetaan kyseisen valtion lain osoittamaa aluetta tai, jollei asiaan sovellettavia säännöksiä ole, sitä aluetta, johon aikuisella on läheisin yhteys;
- e) viittauksella valtioon, jonka viranomaiset aikuinen on valinnut, tarkoitetaan
 - viittausta tiettyyn alueeseen, jos aikuinen on valinnut tämän alueen viranomaiset;
 - viittausta alueeseen, johon aikuisella on läheisin yhteys, jos aikuinen on valinnut valtion viranomaiset yksilöimättä tässä valtiossa olevaa aluetta;
- f) viittauksella sen valtion lakiin, johon tilanteella on läheinen yhteys, tarkoitetaan sen alueen lakia, johon tilanteella on tällainen yhteys
- g) viittauksella sen valtion lakiin, menettelyyn tai viranomaiseen, jossa toimenpiteeseen on ryhdytty, tarkoitetaan sen alueen lakia, menettelyä tai viranomaista, jolla kyseiseen toimenpiteeseen on ryhdytty;
- h) viittauksella pyynnön vastaanottaneen valtion lakiin, menettelyyn tai viranomaiseen tarkoitetaan sen alueen lakia, menettelyä tai viranomaista, jolla tunnustamista tai täytäntöönpanoa haetaan;
- i) viittauksella valtion, jossa suojelutoimenpide on pantava toimeen, tarkoitetaan aluetta, jolla toimenpide on pantava toimeen;
- j) viittauksella muuhun toimielimeen tai valtion viranomaiseen kuin keskusviranomaiseen tarkoitetaan sitä toimielintä tai viranomaista, joka on toimivaltainen asianomaisella alueella.

46 artikla

Jos valtio kostuu kahdesta tai useammasta alueesta, joista kullakin on oma oikeusjärjestelmä tai sääntökokonaisuus tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, III luvun nojalla sovellettava laki määräytyy seuraavien sääntöjen perusteella:

- a) Jos kyseisessä valtiossa on voimassa säännökset, joissa määritetään, minkä alueen lakia sovelletaan, sovelletaan niiden osoittaman alueen lakia;
- b) Jos valtiossa ei ole edellä tarkoitettuja säännöksiä, sovellettava laki on 45 artiklan määräysten mukaisen alueen laki.

47 artikla

Jos valtiossa on voimassa kaksi tai useampia oikeusjärjestelmiä tai sääntökokonaisuuksia, joita sovelletaan eri henkilöryhmiin tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, III luvun nojalla sovellettava laki määräytyy seuraavien sääntöjen perusteella:

- a) Jos kyseisessä valtiossa on voimassa säännökset, joissa määritetään, mitä kyseessä olevista laeista sovelletaan, sovelletaan niiden osoittamaa lakia;
- b) Jos valtiossa ei ole edellä tarkoitettuja säännöksiä, sovelletaan sitä oikeusjärjestelmää tai sääntökokonaisuutta, johon aikuisella on läheisin yhteys.

48 artikla

Tämä yleissopimus korvaa sopimusvaltioiden välisissä suhteissa Haagissa 17 päivänä heinäkuuta 1905 allekirjoitetun, holhottavaksi julistamista ja siihen verrattavia suojelutoimenpiteitä koskevan yleissopimuksen.

49 artikla

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta sellaisiin kansainvälisiin asiakirjoihin, joiden osapuolina on sopimusvaltioita ja jotka sisältävät määräyksiä tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista, jolleivät kyseisten asiakirjojen osapuolina olevat valtiot anna toisensisältöistä selitystä.
2. Tämä yleissopimus ei vaikuta yhden tai useamman sopimusvaltion mahdollisuuteen tehdä sopimuksia, jotka sisältävät tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevia määräyksiä, sellaisten aikuisten osalta, joilla on asuinpaikka kyseessä olevan sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa.
3. Sopimukset, joita yksi tai useampi sopimusvaltio tekee tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista, eivät vaikuta tämän yleissopimuksen määräysten soveltamiseen sellaisten valtioiden ja muiden sopimusvaltioiden välillä.
4. Edellä olevien kappaleiden määräykset koskevat myös kyseessä olevien valtioiden yhtenäistä lainsäädäntöä, joka perustuu niiden välisiin alueellisiin tai muihin erityisiin siteisiin.

50 artikla

1. Tätä yleissopimusta sovelletaan ainoastaan sellaisiin toimenpiteisiin, joihin valtiossa on ryhdytty sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut kyseisen valtion osalta voimaan.
2. Yleissopimusta sovelletaan sellaisten toimenpiteiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, joihin on ryhdytty sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan toimenpiteisiin ryhtyneen valtion ja pyynnön vastaanottaneen valtion välillä.

3. Tätä yleissopimusta sovelletaan siitä alkaen, kun se on tullut sopimusvaltion osalta voimaan, edustusvaltaan, joka on aiemmin myönnetty 15 artiklassa määrättyjä edellytyksiä vastaavin edellytyksin.

51 artikla

1. Sopimusvaltion keskusviranomaiselle tai muulle viranomaiselle osoitetun tiedonannon tulee olla laadittu alkuperäisellä kielellä ja siihen tulee liittää pyynnön vastaanottaneen valtion viralliselle kielelle tai jollekin sen viralliselle kielelle tehty käännös tai, jos tällaisen käännöksen toimittaminen aiheuttaisi vaikeuksia, käännös ranskan tai englannin kielelle.
2. Sopimusvaltio voi kuitenkin tekemällä varauman 60 artiklan mukaisesti kieltäytyä hyväksymästä joko ranskan tai englannin kielen, mutta ei kummankin, käyttämistä.

52 artikla

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pääsihteeri kutsuu säännöllisin väliajoin koolle erityiskomission, jossa tarkastellaan, miten tätä yleissopimusta käytännössä noudatetaan.

VII LUKU - Loppumääräykset

53 artikla

1. Tämän yleissopimuksen voivat allekirjoittaa valtiot, jotka olivat Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin jäseniä silloin kun sen 18. istunto pidettiin.
2. Yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä ja ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettava yleissopimuksen tallettajan, Alankomaiden kuningaskunnan ulkoasiainministeriön huostaan.

54 artikla

1. Muut valtiot voivat liittyä tähän yleissopimukseen sen tultua voimaan 57 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.
2. Liittymiskirjat on talletettava tallettajan huostaan.
3. Liittyminen vaikuttaa vain liittyvän valtion ja niiden sopimusvaltioiden välisiin suhteisiin, jotka eivät ole esittäneet vastalauseita liittymistä vastaan kuuden kuukauden kuluessa 59 artiklan b kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta. Valtiot voivat esittää vastalauseen myös ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän yleissopimuksen liittymisen jälkeen. Vastalauseesta on ilmoitettava tallettajalle.

55 artikla

1. Jos valtioon kuuluu kaksi tai useampia alueita, joissa tässä yleissopimuksessa mainituissa asioissa sovelletaan eri oikeusjärjestelmiä, valtio voi allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän yleissopimuksen tai liittyessään siihen antaa selityksen siitä, että tätä yleissopimusta sovelletaan kaikkiin sen alueisiin tai ainoastaan johonkin tai joihinkin niistä, sekä milloin tahansa muuttaa tätä selitystä antamalla uuden selityksen.
2. Tällaisesta selityksestä on ilmoitettava tallettajalle, ja siinä on selvästi yksilöitävä alueet, joilla yleissopimusta sovelletaan.
3. Jollei valtio anna tässä artiklassa tarkoitettua selitystä, yleissopimusta sovelletaan kyseisen valtion kaikkiin alueisiin.

56 artikla

1. Valtio voi viimeistään ratifiointin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä tai antaessaan 55 artiklan mukaisen selityksen tehdä 51 artiklan 2 kappaleen mukaisen varauman. Muita varauksia ei sallita.
2. Valtio voi milloin tahansa peruuttaa tekemänsä varauman. Peruutuksesta on ilmoitettava tallettajalle.
3. Varauman voimassaolo lakkaa kolmannen kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun edellisessä kappaleessa mainittu ilmoitus on tehty.

57 artikla

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua kolmannen 53 artiklassa tarkoitetun ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.
2. Tämän jälkeen yleissopimus tulee voimaan:
 - a) sopimuksen myöhemmin ratifioivan tai hyväksyvän valtion osalta sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua kyseisen valtion ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta;
 - b) sopimukseen liittyvän valtion osalta sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua 54 artiklan 3 kappaleen mukaisen kuuden kuukauden ajanjakson päättymisestä;
 - c) sellaisen alueen osalta, jota sopimus on ulotettu koskemaan 55 artiklan mukaisesti, sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluttua mainitussa artiklassa tarkoitetun selityksen antamisesta.

58 artikla

1. Tämän yleissopimuksen osapuolena oleva valtio voi irtisanoa sopimuksen tekemällä siitä tallettajalle osoitetun kirjallisen ilmoituksen. Irtisanominen voidaan rajoittaa koskemaan ainoastaan joitakin alueita, joihin yleissopimusta sovelletaan.

2. Irtisanominen tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kahdentoista kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen. Jos ilmoituksessa on yksilöity mainittua pidempi aika irtisanomisen voimaantulolle, irtisanominen tulee voimaan kyseisen ajan kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen.

59 artikla

Tallettajan on ilmoitettava Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin jäsenvaltioille ja 54 artiklan mukaisesti tähän yleissopimukseen liittyneille valtioille:

- a) edellä 53 artiklassa tarkoitetuista allekirjoituksista, ratifioinneista ja hyväksymisistä;
- b) edellä 54 artiklassa tarkoitetuista liittymisistä ja liittymistä vastaan esitetyistä vastalauseista;
- c) päivästä, jona yleissopimus tulee 57 artiklan mukaisesti voimaan;
- d) edellä 32 artiklan 2 kappaleessa ja 55 artiklassa tarkoitetuista selityksistä;
- e) edellä 37 artiklassa tarkoitetuista sopimuksista;
- f) edellä 51 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua varaumasta ja 56 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettua varauman peruutuksesta;
- g) edellä 58 artiklassa tarkoitetuista irtisanomisista.

Tämän vakuudeksi alla mainitut, siihen asianmukaisesti valtuutettuina ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Haagissa 13 päivänä tammikuuta 2000 englannin ja ranskan kielellä, molempien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset, yhtenä kappaleena, joka talletetaan Alankomaiden kuningaskunnan hallituksen arkistoon ja jonka oikeaksi todistettu jäljennös toimitetaan diplomaattiteitse jokaiselle valtiolle, joka 2 päivänä lokakuuta 1999 oli Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin jäsen.

Aikuisten kansainvälistä suojelua käsittelevän diplomaattivaliokunnan suositus

Valiokunta suosittelee, että aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen sopimuspuolina olevat valtiot käyttävät seuraavia lomakemalleja yleissopimusta soveltaessaan.

TODISTUS

Aikuisten kansainvälisestä suojelusta
Haagissa [...] allekirjoitetun yleissopimuksen 38 artikla

A. – Allekirjoittanut viranomainen:

Maa:

Osavaltio – maakunta (tarvittaessa):

Todistuksen myöntävän viranomaisen nimi:

.....

Osoite:

.....

Puh.: Faksi: S-posti:

todistaa, että:

☐ suojelutoimenpiteeseen on ryhtynyt

☐ edustajan valtuuden pätevyyden on vahvistanut:

par:

.....

päiväys:

B. – Aikuinen, jota asia koskee:

Sukunimi: Etunimet:

Syntymäaika ja -paikka:

Asuinpaikkavaltio:

Osoite:

.....

.....

C. – Todistuksen haltija:

Sukunimi: Etunimet:

Syntymäaika ja -paikka:

Osoite:

.....

.....

Puh.: Faksi: S-posti:

D. – Todistuksen haltijan valtuudet:

1. – Todistuksen haltija toimii seuraavassa asemassa:
 seuraavan lain nojalla:

2. – Todistuksen haltijalle myönnetty valtuudet:

- a) ☐ koskevat aikuisen henkilöä ja:
- ☐ ovat rajoittamattomat
 - ☐ rajoittuvat seuraaviin toimien ryhmiin:

 - ☐ rajoittuvat seuraaviin toimiin:

 - ☐ edellyttävät lupaa seuraavalta:
- b) ☐ koskevat aikuisen omaisuutta ja:
- ☐ ovat rajoittamattomat
 - ☐ rajoittuvat seuraaviin toimien ryhmiin:

 - ☐ rajoittuvat :
 - ☐ irtaimeen omaisuuteen
 - ☐ kiinteään omaisuuteen
 - ☐ seuraavaan omaisuuteen:

 - ☐ edellyttävät lupaa seuraavalta:

Todistuksen haltijalle myönnetty valtuudet:

- ☐ päättyvät:
- ☐ ovat voimassa, kunnes niitä muutetaan tai kunnes ne kumotaan.

E. – Aikuisella säilyvät valtuudet:

a) hänen henkilönsä osalta:

.....
.....
.....

b) hänen omaisuutensa osalta:

.....
.....
.....

Tämän todistuksen liitteenä on:

- ☐ jäljennös määräyksestä tai edustajan valtuutuksesta
☐ täydellinen luettelo todistuksen haltijan valtuuksista ja aikuisella säilyvistä valtuuksista:

☐ suomeksi☐ englanniksi

Todistuksen mukaisen aseman ja valtuuksien oletetaan kuuluvan kyseiselle henkilölle todistuksen päivämäärästä lukien, jollei muuta näytetä.

Lisätietoja antaa todistuksen myöntänyt viranomainen.

PäiväysPaikka

Allekirjoitus

Leima

AIKUISTA KOSKEVAT SUOJELUTOIMENPITEET

Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta
allekirjoitettu Haagissa [...]

1. – Yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappale:

Allekirjoittanut viranomainen:

.....
.....

ilmoittaa seuraavalle viranomaiselle:

.....
.....

- ☐ että se omasta aloitteestaan
☐ että se seuraavan viranomaisen pyynnöstä:

.....
.....

hakee suojelutoimenpiteisiin ryhtymistä:

- ☐ seuraavan aikuisen henkilöön liittyen:

Sukunimi: Etunimet:

Syntymäaika ja -paikka:

.....
Osoite:

.....
.....

- ☐ edellä mainitun aikuisen omaisuuteen liittyen
☐ seuraavaan omaisuuteen liittyen:

.....
.....

yleissopimuksen 8 artiklan 2 kappaleen

☐ a, ☐ b, ☐ c, ☐ d, ☐ e, ☐ f kohdan nojalla

Paikka

Päiväys :

Allekirjoitus

Leima

2. – Yleissopimuksen 8 artiklan 3 kappale:

Allekirjoittanut viranomainen:

.....
.....

vastaa edellä esitettyyn hakemukseen seuraavaa:

- ☐ se hyväksyy toimivallan.
☐ se ei hyväksy toimivaltaa.

Paikka Päiväys

Allekirjoitus

Leima

TIEDOT AIKUISTA KOSKEVISTA SUOJELUTOIMENPITEISTÄ

Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta,
allekirjoitettu Haagissa [...]

Allekirjoittanut viranomainen:

.....
.....

ilmoittaa:

.....
.....

että seuraava viranomainen:

.....
.....

1. – yleissopimuksen 7 artiklan nojalla

- ☐ harkitsee suojelutoimenpiteitä
 - ☐ jotka koskevat aikuisen henkilöä (art. 7–1)
 - ☐ jotka koskevat aikuisen omaisuutta (art. 7–1)
- ☐ on ryhtynyt suojelutoimenpiteisiin (art. 7–2, 7–3)
- ☐ on päättänyt, ettei minikään toimenpiteisiin tule ryhtyä (art. 7–2, 7–3)
- ☐ on pannut vireille menettelyn aikuisen suojelemiseksi (art. 7–2);

2. – yleissopimuksen 10 artiklan nojalla

- ☐ on ryhtynyt kiireellisiin toimenpiteisiin (art. 10–1)
- ☐ on ryhtynyt suojelutoimenpiteisiin (art. 10–2);

3. – yleissopimuksen 11 artiklan nojalla

- ☐ harkitsee aikuisen henkilöä koskevia suojelutoimenpiteitä (art. 11–1)
- ☐ on tehnyt tilanteen edellyttämiä suojelutoimenpiteitä koskevan päätöksen (art. 11–2);

seuraavan aikuisen osalta:

Sukunimi:Etunimet:

Syntymäaika ja -paikka:

Osoite:

Jäljennökset asianomaisista päätöksistä ovat liitteenä:

☐ Kyllä

☐ Ei

Lisätietoja saa:

☐ allekirjoittaneelta viranomaiselta

Paikka Aika

Allekirjoitus

Leima

Selitysmuistio

YLEISSOPIMUS AIKUISTEN KANSAINVÄLISESTÄ SUOJELUSTA SELITYSMUISTIO

laatinut Paul LAGARDE

Sisällys

YLEISSOPIMUKSEN YLEISET PUITTEET, KESKEISET SUUNTAVIIVAT JA RAKENNE	42
<i>Historiaa</i>	42
<i>Yleissopimuksen keskeiset suuntaviivat</i>	43
ARTIKLAKOHTAISET SELITYKSET	45
<i>Yleissopimuksen otsikko ja johdanto-osa</i>	45
I LUKU – YLEISSOPIMUKSEN SOVELTAMISALA	46
1 artikla (Yleissopimuksen kohde)	46
1 kappale	46
2 kappale	47
a kohta	47
b ja c kohta	48
d ja e kohta	48
2 artikla (Termin ”aikuinen” määritelmä)	48
3 artikla (Luettelo suojelutoimenpiteistä)	49
a kohta	50
b kohta	50
c kohta	50
d kohta	50
e kohta	51
f kohta	51
g kohta	51
4 artikla (Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajatut asiat)	52
1 kappale	52
a kohta (Elatusvelvoitteet)	52
b kohta (Avioliitto)	52
c kohta (Aviovarallisuussuhteet)	53
d kohta (Trustit ja perintöoikeus)	54
e kohta (Sosiaaliturva)	55
f kohta (Terveys)	55
g kohta (Rikoksiin liittyvät toimenpiteet)	56
h kohta (Turvapaikka-oikeus ja maahanmuutto)	57
i kohta (Yleinen turvallisuus)	57
2 kappale	58
II LUKU – TOIMIVALTA	59
5 artikla (Aikuisen asuinpaikan viranomaisten toimivalta)	60
1 kappale	60
2 kappale	60

6 artikla (Aikuiset, jotka ovat pakolaisia tai jotka kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi tai muutoin ovat vailla asuinpaikkaa)	61
1 kappale	61
2 kappale	61
7 artikla (Aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toissijainen, rinnakkainen toimivalta)	62
1 kappale	62
2 kappale	63
3 kappale	64
8 artikla (Toimivallan siirtäminen asianmukaiseen oikeuspaikkaan)	65
1 kappale	65
2 kappale	66
3 kappale	67
9 artikla (Aikuisen omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta)	68
10 artikla (Toimivalta kiireellisissä tapauksissa)	68
1 kappale	68
2 kappale	69
3 kappale	70
4 kappale	70
11 artikla (Tilapäiset ja alueellisesti rajatut henkilön suojelutoimenpiteet)	71
1 kappale	71
2 kappale	72
12 artikla (Toimenpiteiden pysyttäminen olosuhteiden muuttuessa)	72
Loppuhuomautukset	74
III LUKU – SOVELLETTAVA LAKI	74
13 artikla (Suojelutoimenpiteisiin sovellettava laki)	75
1 kappale	75
2 kappale	75
14 artikla (Toimenpiteen soveltamista koskevat ehdot)	75
15 artikla (Edunvalvontavaltuus)	76
1 kappale	76
2 kappale	78
3 kappale	80
16 artikla (Edustusvallan peruuttaminen tai muuttaminen)	81
17 artikla (Kolmansien osapuolten suoja)	81
18 artikla (Lainvalintasääntöjen universaalius)	82
19 artikla (Viittausperiaatteen (renvoi) soveltamatta jättäminen)	82
20 artikla (Kansainvälisesti pakottavat säännökset)	83
21 artikla (Oikeusjärjestyksen perusperiaatteet)	83

IV LUKU – TUNNUSTAMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO	84
22 artikla (Tunnustaminen ja tunnustamisesta kieltäytymisen perusteet)	84
1 kappale	84
2 kappale	84
<i>a kohta</i>	85
<i>b kohta</i>	85
<i>c kohta</i>	85
<i>d kohta</i>	86
<i>e kohta</i>	86
23 artikla (Ennalta ehkäisevä toimi tunnustamisen saamiseksi tai tunnustamatta jättämiseksi)	86
24 artikla (Toimivaltaa koskeva tosiseikkojen arviointi)	87
25 artikla (Täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen)	87
26 artikla (Kielto tutkia uudelleen asiaratkaisua)	88
27 artikla (Täytäntöönpano)	88
V LUKU – YHTEISTYÖ	89
28 artikla (Keskusviranomaisen perustaminen)	89
29 artikla (Yleinen yhteistyövelvoite)	89
30 artikla (Tiedonvaihto, olinpaikan selvittäminen)	89
31 artikla (Sovittelu)	90
32 artikla (Pyynnöt tietyn aikuisen kannalta merkityksellisten tietojen ja avun saamiseksi)	91
1 kappale	91
2 kappale	91
3 kappale	92
33 artikla (Sijoittaminen toiseen valtioon)	92
34 artikla (Aikuinen vakavassa vaarassa)	92
35 artikla (Tiedot, jotka voivat aiheuttaa aikuiselle riskin)	93
36 artikla (Kulut)	93
37 artikla (Sopimusvaltioiden väliset sopimukset)	94
VI LUKU – YLEISET MÄÄRÄYKSET	94
38 artikla (Kansainvälinen todistus)	94
39 artikla (Henkilötietojen suoja)	95
40 artikla (Tietojen luottamuksellisuus)	96
41 artikla (Vapautus laillistamisesta)	96
42 artikla (Viranomaisten nimeäminen)	96
43 artikla (Nimeämisten ja selitysten antaminen tiedoksi)	96
44–47 artikla (Liittovaltiolausekkeet)	97
44 artikla (Yleissopimuksen soveltamatta jättäminen sisäisiin ristiriitoihin)	97
45 artikla (Alueiden väliset ristiriidat, yleiset säännöt)	98
46 artikla (Alueiden väliset ristiriidat, sovellettavaa lakia koskevat erityissäännöt)	98
47 artikla (Henkilöryhmiin liittyvät lainsäädäntöristiriidat)	99

48 artikla (Holhottavaksi julistamisesta 17 päivänä heinäkuuta 1905 tehdyn yleissopimuksen korvaaminen)	99
49 artikla (Ristiriidat muiden yleissopimusten kanssa)	100
1 kappale	100
2 kappale	100
3 kappale	101
4 kappale	102
50 artikla (Yleissopimuksen ajallinen soveltaminen)	102
51 artikla (Tiedonantojen kieli)	102
52 artikla (Yleissopimuksen seuranta)	103
VII LUKU – LOPPUMÄÄRÄYKSET	103
53–55 artikla (Loppumääräykset)	103

- 1 Aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehty yleissopimus perustuu kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin 17. istunnossa edustettuina olleiden valtioiden 29. toukokuuta 1993 tekemään päätökseen, jonka mukaan

"18. istunnon esityslistaan liitetään alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn yleissopimuksen uudelleentarkastelu sekä uuden yleissopimuksen soveltamisalan mahdollinen laajentaminen toimintarajoitteisten aikuisten suojeluun".¹

Konferenssin 18. istunnossa toteutettiin ohjelmasta jo puolet laatimalla 19 päivänä lokakuuta 1996 tehty Haagin yleissopimus toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa, mutta istunnossa ei ehditty tutkia asiaa riittävän tarkasti aikuisten osalta. Istunnossa pantiin myös merkille, että aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen laadintaa koskevaa työtä olisi syytä jatkaa sen jälkeen, kun sittemmin Haagin lastensuojelusopimuksena tunnetuksi tullut sopimus on hyväksytty. Lisäksi pidettiin todennäköisenä, että aikuisten suojelua koskeva yleissopimus hyväksytään yhden tai useamman valiokuntakokouksen jälkeen. Istunnossa asetettiin tältä varten oma valiokunta. Samalla tehtiin päätös, jonka mukaan diplomaattivaliokunnan laatima yleissopimusluonnos sisällytetään päätösasiakirjaan, joka toimitetaan kyseiseen valiokuntaan osallistuvien valtuutettujen allekirjoitettavaksi.²

- 2 Kyseisen päätöksen nojalla konferenssin pysyvä toimisto asetti valiokunnan, jonka työskentelyä valmisteleva työryhmä kokoontui Haagissa 14.–16. huhtikuuta 1997 puheenjohtajanaan professori A. V. M. Struycken, Alankomaiden valtion kansainvälisen yksityisoikeuden kodifikaatiota käsittelevän komitean puheenjohtaja. Työryhmä oli etukäteen sopinut, että pieni luonnostelukomitea, joka kokoontui Haagissa 13. ja 14. kesäkuuta 1997, laatisi tekstistä ensimmäisen luonnoksen valiokunnan työskentelyn pohjaksi. Valiokunta kokoontui Haagissa 3.–12. syyskuuta 1997. Se laati yleissopimusluonnoksen, joka toimi yhdessä siihen liitetyn muistion³ kanssa keskustelujen pohjana Haagissa 20. syyskuuta – 2. lokakuuta 1999 kokoontuneen diplomaattivaliokunnan käsittelyssä. Neuvotteluihin osallistui konferenssin 30 jäsenvaltion valtuutettujen lisäksi tarkkailijoita kuudesta muusta valtiosta, kahdesta hallitustenvälisestä järjestöstä ja kolmesta kansalaisjärjestöstä.

Ensimmäisen kokouksensa aluksi diplomaattivaliokunta valitsi puheenjohtajaksi Yhdistyneen kuningaskunnan valtuutetun Eric Cliven ja varapuheenjohtajaksi Sveitsin valtuutetun Andreas Bucherin, Yhdysvaltojen valtuutetun Gloria F. DeHartin ja Saksan valtuutetun Kurt Siehrin, jotka olivat toimineet näissä tehtävissä jo valiokunnassa, sekä Argentiinan valtuutetun Antonio Boggianon ja Kiinan kansantasavallan valtuutetun Hua Limingin. Valiokunta valitsi lisäksi Ranskan valtuutetun Paul Lagarden esittelijäksi. Istunnossa asetettiin luonnostelukomitea, jonka puheenjohtajana toimi Saksan

¹ Konferenssin 17. istunnon päätösasiakirja, osa B, 1.

² Konferenssin 18. istunnon päätösasiakirja, osa B, 2.

³ Alustava luonnos sekä Paul Lagarden laatima muistio muodostavat diplomaattivaliokunnalle osoitetun kesäkuussa 1998 laaditun alustavan asiakirjan nro 2.

valtuutettu Kurt Siehr⁴, liittovaltiolausekkeita tutkiva työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Espanjan valtuutettu Alegría Borrás⁵, sekä mallilomakkeita valmisteleva työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Ranskan valtuutettu Marie-Odile Baur. Diplomaattivaliokunnan työskentelyä helpottivat suuresti kattavat alustavat asiakirjat, jotka konferenssin sihteeristö oli toimittanut valiokunnan asiantuntijoille jo vuonna 1997.⁶

Tämä selitysmuistio koskee 2. lokakuuta 1999 pidetyssä täysistunnossa läsnä olleiden jäsenvaltioiden yksimielisesti hyväksymää *yleissopimusta aikuisten kansainvälisestä suojelusta*.

Yleissopimuksen yleiset puitteet, keskeiset suuntaviivat ja rakenne

Historiaa

- 3** Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin aikuisten suojelua koskeva työ ei ole yhtä laajaa kuin riskiryhmiin kuuluvien lasten suojelun hyväksi tehty työ, mutta konferenssin aihepiiriä koskevat saavutukset eivät kuitenkaan ole merkityksettömiä, ja asiaa on pidetty jatkuvasti esillä. Ennen ensimmäistä maailmansotaa konferenssin 4. istunnossa hyväksyttiin Haagissa 17 päivänä heinäkuuta 1905 allekirjoitettu holhottavaksi julistamista ja siihen verrattavia suojelutoimenpiteitä koskeva yleissopimus (*Convention de La Haye du 17 juillet 1905 concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues*). Yleissopimus on edelleen voimassa Italian, Puolan, Portugalin ja Romanian välillä. Sotien välillä 6. istunnossa vuonna 1928 muotoiltiin muutamia ehdotuksia tämän sopimuksen täydennyksiksi.⁷ Pysyvän toimiston sihteerinä tuolloin toimineen Bernard Dutoit'n vuonna 1967 laatiman merkittävän selvityksen (ks. alaviite 7) tuloksena konferenssi kiinnostui uudelleen asiasta, josta tulikin 13. ja 14. istunnon välillä vuonna 1979 jäsenvaltioille lähetetyn kyselytutkimuksen pääaihe. Vastauksista⁸ ei tuolloin noussut esiin, että aikuisten suojeluun kansainvälisessä oikeudessa liittyviä käytännön ongelmia esiintyisi erityisen usein. Tästä syystä asiaa ei sisällytetty konferenssin tulevaan ohjelmaan, jota käsiteltiin helmikuussa 1980 pidetyssä valiokunnan kokouksessa.

⁴ Puheenjohtajan, esittelijän ja pysyvän toimiston jäsenten lisäksi komiteaan kuuluivat seuraavat valtuutetut: G. F. DeHart (Yhdysvallat), A. Bucher (Sveitsi), S. Danielsen (Tanska) ja P. Lortie (Kanada). Viimeksi mainittu tuli Kanadaa valiokunnassa edustaneen Louise Lusserin tilalle.

⁵ Komiteassa olivat edustettuina myös Yhdysvaltojen, Kanadan, Australian, Meksikon ja Saksan valtuuskunnat.

⁶ *Note on the protection of incapacitated adults* (Muistio toimintarajoitteisten aikuisten suojelusta), laatinut Adair Dyer syyskuussa 1996 (18. istunnon alustava asiakirja nro 14); *Les majeurs protégés en droit international privé et la pratique notariale* (Suojelua tarvitsevat aikuiset kansainvälisessä yksityisoikeudessa ja notariaattikäytännössä), työryhmälle laatinut Mariel Revillard; *Report of the Council of Europe's Group of Specialists on Incapable and Other Vulnerable Adults* (Vammaisia ja muita heikossa asemassa olevia aikuisia käsittelevän Euroopan neuvoston asiantuntijaryhmän kertomus), Euroopan neuvoston pyynnöstä laatinut Eric Clive 21.1.1997; 18. istunnon päätteeksi toimitettu Sveitsin valtuuskunnan esitys, jonka mukaisesti Haagin lastensuojelusopimuksen määräykset olisi siirretty lähes sellaisinaan koskemaan myös aikuisia.

⁷ *Actes*, 1928, s. 421, siteerattu artikkelissa B. Dutoit, "La protection des incapables majeurs en droit international privé", *Revue critique de droit international privé*, 1967, s. 465, erit. s. 500–501.

⁸ *Acts and Documents of the Fourteenth Session (1980)*, nide I, *Miscellaneous matters*, s. 114–147.

Sittemmin eliniät kehittyneissä maissa ovat edelleen pidentyneet, ja samalla ovat lisääntyneet vanhuuteen liittyvät sairaudet. Konferenssin pääsihteeri pani merkille talous- ja sosiaalineuvoston laatimat ennusteet, joiden mukaan yli 60-vuotiaiden lukumäärä nousisi vuoden 2001 600 miljoonasta 1,2 miljardiin vuonna 2025, ja vähintään 80-vuotiaiden lukumäärä, joka tällä hetkellä on 50 miljoonaa, nousisi 137 miljoonaan vuoteen 2025 mennessä. Tietoisuus näistä ongelmista on jo saanut jotkin valtiot uudistamaan täysin sellaiset kansalliset järjestelmänsä, jotka koskevat henkilökohtaisten kykyjensä heikentymisestä tai riittämättömyydestä kärsivien aikuisten suojelua.⁹ Nykymaailmalle tyypilliset väestöliikkeet sekä etenkin sellaisten henkilöiden suuri määrä, jotka haaveilevat eläkepäivistä lämpimissä maissa, ovat saaneet oikeusalan toimijat, etenkin notaarit, huolestumaan siitä, onko heidän käytössään luotettavia kansainvälisen yksityisoikeuden säädöksiä. Etenkin siksi, että näillä henkilöillä on usein myös jonkin verran omaisuutta, notariaattikäytännössä on kohdattu kansainväliseen yksityisoikeuteen liittyviä ongelmia, jotka koskevat kyseisille henkilöille kuuluvan omaisuuden hallintaa tai myyntiä tai heille tulevien perintöjen käsittelyä.

Kun kansainvälisen yksityisoikeuden erityissäännöksiä on äskettäin sisällytetty joihinkin lainsäädäntöihin¹⁰, kansainvälisen sopusoinnun vuoksi haluttiin aloittaa neuvottelut tätä kysymystä koskevan kansainvälisen yksityisoikeuteen liittyvän kansainvälisen yleissopimuksen laatimiseksi. Tilaisuus asian uudelleen käsittelyyn ottamiselle ja työn aloittamiselle saatiin, kun 17. istunnossa vuonna 1993 tehtiin päätös *alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn yleissopimuksen uudelleentarkastelusta*. Kysymykset liittyivät toisiinsa ainakin teknisellä tasolla, minkä vuoksi katsottiin järkeväksi pyytää hallitusten nimittämiä asiantuntijoita tarkastelemaan, olisiko lasten suojelussa hyväksyttyjä ratkaisuja mahdollista tarvittavin muutoksin soveltaa myös aikuisten suojeluun.

Yleissopimuksen keskeiset suuntaviivat

- 4** Yleissopimus noudattaa Haagin lastensuojelusopimuksen yleistä rakennetta, ja siinä hyväksytyt ratkaisut ovat monissa kohdin samoja. Tämä on luontevaa, sillä periaatteessa samat hallitusten asettamat asiantuntijat ovat neuvotelleet molemmat sopimukset, ja heidän nimenomaisena tehtävänä, kuten edellä mainittiin, oli tarkastella, olisivatko Haagin lastensuojelusopimuksessa hyväksytyt ratkaisut laajennettavissa myös aikuisten suojeluun.

Periaatteessa merkittävimmissä keskusteluissa osapuolina olivat yhtäältä asiantuntijat, joiden näkemyksen mukaan aikuisten kansainvälinen suojelu on erityiskysymys, jossa sitoutuminen Haagin lastensuojelusopimuksen malliin ei ole toivottavaa, ja toisaalta asiantuntijat, jotka näiden sopimusten toisiaan

⁹ Ks. etenkin Saksassa 12.9.1990 annettu hoivalaki *Betreuungsgesetz*, joka tuli voimaan 1.1.1992. Kreikan valtuutettu mainitsi kreikkalaisen lain vuodelta 1996. Ks. myös 26. helmikuuta 1999 annettu Euroopan neuvoston suositus nro R(99)4 *Principles concerning the legal protection of incapable adults* (Vammaisten aikuisten oikeusturvaa koskevat periaatteet)

¹⁰ Esimerkiksi Sveitsissä 18.12.1987 annetun lain 85 artiklan 2 kohdalla laajennetaan 5.10.1961 tehdyn Haagin yleissopimuksen soveltamisalaa vastaavasti myös aikuisiin. Ks. myös Quebecissä 18.12.1991 annetun siviililain (*Code Civil*) 3085 artikla, jossa säädetään, että suojelua tarvitseviin täysi-ikäisiin sovelletaan periaatteessa heidän asuinpaikkansa lainsäädäntöä, ja Tunisiassa 27.11.1998 annetun lain 41 artikla, jonka mukaisesti vajaavaltaisen henkilön edunvalvontaan liittyvät asiat kuuluvat kansallisen lainsäädännön piiriin.

täydentävästä luonteesta vakuuttuneina katsoivat, että poikkeaminen Haagin lastensuojelusopimuksesta on tarpeen vain poikkeustapauksissa. Vilkkainta keskustelua näistä kahdesta lähestymistavasta käytiin viranomaisten toimivallan osalta. Valiokunta teki asiassa kompromissiratkaisun, jota diplomaattivaliokunta ei enää ottanut uudelleen käsittelyyn.

- 5 Haagin lastensuojelusopimuksen mallin mukaisesti yleissopimuksessa on seuraavat seitsemän lukua: Yleissopimuksen soveltamisala; Oikeudenkäyttöalue; Sovellettava laki; Tunnustaminen ja täytäntöönpano; Yhteistyö; Yleiset määräykset; Loppumääräykset.

Yleissopimuksen I luvussa (1–4 artikla) määritellään yleissopimuksen kohde ja henkilöt, joihin yleissopimusta sovelletaan. Siinä luetellaan esimerkinomaisesti mutta melko kattavasti yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat suojelutoimenpiteet, ja mainitaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajattavat seikat.

Toimivaltaa koskeva II luku (5–12 artikla) poikkeaa hieman Haagin lastensuojelusopimuksen mallista. Lastensuojelusopimuksessa haluttiin periaatteessa välttää kaikenlaista kilpailua lasta tai hänen omaisuuttaan suojelemaan pyrkivien eri valtioiden viranomaisten välillä ja keskittämään toimivalta lapsen asuinpaikkavaltion viranomaisten eduksi. Muutamat valtuutetut olisivat halunneet laajentaa saman järjestelmän koskemaan myös aikuisia. Kysymys ei kuitenkaan muodostunut tässä tapauksessa rajoittavaksi tekijäksi. Vaikka epäilemättä onkin toivottavaa, että aikuisen suojelun takaajina ovat asuinpaikkavaltion viranomaiset, on syytä muistaa myös, että toisin kuin vanhempien välisenä kiistakapulana oleva lapsi, aikuinen ei useimmissa tapauksissa ole kohteena häntä suojelemaan pyrkivien henkilöiden kiistassa. On myös suositeltavaa, ettei henkilöiden hyvää tahtoa rajoiteta liikaa, jos he ovat valmiita ottamaan vastuulleen tämän velvoitteen. Jos kyseinen henkilö ei asu samassa valtiossa kuin suojelua tarvitseva aikuinen, on ilmeisen tarkoituksenmukaista antaa hänelle mahdollisuus kääntyä omaa asuinpaikkaansa mahdollisimman lähellä olevien viranomaisten puoleen sen sijaan, että hän voisi ryhtyä toimeen ainoastaan siinä mahdollisesti kaukaisessakin valtiossa, jossa aikuisella on asuinpaikka. Samalla korostettiin sitä, että toimivallan rajaaminen koskemaan vain aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisia saattaisi uhata hänen henkilökohtaista vapauttaan etenkin tapauksissa, joissa hän ei ole valinnut kyseistä asuinpaikkaansa itse. Tämä näkökanta puoltaa vähintään aikuisen kansalaisuusvaltion rinnakkaisen toimivallan kirjaamista yleissopimukseen.

Yleissopimuksen II luku kuvastaa valiokunnassa neuvoteltua kompromissia. Sopimuksen 5 artiklassa todetaan, että ensisijainen toimivalta on sen valtion viranomaisilla, jossa aikuisella on asuinpaikka, mutta 7 artiklalla annetaan rinnakkainen, vaikkakin toissijainen, toimivalta myös sen valtion viranomaisille, jonka kansalainen aikuinen on. Sopimuksen 8 artiklan mukaan sen valtion viranomaiset, jossa aikuisella on asuinpaikka, voivat pyytää muiden valtioiden viranomaisia ryhtymään suojelutoimenpiteisiin, jos tämä on aikuisen edun mukaista. Sopimuksen 9 artiklalla annetaan rinnakkainen, toissijainen toimivalta sen valtion viranomaisille, jossa on aikuisen omaisuutta. Sopimuksen 10 ja 11 artikla koskevat kiireellisiä tapauksia sekä eräitä tietyn valtion alueelle rajoittuvia tilapäisiä toimenpiteitä ja ovat samanlaisia kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 11 ja 12 artikla.

Sovellettavaa lakia koskevassa III luvussa (13–21 artikla) noudatetaan Haagin lastensuojelusopimuksen periaatetta, jonka mukaan kukin suojelutoimiin ryhtyvä viranomainen soveltaa omaa lakiaan (13 artikla). Samassa luvussa määritellään myös laki, jota sovelletaan sellaiseen aikuisen antamaan edunvalvontavaltuutukseen (15 artikla).

Yleissopimuksen IV luvussa (22–27 artikla) noudatetaan varsin tarkasti Haagin lastensuojelusopimuksen mallia, ja sillä säädetään yksityiskohtaisesti yhden sopimusvaltion tekemien suojelutoimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta toisessa sopimusvaltiossa. Luvussa tehdään selkeä ero tunnustamisen, täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai täytäntöönpanoa varten rekisteröimisen sekä varsinaisen täytäntöönpanon välillä.

Yleissopimuksen V luvulla (28–37 artikla) perustetaan sopimusvaltioiden välinen yhteistyömekanismi. Luku noudattaa niin ikään tarkasti Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavaa lukua. Mekanismin perustana on lukuisten muiden Haagin yleissopimusten tapaan kunkin sopimusvaltion nimeämäkeskusviranomaisen (28 artikla), jonka velvoitteet ja toimivalta määritellään seuraavissa artikloissa.

Yleissopimuksen VI luku (38–52 artikla) sisältää yleiset määräykset, joiden tarkoituksena on helpottaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja seuranta sekä suojata sopimuksen perusteella koottujen tietojen luottamuksellisuus. Luvussa määritellään myös yleissopimuksen ajallinen soveltamisala (50 artikla). Lisäksi sillä pyritään estämään yleissopimusten väliset ristiriitatilanteet (48 ja 49 artikla). Luvussa toistetaan Haagin lastensuojelusopimuksen 46–49 artikla, jossa käsitellään yleissopimuksen soveltamista usean oikeusjärjestelmän valtioissa (nk. liittovaltiolausekkeet, 44–47 artikla).

Yleissopimuksen VII luku (53–59 artikla) sisältää tavanomaiset lausekkeet perussopimuksen allekirjoittamista ja voimaantuloa sekä siihen liittymistä ja sen irtisanomista koskevista käytännöistä.

Artiklakohtaiset selitykset

Yleissopimuksen otsikko ja johdanto-osa

- 6** Otsikko *"Yleissopimus aikuisten kansainvälisestä suojelusta"* todettiin paremmaksi kuin Haagin lastensuojelusopimuksen huomattavasti pidempi otsikko. Aikuisten osalta vaaraa sekaannuksesta tämän ja aiemman yleissopimuksen välillä ei ollut, joten oli kaikin puolin edullista antaa yleissopimukselle lyhyt, ilmaisuvoimainen otsikko, johon olisi helppo viitata.
- 7** Melko lyhyessä johdanto-osassa korostetaan, miten tärkeää on tehdä kansainvälistä yhteistyötä aikuisten suojelussa ja asettaa etusijalle aikuisen etu sekä hänen arvokkuutensa ja itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen. Valiokunta ei peitellyt sitä tosiseikkaa, että aikuisen etu ja hänen itsemääräämisoikeutensa saattavat toisinaan olla ristiriidassa, mutta molempien mainitseminen tekstissä viittaa pyrkimykseen löytää tasapaino näiden kahden seikan välillä.

Valiokunta hylkäsi eräiden valtuuskuntien esityksen, jonka mukaan johdanto-osassa olisi syytä viitata muihin kansainvälisiin sopimuksiin, etenkin YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeviin kansainvälisiin yleissopimuksiin. Tämä kanta ei tarkoita näiden sopimusten merkityksen minkäänlaista aliarviointia. Suojelun tarpeessa olevien aikuisten perusoikeudet ovat päinvastoin olleet jatkuvasti valiokunnan huomion keskeisenä kohteena, mutta keskusteluissa eivät ole olleet esillä mitkään yksittäiset edellä mainittujen yleissopimusten määräykset.

I LUKU – YLEISSOPIMUKSEN SOVELTAMISALA

1 artikla (Yleissopimuksen kohde)¹¹

1 kappale

- 8** Tällä kappaleella ei ole vastinetta Haagin lastensuojelusopimuksessa. Sen tarkoituksena on ilmoittaa aluksi, että yleissopimuksen kohde on tiettyjen aikuisten suojelu. Ajatus suojelusta toimii ohjenuorana yleissopimuksen soveltamisalan määrittelyssä.

Kuten 4 artiklan yhteydessä käy ilmi, tällä tarkoitetaan sitä, että valtion viranomaisen tekemä toimenpide kuuluu tai ei kuulu yleissopimuksen piiriin sen perusteella, onko sen tavoitteena yleissopimuksessa tarkoitettujen aikuisten suojelu.

- 9** Artiklan 1 kappaleessa määritellään, keihin aikuisiin yleissopimusta sovelletaan. Kohteena ovat luonnollisesti suojelun tarpeessa olevat aikuiset, mutta koska valiokunta halusi määritellä kyseisen tarpeen hyvin selkeästi, se vältti tarkoituksella tässä kappaleessa juridisia termejä, kuten ”oikeustoimikelvoton osapuoli”, joiden merkitys vaihtelee tarkasteltavan lainsäädännön mukaan. Tästä syystä katsottiin paremmaksi pitäytyä suojelun tarpeessa olevan aikuisen asiaperusteisessa kuvauksessa.

Tekstissä mainitaan kaksi toiseikkaa. Ensimmäinen on aikuisen ”henkilökohtaisten kykyjen heikentyminen tai riittämättömyys”. Yleissopimusta ei siis sovelleta ulkopuolisen väkivallan aikuisiin uhreihin, esimerkiksi pahoinpideltyihin puolisoihin. Näiden uhrien suojeleminen kuuluu varsinaisesti poliisiasioihin – ilmaisun yleiskielisessä, ei-teknisessä merkityksessä – eikä juridisiin suojelutoimenpiteisiin. Ne aikuiset, joita yleissopimuksella on tarkoitus suojella, ovat fyysisesti tai henkisesti toimintarajoitteisia ja kärsivät henkilökohtaisten kykyjensä ”riittämättömyydestä”, tai henkilöitä, yleensä iäkkäitä, jotka kärsivät näiden kykyjensä heikentymisestä, kuten erityisesti Alzheimerin tautia sairastavat henkilöt. Valiokunta totesi, että kyseinen heikentyminen tai riittämättömyys voi olla pysyvää tai tilapäistä, kunhan tila edellyttää suojelutoimenpiteitä. Valiokunta ei kuitenkaan halunnut mainita tätä tekstissä suoraan, jottei tekstistä tulisi tarpeettoman raskaslukuista.

Keskusteluissa nousi esille kysymys siitä, kattavatko käytetyt ilmaisut myös ylenpalttisen tuhlaavaisuuden, joka voi joidenkin lakien puitteissa olla peruste oikeustoimikelvottomuudelle. Valiokunta katsoi, ettei ylenpalttinen

¹¹ Kunkin mainitun artiklan jälkeen esiintyvät kursivoidut otsikot ovat selitysmuistion laatijan lisäisiä. Niiden tarkoituksena on parantaa muistion luettavuutta, mutta yleissopimuksen tekstissä näitä otsikkoja ei esiinny.

tuhlaavaisuus sinänsä kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Muiden seikkojen kanssa yhdessä sekin voi kuitenkin olla merkki aikuisen henkilökohtaisten kykyjen heikentymisestä, jolloin yleissopimuksessa tarkoitetut suojelutoimenpiteet ovat tarpeen.

- 10** Aikuisen henkilökohtaisten kykyjen heikentymisen tai riittämättömyyden on oltava sellaista, että hän ei ”voi suojella etujaan”. Määritelmän toinen osa on ymmärrettävä laajasti. Tekstissä otetaan huomioon paitsi aikuisen omaisuutta koskevat edut, joiden asianmukaisen hoitamisen hänen fyysinen tai henkinen tilansa voi estää, myös hänen henkilökohtaiset ja terveyteen liittyvät etunsa yleensä. Se, että aikuinen laiminlyö vakavasti läheistensä henkilökohtaisia tai omaisuutta koskevia etuja, joista hän on vastuussa, voi myös paljastaa henkilökohtaisten kykyjen heikentymisen.

Valiokunta hylkäsi Yhdistyneen kuningaskunnan esityksen, jonka mukaan olisi tehtävä selväksi, että aikuisen toimintakyvyttömyys saattaa vaikuttaa hänen henkisiin tai kommunikaatiokykyihinsä.¹² Toimintakyvyttömyyden luonteen ei pidä sitoa tuomioistuinta, joten ensisijaisen kriteerin on välttämättä oltava kyseisestä toimintakyvyttömyydestä johtuva suojelun tarve.

Kiinan, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan valtuuskuntien esityksestä (työasiak. nro 95) valiokunta pyrki sisällyttämään 1 artiklan tekstiin jo johdanto-osassa mainitun seikan, jonka mukaan yleissopimusta sovelletaan ”kansainvälisissä tilanteissa”. Kansainvälisestä tilanteesta on kyse silloin, kun tilanteessa on osallisena useampi kuin yksi valtio. Edellytyksen, jonka mukaan tilanteen on oltava kansainvälinen, ei estäne usean oikeusjärjestelmän valtioita soveltamasta yleissopimuksen sääntöjä myös puhtaasti sisäisiin ristiriitatilanteisiin, mikä sallitaan 44 artiklassa (ks. 154 kohta jäljempänä).

2 kappale

- 11** Tässä kappaleessa kuvataan yleissopimuksen kohde, ja siinä annetaan eräänlainen yleissopimuksen sisällysluettelo. Se on käytännössä identtinen Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavan artiklan kanssa, ja siitä voidaan tehdä samat huomautukset.

a kohta

- 12** Yleissopimuksella määritetään valtio, jonka viranomaiset ovat toimivaltaisia, mutta ei sitä, kenellä viranomaisella toimivalta on. Toimivaltainen viranomainen voi olla oikeus- tai hallintoviranomainen ja pitää toimipaikkaansa missä tahansa kyseisen valtion alueella. Toimivaltaa koskevien ristiriitojen osalta voidaan todeta, että yleissopimuksessa säädetään kansainvälisestä toimivallasta, muttei kansallisesta toimivallasta.

Yleissopimuksen ensimmäisestä kappaleesta alkaen käy selväksi, että sopimuksen kohteena on aikuisen *ja hänen omaisuutensa* suojelu. Tämä selvennys on vielä tarpeellisempi aikuisten kuin lasten osalta, sillä aikuisen heikentynyt tila yleensä jatkuu niin korkeaan ikään saakka, että hänellä on käytössään omaisuutta, jonka hoitamista ei voi laiminlyödä.

¹² Työasiak. nro 1, pöytäkirja nro 1, kohta 23. [ks. *Proceedings of the Special Commission with a diplomatic character* (1999), s. 224 (jäljempänä ”*Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999)”).]

b ja c kohta

- 13** Näissä kahdessa kohdassa viitataan III luvun sovellettavaa lainsäädäntöä koskeviin määräyksiin. Yleissopimuksen ensimmäisessä artiklassa mainitaan aikuisen edustamiseen sovellettavan lain määrittäminen, millä osoitetaan, että sovellettava sääntö (13 artikla) koskee lainvalintaa, ei pelkästään tunnustamista.

d ja e kohta

- 14** Nämä kaksi kohtaa ovat selkeitä ja sinällään ymmärrettäviä. Niissä viitataan yleissopimuksen IV lukuun (Tunnustaminen ja täytäntöönpano) ja V lukuun (Yhteistyö).

2 artikla (Termin ”aikuinen” määritelmä)

- 15** Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa aikuinen määritetään henkilöksi, joka ”on täyttänyt 18 vuotta”.

Tämä alaraja vastaa hyvin luontevasti Haagin lastensuojelusopimuksen soveltamisen ylärajaa. Näin ollen näiden kahden yleissopimuksen soveltamisalan rajakohtaa koskevia ongelmia ei pitäisi esiintyä. Jos sopimusvaltiossa voidaan esimerkiksi ryhtyä eräisiin aikuisen suojelutoimenpiteisiin jo 16 ikävuodesta lähtien, kuten tilanteen on todettu olevan esimerkiksi Skotlannissa, sovellettava sopimus on Haagin lastensuojelusopimus eikä aikuisten suojelua koskeva yleissopimus, jota sovelletaan, jos aiottu toimenpiteet koskevat 18-vuotiasta alaikäistä.¹³

Artiklan 2 kappaleessa käsitellään hieman poikkeavaa tapausta, jossa Haagin lastensuojelusopimusta soveltavat toimivaltaiset viranomaiset ovat toteuttaneet toimintarajoitteisen lapsen suojelutoimenpiteitä ja määränneet, että kyseiset toimenpiteet jatkuvat edelleen¹⁴ tai niiden vaikutus alkaa lapsen tultua täysi-ikäiseksi¹⁵. Artiklan 2 kappaleen tarkoituksena on tuoda nämä toimenpiteet aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen piiriin heti, kun alaikäinen on täyttänyt 18 vuotta. Määräys on tarpeellinen, sillä sen ansiosta kahden yleissopimuksen soveltamisen väliin ei tule taukoa. Jos määräystä ei olisi hyväksytty, muissa sopimusvaltioissa ei enää olisi ollut mahdollista tunnustaa Haagin lastensuojelusopimuksen nojalla toimenpiteitä, jotka on tehty Haagin lastensuojelusopimuksen mukaisesti lapsen ollessa vielä alaikäinen, sillä kyseistä yleissopimusta ei sovelleta yli 18-vuotiaisiin. Toimenpiteitä ei myöskään olisi ollut mahdollista tunnustaa aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen nojalla, sillä ne on toteutettu ennen 18 ikävuotta. Yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleen perusteella lapsen saavuttaessa 18 vuoden iän näiden aiempien toimenpiteiden tunnustamiseen toisissa sopimusvaltioissa sovelletaan juuri uutta yleissopimusta¹⁶, kuten myös

¹³ Valiokunta hylkäsi Yhdistyneen kuningaskunnan esittämän muutoksen (työasiak. nro 2), jossa puollettiin alaikäisen pitämistä tässä tapauksessa yleissopimuksessa tarkoitettuna täysi-ikäisenä.

¹⁴ Esimerkkinä tästä on Belgian siviililain 487 a artiklassa mainittu *minorité prolongée*.

¹⁵ Esimerkkinä tästä on Ranskan siviililain 494 artiklan 2 kappaleessa mainittu *tutelle anticipé*.

¹⁶ Viranomaisten toimivaltaa koskevat säännöt eivät ole molemmissa yleissopimuksissa täysin identtisiä, minkä takia on mahdollista, ettei toimenpidettä, johon Haagin lastensuojelusopimuksen nojalla toimivaltainen viranomainen (esimerkiksi avioerotuomioistuin) on ryhtynyt ja jonka on ollut tarkoitus jatkua myös lapsen tultua täysi-ikäiseksi, voida tunnustaa aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen nojalla (ks jäljempänä 119 kohta, jossa käsitellään 22 artiklan 2 kappaleen a kohtaa).

toimenpiteiden täytäntöönpanoon, ja samalla uusi yleissopimus on se, jolla luontevasti määritetään, ketkä ovat ne toimivaltaiset viranomaiset, jotka voivat tarvittaessa kumota nämä toimenpiteet tai muuttaa niitä.

- 16** Elämän loppupuolen osalta voidaan kysyä, onko uuden yleissopimuksen soveltaminen mahdollista myös suojelun tarpeessa olleen aikuisen kuoleman jälkeen. Vastaus on periaatteessa kielteinen. Tästä syystä yleissopimuksella ei voida taata esimerkiksi aikuisen kuolemanjälkeisen edustusvallan tunnustamista. Yleissopimuksen eräiden määräysten soveltaminen myös kuoleman jälkeen voi kuitenkin olla mahdollista, jos tämä liittyy toimiin tai toimenpiteisiin, joihin on ryhdytty aikuisen eläessä nimenomaan tämän kuolemaa silmällä pitäen, kuten hautajaisten järjestäminen tai vuokrasopimuksen tai muiden jatkuvien sopimusten irtisanominen.
- 17** Haagin lastensuojelusopimuksen mallin mukaisesti uudessa yleissopimuksessa ei ole määräyksiä, joilla rajattaisiin maantieteellisesti sen soveltamisalaan kuuluvat henkilöt. Tästä johtuen yleissopimuksen maantieteellinen soveltamisala vaihtelee määräyskohtaisesti. Kun jollakin määräyksellä annetaan toimivalta aikuisen asuinpaikan viranomaisille, kyseistä määräystä sovelletaan kaikkiin aikuisiin, joiden asuinpaikka on sopimusvaltion alueella.¹⁷ Kun jollakin yleissopimuksen määräyksellä annetaan toimivalta aikuisen oleskelupaikan viranomaisille, kyseistä määräystä sovelletaan kaikkiin aikuisiin, jotka oleskelevat sopimusvaltion alueella. Kun yleissopimuksen määräyksessä säädetään aikuisen edustamista koskevasta lainvalintasäännöstä, tämä sääntö on, ellei toisin määrätä, yleisesti sovellettava lainvalintasääntö, jota kaikkien viime aikoina laadittujen lainvalintaa koskevien Haagin yleissopimusten tapaan sovelletaan kaikkiin aikuisiin kansallisuudesta ja oleskelupaikasta riippumatta (vrt. jäljempänä 46, 53 ja 82 kohta).

3 artikla (Luettelo suojelutoimenpiteistä)

- 18** Haagin lastensuojelusopimuksen 3 artiklan tapaan myös tässä artikkelissa luetellaan kysymykset, joita aikuisten suojelutoimenpiteet voivat koskea. Valiokunta muokkasi luetteloa siltä osin kuin oli tarpeen aikuisten tilannetta vastaavaksi, mutta seurasi mahdollisimman tarkoin aiempaa luonnosta, jotta vältettäisiin vastaväitteiden ilmaantuminen. Suojelutoimenpiteet vaihtelevat eri oikeusjärjestelmissä, minkä vuoksi tässä artikkelissa annettu luettelo voi olla enintään viitteellinen. Sillä pyritään kuitenkin kattamaan varsin laaja soveltamisala, ja eräät kohdat voivat olla osittain päällekkäisiä, millä ei ole juurikaan merkitystä, sillä kaikkia näitä kohtia koskevat säännöt ovat samoja. *On jokseenkin turhaa kysyä esimerkiksi sitä, onko jokin käsite, kuten Saksan Betreuung, a kohdassa tarkoitettu "suojelujärjestelmä", c kohdassa tarkoitettu "muu vastaava järjestely" vai g kohdassa tarkoitettu "erityinen puuttuminen", sillä kyse on joka tapauksessa yleissopimuksessa tarkoitettua suojelutoimenpiteestä.*

Mahdollista on sekin, että jotkin luettelossa mainitut toimenpiteet ovat jossakin oikeusjärjestelmässä kokonaan tuntemattomia. Tämä ei tarkoita sitä, että ne olisivat kaikkien yleissopimuksen nojalla toimivaltaisten viranomaisten käytössä, vaan pelkästään sitä, että kyseinen viranomainen voi ryhtyä näihin toimenpiteisiin, jos niistä säädetään yleissopimuksen nojalla sovellettavassa

¹⁷ Asuinpaikkaa sopimusvaltiossa koskeva edellytys tapauksissa, joissa yleissopimuksella annetaan toimivalta aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisille, ks. jäljempänä 59 kohta, jossa käsitellään yleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaletta.

laissa, ja että ne siinä tapauksessa kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan.

- 19** Lopuksi on syytä mainita, että teksti käsittelee aikuisten suojelua vain silloin, kun se johtaa tai on johtanut suojelutoimenpiteisiin. Jos henkilön henkilökohtaiset kyvyt ovat heikentyneet, mutta hän ei ole suojelutoimenpiteiden kohteena, hänen toteuttamiensa toimien pätevyys ei kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Tässä tapauksessa kysymys pätevyydestä sijoittuu itse asiassa kykyjen ja suostumuksen rajakohtaan ja juristien kategorioiden mukaisesti siis henkilöoikeudellisen aseman ja juristien tekojen väliin, eikä tulevalla yleissopimuksella ole tarkoitus säännellä tätä aluetta.

a kohta

- 20** Eräissä, vielä varsin lukuisissa, oikeusjärjestelmissä aikuisen henkilökohtaisten kykyjen riittämättömyyden tai heikentymisen taso määrittää oikeustoimikelvottomuuden asteen ja siis suojelujärjestelmän, johon hänet sijoitetaan (edunvalvonta, toimintakelpoisuuden rajoittaminen, vajaavaltaisuus jne.). Päätös, jolla aikuinen sijoitetaan johonkin näistä luokista, on yleissopimuksessa tarkoitettu suojelutoimenpide.

Tässä kappaleessa tarkoitettu ”suojelujärjestelmä” voi olla yleinen tai liittyä vain aikuisen tiettyihin tekoihin tai vain yhteen toiminnan alueeseen, ja toimintakelpoisuuden rajoittaminen voi olla vain osittaista. Tekstissä ei erityisesti mainita toimintakelpoisuuden kumoamista, mutta valiokunnan selkeänä tarkoituksena oli sisällyttää tämä yleissopimukseen ja tätä kautta velvoittaa sopimusvaltiot tunnustamaan tällainen kumoaminen.

b kohta

- 21** Aikuisen suojeluun ei välttämättä liity hänen toimintakelpoisuutensa rajoittamista. Aikuinen saattaa edelleen hallita omia asioitaan ja hoitaa niitä ilman ulkopuolisten apua, mutta hänet voidaan silti asettaa ”oikeus- tai hallintoviranomaisen suojelun alaiseksi”, jolloin tiettyjä hänen aiemmin tekemiään toimia saatetaan tarvittaessa kumota tai hakea kumottavaksi. Tämä on tarkoituksena etenkin Ranskan käytännössä *placement sous sauvegarde de justice*.¹⁸

c kohta

- 22** Suojelutoimenpiteet voivat koskea edunvalvontaa tai muuta vastaavaa järjestelyä. Kyseiset suojelujärjestelmät perustetaan, kun aikuinen tarvitsee tilansa perusteella jatkuvaa edustusta tai yksinkertaisesti avustamista, valvontaa tai neuvontaa erilaisissa siviilielämäänsä kuuluvissa toimissa.

d kohta

- 23** Käytetyt termit ovat varsin laajoja. ”*Aikuisen tai hänen omaisuutensa hoidosta tai aikuisen edustamisesta tai avustamisesta vastaava henkilö*” voi olla *edunvalvoja* tai *Betreuer* (uskottu mies). Toisaalta kyse voi olla myös esimerkiksi vain joitakin asioita koskevasta edunvalvonnasta tapauksissa, joissa täysimääräistä edunvalvontaa ei ole koettu tarpeelliseksi¹⁹, tai oikeudenkäyntiasiamiehestä, joka on valittu edustamaan aikuista hänen ja

¹⁸ Ranskan siviililaki, 491 artiklasta eteenpäin.

¹⁹ Ks. esim. Ranskan siviililain 499 artikla.

laillisen edustajan välisessä riita-asiassa, tai jopa hoito- tai vanhainkodista, jota pyydetään tekemään sairaanhoidollisia päätöksiä laillisen edustajan poissa ollessa.

e kohta

- 24** Ilmaisu ”aikuisen sijoittaminen laitokseen tai muuhun paikkaan, jossa suojelu voidaan järjestää” on varsin laaja, ja se voi kattaa esimerkiksi tapaukset, joissa tällainen toimenpide määrätään toteutettavaksi ilman kyseisen henkilön suostumusta tai jopa hänen tahtonsa vastaisesti, mutta myös vapaaehtoisen sijoittamisen, jolloin henkilön vapautta ei millään tavoin rajoiteta. Eräät valtuuskunnat halusivat poistaa kappaleen siksi, että sijoittamisesta päätetään usein sosiaalisin, lääketieteellisin tai jopa yleiseen järjestykseen liittyvin perustein, jotka olisi syytä pitää yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolella. Kappale säilytettiin kuitenkin enemmistöpäätöksellä²⁰ sekä siksi, että suojelun alalla on vaikeaa erottaa toisistaan julkis- ja yksityisoikeutta, että siksi, että kohta vastaa Haagin lastensuojelusopimuksen kohtaa. Suojatoimenpitein on kuitenkin varmistettu, ettei sijoitus tapahdu sijoitusvaltion viranomaisten tahdon vastaisesti (ks. jäljempänä 33 artiklaa käsittelevä 138 kohta).

f kohta

- 25** Tällä kohdalla on aikuisille suuri käytännön merkitys. Suojelutoimenpiteet voivat koskea ”aikuisen omaisuuden hoitoa, säilyttämistä tai siitä määräämistä”. Tämä varsin laaja muotoilu kattaa kaikki omaisuuteen kohdistuvat toimenpiteet, etenkin kiinteän omaisuuden myynnin, arvopaperien ja sijoitusten hoitamisen sekä aikuiselle siirtyvien perintöjen sääntelyn ja käsittelyn.

g kohta

- 26** Tämä kohta koskee tilannetta, jossa suojelu rajoittuu ”luvan antamiseen erityiseen puuttumiseen”, joka voi olla esimerkiksi kirurginen toimenpide tai omaisuuserän myynti.
- 27** Suojelutoimenpiteiden luettelosta valiokunta poisti sen, joka mainitaan Haagin lastensuojelusopimuksen 3 artiklan f alakohdassa (suojelun tarpeessa olevasta henkilöstä vastuussa olevan henkilön suorittaman hoidon viranomaisvalvonta), sillä kohdan käyttökelpoisuudesta aikuisten osalta ei pystytty antamaan minkäänlaista uskottavaa konkreettista esimerkkiä.
- 28** On kysytty, eikö suojelutoimenpiteiden luettelon täydennyksenä pitäisi olla määräystä, jossa todetaan, että päätös olla ryhtymättä suojelutoimenpiteisiin on myös syytä katsoa yleissopimuksessa tarkoitetuksi toimenpiteeksi.²¹ Valiokunta katsoi, ettei tällaisen määräyksen sisällyttämisestä yleissopimuksen tekstiin ole mitään hyötyä, mutta hyväksyi määräyksen seurauksen, eli sen, että sopimusvaltioilla on velvollisuus tunnustaa kyseisenkaltaisen kielteinen päätös, jonka jonkin sopimusvaltion toimivaltainen viranomainen on tehnyt.²²

²⁰ Äänin 11/2, 8 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä. Ks. pöytäkirja nro 1, 66 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 227].

²¹ Ks. Japanin valtuuskunnan esittämästä tämänsuuntaisesta kysymyksestä työasiak. nro 84.

²² Ks. esimerkiksi 7 artiklan 3 kappale.

4 artikla (Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajatut asiat)

- 29** Tässä artiklassa luetellaan eräitä seikkoja tai kysymyksiä, jotka eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Toisin kuin 3 artiklassa, jossa on mukana adverbti ”erityisesti”, tämä luettelo on tyhjentävä. Kaikki aikuisen tai hänen omaisuutensa suojaamiseen suunnatut toimenpiteet, joita ei jätetä yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle 3 artiklalla, kuuluvat sen soveltamisalaan.
- 30** Jälleen on syytä korostaa, että toimenpiteet liittyvät erityisesti aikuisen suojeluun, sillä muussa tapauksessa ne jäävät itsestään selvästi yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät luonteensa puolesta esimerkiksi kaikki aikuisen kansalaisuuteen liittyvät asiat tai vastaavasti siviilioikeudellista vastuuta koskevien sääntöjen soveltamisesta johtuva vahingonkorvausten maksaminen aikuiselle, lukuun ottamatta sitä, miten maksettavan määrän perimiseen ja tarvittaessa käyttämiseen oikeutettu henkilö määräytyy. Samaten vaikuttaa siltä, että yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle on jätettävä toimintarajoitteisen aikuisen deliktikelpoisuus eli se, voidaanko häntä pitää siviilioikeudellisesti vastuussa sellaisista vahinkoihin johtavista teoista, jotka hän on toiminnallaan aiheuttanut. Sitä on käsiteltävä vastuukysymysten yhteydessä. Yleissopimus ei koske oikeudenvastaisesti toimineeseen aikuiseen kohdistuvia suojelutoimia.
- 31** Yleissopimuksen 4 artiklassa mainituille soveltamisalan ulkopuolelle jääville seikoille on keskenään poikkeavat perustelut. Joissakin tapauksissa soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä asiasta säädetään jo muissa yleissopimuksissa tai yleissopimuksen määräykset eivät sovellu asiayhteyteen, etenkin siksi, ettei yleissopimuksessa tehdä periaatteellista eroa tuomioistuimen (*forum*) ja oikeuden (*jus*) välillä. Muiden soveltamisalan ulkopuolelle jäävien, julkisoikeuden piiriin kuuluvien seikkojen osalta ei vaikuttanut mahdolliselta, että sopimusvaltioiden toimivaltaa rajoitettaisiin valtiosopimuksella asioissa, joissa on kyse valtioiden olennaisista intresseistä (rikoslaki, maahanmuutto).

1 kappale

a kohta (Elatusvelvoitteet)

- 32** Kahdella 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyllä Haagin yleissopimuksella on määrätty elatusvelvoitteisiin (huoltovelvoitteisiin) sovellettavasta laista sekä näitä velvoitteita koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Brysselin ja Luganon yleissopimuksissa määrätään niin ikään Euroopan unionin ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden keskuudessa tuomioistuimesta, jolla on toimivalta elatusvelvoitteita koskevissa asioissa, sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Näiden asioiden osalta uusi yleissopimus olisi siis ollut joko tarpeeton tai mahdollisesti johtanut yleissopimusten välisiin ristiriitoihin. Elatusvelvoitteiden jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle on tästä syystä välttämätöntä.

b kohta (Avioliitto)

- 33** Avioliittoasioiden jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle on perusteltua, jotta vältetään mahdolliset ristiriidat *avioliittojen solmimisesta ja avioliittojen pätevyyden tunnustamisesta 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen* kanssa. Kyseisen yleissopimuksen 11 artiklan 4 kohdan

mukaan sopimusvaltio voi jättää avioliiton pätevyyden tunnustamatta, jos sen lainsäädännön perusteella toinen puolisoista ei ole henkisesti kykenevä antamaan suostumustaan. Avioliittoasioiden sisällyttäminen uuteen yleissopimukseen velvoittaisi sopimusvaltion tunnustamaan tällaisen avioliiton pätevyyden, jos se on solmittu sitä vastaavan suojelutoimenpiteen nojalla, mikä olisi vuoden 1978 yleissopimuksen vastaista.

Yleissopimuksessa käsitellään "vastaavia suhteita" avioliiton tapaan, jotta myös ne jäävät yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näitä suhteita ei ole erikseen nimetty, mutta tarkoituksena on ollut, että ilmaisulla tarkoitetaan kaikenlaisia virallisesti tunnustettuja liittoja, niin hetero- kuin homoseksuaalisiaakin, kuten esimerkiksi Pohjoismaiden ja Alankomaiden lainsäädännössä mainittuja rekisteröityjä parisuhteita sekä yhteiselämää koskevaa sopimusta (*pacte civil de solidarité* eli PACS), josta on sittemmin säädetty Ranskan lainsäädännössä.²³

- 34** Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät liittojen solmimiset, mitätöimiset ja purkamiset sekä lisäksi vain avioliiton tapauksessa asumuserot. Yleissopimuksella ei siis oteta kantaa siihen, voiko henkisesti toimintarajoitteinen henkilö solmia avioliiton tai voiko toisen puolison ilmi tuleva tai jälkikäteen ilmennyt toimintarajoitteisuus toimia perusteena avioliiton mitätöimiselle tai purkamiselle.

- 35** Toisaalta yleissopimusta kuitenkin sovelletaan avioliiton ja vastaavan suhteen vaikutuksiin. Valiokunta hylkäsi kaikki esitykset, joilla pyrittiin sulkemaan ne yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Vaikuttaa itse asiassa siltä, että kaikki säännöt, joilla säännellään puolisoiden välisiä suhteita ja etenkin kumppaneiden välistä edustamista sovellettavista aviovarallisuussuhteista riippumatta, on syytä sisällyttää yleissopimuksen soveltamisalaan siltä osin, *kuin niiden tavoitteena on sairaalloisen puolison suojeleminen*. Muussa tapauksessa yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen perustuu 1 artiklan 1 kappaleeseen. Näin ollen lupa, jota puoliso voi hakea tuomioistuimelta toisen puolison edustamiseen, jos tämä on kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan (Ranskan siviililain 219 artikla), on yleissopimuksessa tarkoitettu suojelutoimenpide, sillä sen kohteena on sairaalloinen puoliso. Toisaalta lupa, jota terve puoliso hakee tuomioistuimelta siksi, että hän voi toteuttaa yksin liiketoimen, joka edellyttäisi myös toisen puolison osallistumista (Ranskan siviililain 217 artikla), palvelee terveen puolison tai koko perheen etua, muttei sairaalloisen puolison. Jälkimmäinen ei siksi kuulu yleissopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa määriteltyyn soveltamisalaan. Vastaavasti asumisjärjestelyjä erotilanteessa koskevien sääntöjen tavoitteena ei ole toimintarajoitteisen puolison suojeleminen, minkä vuoksi ne on periaatteessa suljettu yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Kuitenkin päätös, jossa tuomioistuin yksittäistapauksessa hyödyntää näitä sääntöjä suojellakseen kyseistä puolisoa, on katsottava yleissopimuksessa tarkoitetuksi suojelutoimenpiteeksi.

c kohta (Aviovarallisuussuhteet)

- 36** Aviovarallisuussuhteiden sulkeminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle vaikuttaa luontevalta, koska käytössä on jo *14 päivänä maaliskuuta 1978 tehty yleissopimus aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista*.²⁴ Johdonmukaisuuden vuoksi soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös

²³ Laki nro 99-944, 15.11.1999.

²⁴ Huolimatta siitä, että puolisoiden oikeustoimikelpoisuus ei kuulu kyseisen yleissopimuksen

"vastaavan suhteen varallisuussuhteet".

Se, että avioliiton vaikutukset kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan, mutta aviovarallisuussuhteet jäävät sen ulkopuolelle, johtaa eräänlaiseen määrittelyongelmaan, jota esiintyy usein niissä oikeusjärjestelmissä, joissa kyseisiä käsitteitä koskevat erilaiset liittymätekijät. Tässä tapauksessa kyseinen määrittelyongelma jäänee kuitenkin varsin vähäiseksi, koska aviovarallisuussuhteiden piiriin kuuluvien, puolisojen keskinäistä edustamista koskevien sääntöjen kohteena on periaatteessa varallisuussuhteiden toiminta, kun taas oletettavissa on, että sairaalloisen puolison suojelemiseen tarkoitettut säännöt koskevat avioliiton vaikutuksia.

d kohta (Trustit ja perintöoikeus)

- 37** Trustien sulkeminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle on perusteltua, kun otetaan huomioon, että yleissopimuksen soveltamisalan ei pitäisi levittäytyä omistusjärjestelmien alalle tai yleisemmin erilaisten omistusoikeuksien piiriin. Trusteja koskevia kansainvälisen yksityisoikeuden kysymyksiä on lisäksi jo käsitelty omassa yleissopimuksessaan²⁵.

Soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen on syytä ymmärtää suppeasti, ja se rajoittuu sääntöihin, jotka liittyvät trustin toimintaan. Konkreettisena esimerkkinä tästä annettakoon tapaus, jossa omaisuudenhoitaja (*trustee*) on kuollut eikä hänelle ole osoitettu sijaista. Koska trustit on jätetty yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle, ei soveltamisalaan kuuluvaksi suojelutoimenpiteeksi voida katsoa sitä, että oikeusviranomainen nimeää omaisuudenhoitajaksi toisen henkilön.²⁶ Toisaalta yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluva aikuisen suojelutoimenpide on kyseessä silloin, kun aikuiselle nimetään edustaja, jolla on lupa saada trustin tuloja omaisuudenhoitajalta tai saada aikuisen nimissä trustille kuuluva omaisuus, jos trusti puretaan. Trusteja koskevaan yleissopimukseen sisältyy lisäksi oikeuspaikan valintasääntöjen perusteella nimettävän lain pakottavia säännöksiä koskeva poikkeus, joka liittyy alaikäisten ja toimintarajoitteisten osapuolten suojeluun.²⁷

- 38** Perintöoikeuden jättäminen kaikilta osiltaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle on myös peräisin Haagin lastensuojelusopimuksesta, ja tarkoituksena on etenkin välttää ristiriitoja perimyksen sovellettavasta laista 1 päivänä elokuuta 1989 tehdyn Haagin yleissopimuksen (*The Hague Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons*) kanssa.

Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että jos perintöoikeutta koskevassa laissa säädetään, että aikuinen perijä voi hyväksyä perinnön tai kieltäytyä siitä tai tehdä perimistä koskevan sopimuksen vain tiettyjen suojelutoimien kautta, yleissopimusta ei tällöin sovelleta näihin suojelutoimiin. Korkeintaan voidaan todeta, että jos perintöoikeudellisessa laissa säädetään aikuisen perijän laillisen

soveltamisalaan (1 artiklan 2 kohdan 3 alakohta).

²⁵ *Hague Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition* (Trusteihin sovellettavasta laista ja niiden tunnustamisesta 1.7.1985 tehty Haagin yleissopimus).

²⁶ Trusteja koskevan yleissopimuksen 8 artiklan a alakohdan perusteella trustiin sovellettavan lainsäädännön soveltamisalaan sisältyy omaisuudenhoitajien (*trustees*) nimeäminen ja poistaminen sekä trustista vetäytyminen, mahdollisuus toimia tässä ominaisuudessa sekä kyseisen luottamustehtävän siirtäminen eteenpäin ("*the appointment, resignation and removal of trustees, the capacity to act as a trustee, and the devolution of the office of trustee*").

²⁷ Trusteja koskevan yleissopimuksen 15 artiklan a alakohta.

edustajan väliintulosta, yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan kyseisen edustajan määräämiseen.

e kohta (Sosiaaliturva)

- 39** Sosiaaliturvan sulkeminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle selittyy sillä, että etuja maksavien tahojen määrittäminen perustuu tarkkoihin liittymätekijöihin, joissa otetaan huomioon sosiaalivakuutetun henkilön työ- tai asuinpaikka. Nämä liittymätekijät eivät välttämättä vastaa yleissopimuksen määräyksiä. Toisaalta yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluu sellaisen edustajan nimeäminen aikuiselle, jolla on oikeus saada sosiaaliturvaetuuksia, paitsi silloin, kun sosiaaliturvaa koskevassa lainsäädännössä on erityissäännöksiä kyseisestä asiasta.

Valiokunta hylkäsi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuuskuntien esityksen, jolla puollettiin sosiaaliturvan lisäksi sosiaalipalvelujen sulkemista yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle²⁸. Valiokunnan selkeästi ilmaistu tarkoitus oli kuitenkin, että sosiaaliturva olisi tässä kohdassa ymmärrettävä laajasti, kattavampana kuin se, mitä sosiaaliturvan piiriin suppeassa merkityksessä kunkin sopimusvaltion lainsäädännössä kuuluu.

Voitaneen hyväksyä, että elantoa täydentäviksi tarkoitetut rahaetuudet tai jopa tietynlaiset luontoisetuksien muotoiset sosiaalivastuut on myös syytä jättää yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa, että valtio voi päättää myöntää tällaisia etuuksia alueellaan oleskelevalle toimintarajoitteiselle aikuiselle omien säännöstensä mukaisesti ilman, että sitä sitovat yleissopimuksen toimivaltaa koskevat määräykset. Muiden sopimusvaltioiden ei myöskään tarvitse tunnustaa tällaista päätöstä eikä ottaa tarvittaessa vastuulleen sen täytäntöönpanoa.

f kohta (Terveys)

- 40** Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ei jätetä koko koulutuksen ja terveydenhuollon muodostamaa kokonaisuutta, vaan tästä kokonaisuudesta ainoastaan yleiset viranomaistoimenpiteet, kuten esimerkiksi määräykset, joiden mukaan rokotuksen ottaminen on pakollista. Yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia päätöksiä ovat esimerkiksi ne, jotka koskevat yksittäisen aikuisen sijoittamista tiettyyn hoitolaitokseen tai kirurgisen toimenpiteen suorittamista hänelle.

- 41** Diplomaattivaliokunta saavutti tämän ratkaisun, jonka valiokunta oli jo hyväksynyt, vasta käytyään erittäin seikkaperäisiä neuvotteluja siitä, onko tarkoituksenmukaista jättää *sairaanhoidolliset ja terveyttä koskevat kysymykset* kokonaisuudessaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Valiokunta asetti jopa erityistyöryhmän, jonka puheenjohtajana toimi Australian valtuutettu Peter Nygh, jotta asiassa päästäisiin ratkaisuun, jonka mahdollisimman suuri osa valtuuskunnista voisi hyväksyä.

Sairaanhoidollisten kysymysten jättämistä soveltamisalan ulkopuolelle puollettiin seuraavin argumentein: Jos nämä kysymykset otetaan mukaan yleissopimuksen soveltamisalaan, eräät tahot pelkäsivät, että niillä on velvollisuus tunnustaa tai jopa panna toimeen vakaumuksensa vastaisia yksittäisiä sairaanhoidollisia päätöksiä, kuten määräystä tehdä

²⁸ Työasiak. nro 11, pöytäkirja nro 2, 40–49 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 230].

toimintarajoitteiselle aikuiselle abortti tai sterilisaatio. Toiset tahot olivat huolissaan terveydenhuoltojärjestelmän halvaantumisesta, jos ennen hoidon määräämistä tai operaation suorittamista terveydenhoitohenkilökunnan olisi edes kiireettömissä tapauksissa hankittava tarvittava lupa toisen sopimusvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta sen varalta, että heidät asetetaan myöhemmin vastuuseen teostaan. Toisaalta yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jättämistä vastustavat tahot esittivät, että jos sairaanhoidolliset kysymykset jätetään soveltamisalan ulkopuolelle, yleissopimus käytännössä epäonnistuu tavoitteessaan suojella sairaita ja iäkkäitä, ja se typistyy pelkästään aikuisten omaisuutta koskevaksi yleissopimukseksi.

Näiden seikkaperäisten neuvottelujen kuluessa valiokunta tutki myös soveltamisalan ulkopuolelle jättämisen vaihtoehtoja, kuten toimivaltaa pelkästään sairaanhoidollisissa kysymyksissä koskevien määräysten hyväksymistä. Näistä radikaaleimman mukaisesti sairaanhoidollisissa kysymyksissä suostumusta ja lupia koskevat asiat olisi siirretty terveydenhoitohenkilökunnan työskentelyvaltion viranomaisten ja lainsäädännön alaisuuteen.

- 42** Neuvottelujen viimeisenä päivänä valiokunta löysi lopulta ratkaisun, jonka kaikki valtuuskunnat voivat hyväksyä.²⁹ Valiokunta hylkäsi kaikki esitykset, jotka koskivat sairaanhoidollisten ja terveyttä koskevien kysymysten jättämistä soveltamisalan ulkopuolelle osittain tai kokonaan tai niiden siirtämistä erityisen toimivaltajärjestelmän alaisuuteen. Valiokunta katsoi, että varsinaiset sairaanhoidolliset toimenpiteet kuuluvat lääketieteen alaan ja terveydenhoitohenkilökunnalle, jotka eivät ole yleissopimuksessa tarkoitettuja viranomaisia, minkä vuoksi ne eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, eikä tätä ole tarpeen sopimustekstissä erikseen mainita. Toisaalta oikeudelliset kysymykset, jotka koskevat sellaisen aikuisen edustamista, jolle kyseisiä sairaanhoidollisia toimenpiteitä tehdään (luvan antaminen tai laillisen tai tilapäisen edustajan nimeäminen), sisältyvät sopimuksen soveltamisalaan. Sen takia näihin kysymyksiin sovelletaan yleissopimuksen yleisiä määräyksiä, eikä niitä varten ole tarpeen määrätä poikkeuksia. Siitä syystä yleissopimuksessa ei mainita sairaanhoidollisia tai terveyttä koskevia kysymyksiä muualla kuin 4 artiklan 1 kappaleen f kohdassa. Jäljempänä eritellään toimivaltasäännöt, joita sairaanhoidon alalla useimmiten sovelletaan (10 ja 11 artikla), eikä tämä aiheuta terveydenhuoltojärjestelmän halvaantumista. Lisäksi pakottavaa lainsäädäntöä koskevan 20 artiklan ja valtion oikeusjärjestyksen peruseriaatteiden tai pakottavan lainsäädännön vastaisten toimenpiteiden tunnustamisesta kieltäytymistä koskevan 22 artiklan määräyksillä vastataan niiden valtioiden huoleen, jotka alun perin halusivat jättää yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle kaikki sairaanhoidolliset kysymykset.

g kohta (Rikoksiin liittyvät toimenpiteet)

- 43** Yleissopimuksessa on tarkoitus käsitellä aikuisten suojelua, ei rikosoikeudellisia seuraamuksia. Näiden välistä rajaa on kuitenkin vaikea määritellä. Valiokunta luopui ajatuksesta, jonka mukaan luonteeltaan rankaisevat ja toisaalta kuntouttavat toimenpiteet olisi erotettu toisistaan. Tällaisen eron tekeminen olisi johtanut hankaliin määrittelyongelmiin. Lisäksi silloin, kun kyse on rikosoikeudellisesti rangaistavasta käytöksestä (esimerkiksi murhasta, raiskauksesta tai aseellisesta ryöstöstä), ei olisi suotavaa, että rikkomuksen tapahtumapaikkana toiminut valtio voisi käyttää rankaisuvaltaa yleisten säännöstensä nojalla, mutta sillä ei olisi mahdollisuutta sijoittaa henkilöä

²⁹ Kahdenkymmenen valtuuskunnan esittämä työasiak. nro 114.

kuntoutuslaitokseen tai määrätä sosiaalilääketieteellistä hoitoa³⁰, koska sillä ei olisi yleissopimuksen nojalla toimivaltaa toteuttaa aikuisen suojelutoimenpiteitä. Yleissopimuksen soveltamisalan piiristä on suljettu toimenpiteet, joihin on ryhdytty suojelun tarpeessa olevan henkilön tekemän rikoksen vuoksi. Tämä kuvastaa valiokunnan tahtoa, jonka mukaan ei ole syytä rajoittaa sopimusvaltioiden toimivaltaa reagoida tällaisiin rikoksiin asianmukaisiksi katsomillaan rangaistus- tai kuntoutustoimenpiteillä.

Sanamuodolla ”henkilöä koskeviin toimenpiteisiin, joihin on ryhdytty tämän tekemän rikoksen vuoksi” ilmaistaan, että kyse on toimenpiteistä, joihin on ryhdytty suojelun tarpeessa olevan henkilön tekemien rikosten vuoksi ja jotka koskevat kyseistä henkilöä. Tässä ei siis tarkoiteta ulkopuolisten tekemiä rikoksia, jotka toimivat mahdollisesti perusteena yleissopimuksen soveltamisalan piiriin kuuluville aikuisten erityisille suojelutoimenpiteille.

Artiklan g kohdassa käytetty sana on ”henkilö”, ei ”aikuinen”, millä on tarkoitus luoda jatkuvuutta tämän yleissopimuksen ja Haagin lastensuojelusopimuksen välille. Artiklan g kohtaa sovelletaan tapauksissa, joissa rikoksen tekijä on henkilö, joka on ollut alaikäisenä suojelun tarpeessa, ainakin silloin, jos toimenpiteeseen ryhdytään, kun rikoksen tekijä on täyttänyt 18 vuotta.

Artiklan g kohdassa mainittujen toimenpiteiden sulkeminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle edellyttää, että suojelun tarpeessa olevan henkilön teko on sellainen, joka on rikoslainsäädännön perusteella rangaistava, oli tekijä kuka hyvänsä. Tekstissä ei erityisesti edellytetä, että teosta vastuussa olevaa henkilöä voidaan laillisesti syyttää rikoksesta. Syyte voidaan jättää nostamatta esimerkiksi henkilön dementian vuoksi.

h kohta (Turvapaikkaoikeus ja maahanmuutto)

- 44** Yleissopimuksen 4 artiklan tässä kohdassa suljetaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ”turvapaikkaoikeutta ja maahanmuuttoa koskevat päätökset”, sillä kyse on päätöksistä, jotka kuuluvat valtioiden itsemääräämisoikeuden alaan. Ainoastaan näitä asioita koskevat päätökset eli toisin sanoen turvapaikan tai oleskeluluvan myöntäminen on jätetty soveltamisalan ulkopuolelle. Sitä vastoin turvapaikkaa tai oleskelulupaa hakevien aikuisten suojelu ja edustaminen kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan. Yhdysvaltojen valtuuskunnan esitys (työasiak. nro 12), jonka mukaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle olisi nimenomaisesti jätettävä kansalaisuutta koskevat päätökset, peruttiin sen jälkeen, kun oli todettu, että soveltamisalan ulkopuolelle jääminen on itsestään selvää, koska kyseiset päätökset eivät ole suojelutoimenpiteitä.

i kohta (Yleinen turvallisuus)

- 45** Yleisestä turvallisuudesta johtuvien toimenpiteiden sulkeminen soveltamisalan ulkopuolelle on uutta verrattuna sekä Haagin lastensuojelusopimukseen että valiokunnan alustavaan yleissopimusluonnokseen. Se koskee pääasiassa sellaisten aikuisten laitokseen sijoittamista, jotka kärsivät mielenterveyden häiriöistä ja ovat tästä syystä vaaraksi ulkopuolisille.

³⁰ Hoidosta on säädetty eräissä uusissa laeissa, ja sen tarkoituksena on estää rikoksen uusiminen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tapauksessa.

Eräät valtuuskunnat olisivat halunneet jättää yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle kaikenlaiset psykiatrisin perustein tehtävät pakkosijoitustoimenpiteet, jotta vältettäisiin tunnustamis- ja täytöntöönpanovaiheeseen liittyvät ongelmat.³¹ Todettiin kuitenkin hankalaksi sovittaa yhteen näiden asioiden jättäminen sovellusalan ulkopuolelle ja toisaalta 3 artiklan yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien toimenpiteiden luettelon e kohdassa mainittu sijoittaminen (ks. edellä 24 kohta). Tästä syystä kyseiset valtuuskunnat muuttivat esityksiään niin, että niissä kannatettiin vain vaarallisiin aikuisiin liittyvien pakkosijoitustoimenpiteiden jättämistä soveltamisalan ulkopuolelle.³² Ajatuksena oli, että soveltamisalan ulkopuolelle jäävällä sijoituksella ei viitattaisi aikuisen suojelemiseksi tarkoitettuun sijoittamiseen, vaan ainoastaan sellaiseen, joka määrätään yleisen turvallisuuden vuoksi ja joka ei siten liity yleissopimuksen tarkoitukseen. Mielenterveyden häiriöistä kärsivä aikuinen voi kuitenkin olla vaaraksi myös itselleen ja tarvita laitokseen sijoittamista suojelemistarkoituksessa, minkä vuoksi todettiin viisaammaksi jättää tästä kohdasta pois maininta sijoittamisesta ja puhua vain yleisestä turvallisuudesta.³³ Lopullisessa hyväksytyssä tekstissä soveltamisalan ulkopuolelle jättämistä on rajoitettu tuntuvasti. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ainoastaan toimenpiteet, ”joihin on ryhdytty yksinomaan yleisen turvallisuuden vuoksi”.³⁴ Näin ollen pakkosijoitustoimenpiteet, jotka määrätään sekä yleisen turvallisuuden että aikuisen edun vuoksi, kuuluvat edelleen yleissopimuksen soveltamisalaan.

2 kappale

- 46** Tämän kappaleen tarkoituksena on rajata yleissopimuksen ulkopuolelle jätettävät asiat vain ehdottoman välttämättömiin eli toisin sanoen niihin, jotka kuuluvat suoraan soveltamisalan ulkopuolelle jätettäviin asioihin sovellettavien määräysten piiriin, muttei sellaisiin yleisiin suojelutoimenpiteisiin, joihin on ryhdyttävä, vaikka ne liittyisivätkin kyseisiin asioihin. Siksi 1 kappaleen a kohdalla tarkoitetaan, että aikuisen elatusapua koskeva hakemus ei kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, mutta 2 kappaleesta käy selvästi ilmi, että yleissopimusta sovelletaan sen henkilön määrittämiseen, joka edustaa aikuista kyseisessä menettelyssä. Vastaavasti 1 kappaleen b kohdalla suljetaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle kysymys siitä, tarvitseeko toimintarajoitteinen aikuinen laillisen edustajansa luvan avioliiton solmimiseen, mutta toisaalta tarvittaessa esimerkiksi avioliiton solmimiseen luvan antavan laillisen edustajan määrääminen kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan. Edelleen kansalaisuusasiat sinänsä eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, eikä tätä tarvitse erikseen mainita³⁵, joten yleissopimusta ei sovelleta kysymykseen siitä, tarvitseeko toimintarajoitteinen aikuinen avustajaa tai edustajaa kansalaisuushakemusta laatiessaan. Kuitenkin aikuisen avustamiseen tai edustamiseen valtuutetun henkilön nimeäminen on toimenpide, joka kuuluu yleissopimuksen soveltamisalan piiriin. Yleisesti ottaen 4 artiklan tarkoituksena on sulkea yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle kysymykset, jotka asiaa käsittelevää viranomaista koskevan kansainvälisen yksityisoikeuden perusteella kuuluvat johonkin soveltamisalan ulkopuolelle jäävään aihepiiriin, kuten aviovarallisuussuhteet tai perintöoikeus.

³¹ Ks. työasiak. nro 4, 11 ja 13 sekä hyvin tasaväkinen äänestys työasiakirjasta nro 13 (pöytäkirja nro 2, 103 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 234]).

³² Työasiak. nro 60.

³³ Työasiak. nro 52 ja sen hyväksyminen, pöytäkirja nro 8, 58 kohta. [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 278].

³⁴ Työasiak. nro 86 ja sen hyväksyminen, pöytäkirja nro 15, 50 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 325].

³⁵ Ks. edellä 44 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 325].

Yleissopimusta sovelletaan kuitenkin silloin, kun ilmenee jokin kyseiseen aihepiiriin liittyvä edustamista koskeva kysymys, joka voi koskea esimerkiksi avioehdon tekemistä tai perinnön vastaanottamista.

Käytetyn sanamuodon perusteella 2 kappaleessa taataan yleissopimuksen soveltaminen sen soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä asioissa vain henkilön kelpoisuuteen ”toimia aikuisen edustajana [1 kappaleessa] mainituissa asioissa”. Kyseisen edustajan toimivalta taas kuuluu pääsääntöisesti soveltamisalan ulkopuolelle jäävää aihepiiriä sääntelevän lainsäädännön piiriin. Jos esimerkiksi aikuiselle tulleeeseen perintöön sovellettava laki estää hänen edustajaansa yksinkertaisesti vain hyväksymästä saadun perinnön³⁶, edustajan toimivallan rajoittamiseen on sovellettava juuri tätä lakia, ei sitä, jota yleissopimuksen perusteella on sovellettu kyseisen edustajan nimeämiseen.

II LUKU – TOIMIVALTA

- 47** Tämä luku on tulosta valiokunnan kokouksessa valtuuskuntia jakaneen kahden näkökannan yhteen sulauttamisesta.

Ensimmäisen näkökannan mukaan oli aikuisten suojelun kannalta toivottavaa määrätä rinnakkaisen toimivallan järjestelmästä, jota täydennettäisiin vireilläolovaikutusta koskevilla *lis pendens* -määräyksillä järjestelmästä mahdollisesti aiheutuvien toimivaltaristiriitojen poistamiseksi. Näin harvoilla aikuisesta huolehtimiseen valmiilla henkilöillä olisi helposti saatavilla oikeuspaikka. Aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset olisi tällöin asetettu yhtäläiseen asemaan hänen kansalaisuusvaltionsa viranomaisten kanssa ja mahdollisesti aikuisen edellisen asuinpaikan viranomaisten kanssa. Molemmista tapauksissa toimivaltasääntöjä olisi tarvittaessa vahvistettu muun liittymätekijän avulla (valtiossa omaisuutta, aikuisen edellinen asuinpaikka tai aikuisesta huolehtimaan halukkaiden henkilöiden asuinpaikka). Lisäksi toimivalta olisi annettu sen valtion viranomaisille, jossa aikuisen omaisuus sijaitsee, omaisuuden suojelutoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Toisessa näkökannassa suositettiin Haagin lastensuojelusopimuksessa omaksuttua pääperiaatetta, jonka mukaan aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset ovat toimivaltaisia, ja jokaisen muun viranomaisen toimivalta riippuisi niiden suostumuksesta, olivatpa muut viranomaiset aikuisen edellisen asuinpaikkavaltion, kansalaisuusvaltion tai omaisuuden sijaintivaltion viranomaisia taikka omaisten asuinpaikkavaltion viranomaisia. Lisäksi ehdotettiin, että etusijalle olisi asetettava aikuisen itsensä osoittama oikeuspaikka, tai, ellei oikeuspaikkaa ole osoitettu, asuinpaikkavaltio tai sen valtuuttama oikeuspaikka.

- 48** Eri näkökannoista päästiin valiokunnassa yksimielisyyteen ja sen laatima teksti säilytettiin diplomaattivaliokunnassa pääpiirteiltään sellaisenaan. Pääasiallinen toimivalta annetaan sen valtion viranomaisille, jossa aikuisella on asuinpaikka (5 artikla). Sen lisäksi tunnustetaan aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten (7 artikla), rinnakkainen, vaikkakin toissijainen toimivalta, samoin kuin useita täydentäviä toimivaltaperusteita, joissa toimivallan käyttö kuitenkin riippuu asuinpaikkavaltion viranomaisten suostumuksesta (8 artikla). Kun on kyse

³⁶ Ks. esimerkiksi Ranskan siviililain 461 artiklan yhdessä 495 artiklan kanssa.

aikuisen omaisuuden suojelutoimenpiteistä, hyväksytään myös sen sopimusvaltion viranomaisten toimivalta (9 artikla). Lisäksi sen sopimusvaltion viranomaiset, jonka alueella aikuinen on (10 ja 11 artikla) tai jonka alueella on aikuiselle kuuluvaa omaisuutta (10 artikla), ovat toimivaltaisista ryhtymään aikuisen suojelemiseksi kiireellisiin toimenpiteisiin (10 artikla) tai tilapäisiin toimenpiteisiin, joiden vaikutus rajoittuu kysymyksessä olevaan valtioon (11 artikla).

5 artikla (Aikuisen asuinpaikan viranomaisten toimivalta)

1 kappale

- 49** Tässä kappaleessa toistetaan sana sanalta Haagin lastensuojelusopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen muotoilu. Periaate, jonka mukaan ensisijainen toimivalta on sen sopimusvaltion viranomaisilla, jossa aikuisella on asuinpaikka, ei aiheuttanut ongelmia, vaan se hyväksyttiin yksimielisesti. Asuinpaikkaa ei määriteltä, sillä käsitteen olisi pysyttävä tosiasioihin pohjautuvana siitä huolimatta, että käsitteeseen liittyy merkittäviä oikeudellisia seurauksia. Asuinpaikan määrittäminen määrällisesti tai laadullisesti yhdessä yleissopimuksessa saattaa hämärtää saman ilmaisun tulkintaa lukuisissa muissa yleissopimuksissa, joissa sitä käytetään.

2 kappale

- 50** Edelleen Haagin lastensuojelusopimusta noudatellen valiokunta oli yksimielinen myös siitä, että jos aikuisen asuinpaikka siirtyy toiseen sopimusvaltioon, toimivaltaisista viranomaisista ovat uuden asuinpaikkavaltion viranomaiset. Ensimmäisessä valtiossa toteutettujen toimenpiteiden voimassaolon jatkumisesta määrätään 12 artiklassa (ks. jäljempänä).

Asuinpaikan muutos merkitsee sekä aiemman asuinpaikan menettämistä että uuden asuinpaikan hankkimista. Voi olla, että näiden kahden tapahtuman välillä kuluu jonkin verran aikaa, mutta uuden asuinpaikan hankinta voi tapahtua myös välittömästi, jos kyseinen aikuinen yksinkertaisesti muuttaa pitkäaikaisesti tai jopa lopullisesti. Tällöin kyse on tosiseikasta, joka asiasta päättävien viranomaisten on arvioitava.

- 51** Valiokunta ei keskustellut uudelleen tietyistä asuinpaikan muutokseen liittyvistä seikoista, joista oli keskusteltu yksityiskohtaisesti Haagin lastensuojelusopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä. Valiokunta siis hyväksyi välillisesti aiemmin tehdyt ratkaisut. Jos siis aikuisen asuinpaikka siirtyy valtiosta toiseen ajankohtana, jona ensimmäisen asuinpaikan viranomaisten käsiteltävänä on suojelutoimenpidettä koskeva hakemus, olisi hylättävä *perpetuatio fori* -periaate eli oikeuspaikan pysyminen muuttumattomana, vaikka asuinpaikka muuttuu vireillä olevan menettelyn aikana. Päinvastoin, asuinpaikan muutos vie automaattisesti entisen asuinpaikan viranomaisilta toimivallan ja velvoittaa ne luopumaan toimivallan käytöstä.³⁷

- 52** Yleissopimuksen 5 artiklassa oletetaan, että aikuisen asuinpaikka on sopimusvaltiossa. Jos aikuisen asuinpaikka siirtyy sopimusvaltiosta yleissopimuksen ulkopuoliseen valtioon, 5 artiklaa lakataan soveltamasta

³⁷ Ks. Haagin lastensuojelusopimuksen selitysmuistio, 42 kohta.

asuinpaikan muutoksesta alkaen. Mikään ei estä asiaa käsitteleviä sopimusvaltion viranomaisia pidättämästä toimivaltaa itsellään kansallisen menettelylain mukaisesti. Yleissopimus ei tosin velvoita toisia sopimusvaltioita tunnustamaan kyseisen viranomaisen toteuttamia toimenpiteitä.³⁸

6 artikla (Aikuiset, jotka ovat pakolaisia tai jotka kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi tai muutoin ovat vailla asuinpaikkaa)

- 53** Tässä artiklassa toistetaan täsmälleen Haagin lastensuojelusopimuksen 6 artiklan määräykset, joten siitä voi esittää samat huomautukset.

1 kappale

- 54** Kiireellisten tilanteiden lisäksi tässä kappaleessa tarkoitettut aikuiset tarvitsevat usein pitkäaikaisen suojelun järjestämistä. He voivat esimerkiksi joutua hakemaan turvapaikkaa tai myymään omaisuuttaan valtiossa, jossa he ovat. Siitä syystä on välttämätöntä järjestää heidän suojelunsa, eikä yleissopimuksessa asuinpaikkavaltion viranomaisille annettu tavanomainen toimivalta päde tässä tapauksessa, koska tällaiset aikuiset ovat oletetusti katkaisseet kaikki yhteydet edelliseen asuinpaikkavaltioonsa. Toisaalta heidän oleskelunsa valtiossa, josta he ovat löytäneet väliaikaisen turvapaikan, on luonteeltaan niin epävarma, ettei heidän voida katsoa saaneen sieltä asuinpaikan. Siitä syystä oli yksinkertaisinta ratkaista toimivalta siten, että yleinen toimivalta, joka tavallisesti annetaan asuinpaikkavaltion viranomaisille, annetaan tällaisissa tilanteissa, samoin kuin lasten tapauksessa, sen valtion viranomaisille, jossa aikuiset ovat.

2 kappale

- 55** Tässä kappaleessa ulotetaan 1 kappaleen ratkaisu koskemaan aikuisia, "joiden asuinpaikkaa ei voida selvittää". Sen paikan tuomioistuin, missä aikuinen on, käyttää tässä tapauksessa varatoimivaltaa (*forum necessitatis*). Varatoimivalta lakkaa heti, kun todetaan, että aikuisella on jossain asuinpaikka. Jos asuinpaikka on sopimusvaltion alueella, kyseisen valtion viranomaiset ovat siitä lähtien toimivaltaisia. Jos asuinpaikka sijaitsee yleissopimuksen ulkopuolisen valtion alueella, sen valtion viranomaisille, jonka alueella aikuinen on, jää ainoastaan niille 10 ja 11 artiklassa annettu rajoitettu toimivalta (ks. jäljempänä; ks. myös 89 kohta).

Tilanne, johon tätä tekstiä sovelletaan, olisi pidettävä huolellisesti erillään 5 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettusta asuinpaikan vaihtumisesta. Jos asuinpaikka siirtyy valtiosta toiseen, edellisen asuinpaikan viranomaiset säilyttävät toimivaltansa niin kauan kuin aikuinen ei ole hankkinut asuinpaikkaa valtiossa, johon hän on muuttanut. Yleissopimuksen 6 artiklan 2 kappaletta ei pitäisi käyttää antamaan välittömästi toimivalta viimeksi mainitun valtion viranomaisille sillä perusteella, että aikuinen on menettänyt aiemman asuinpaikkansa vaikkei ole vielä hankkinut uutta. Tällainen virheellinen tulkinta olisi erityisen vaarallinen siinä tapauksessa, että aikuisen siirtämisestä on päätetty ilman hänen suostumustaan. Se veisi tosiasiassa aikuisen muuttoa edeltävän asuinpaikan viranomaisilta mahdollisuuden toimia aikuisen

³⁸ Haagin lastensuojelusopimuksen yhteydessä hyväksytty ratkaisu. Ks. viitteet, edellä mainittu selitysmuistio, alaviite 30.

palauttamiseksi sen etusijan takia, joka 7 artiklan 2 ja 3 kappaleessa annetaan sen valtion viranomaisten toimivallalla ja toimenpiteille, johon aikuinen on siirretty. Ennen kuin 6 artiklan 2 kappaleeseen voidaan vedota, tarvitaan siis kohtuullinen odotusaika, jotta voidaan varmistaa, että edellinen, täysin vakiintunut asuinpaikka on jätetty lopullisesti.

7 artikla (Aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toissijainen, rinnakkainen toimivalta)

- 56** Tämä artikla on ensimmäinen ja tärkein osatekijä edellä kuvatussa kompromississa, johon on päädytty rinnakkaista, ei-hierarkkista toimivaltaa kannattavien tahojen ja niiden tahojen välillä, jotka kannattavat aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisille täysin alistettua toimivaltaa.³⁹ Artiklan 1 kappaleessa vahvistetaan periaate, jonka mukaan aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisilla on rinnakkainen toimivalta, ja asetetaan toimivallan käytön edellytykset. Sen toissijainen luonne määritellään 2 ja 3 kappaleessa.

1 kappale

- 57** Tässä kappaleessa annetaan toimivalta sen sopimusvaltion viranomaisille, "jonka kansalainen aikuinen on". Yleissopimuksen englanninkielisessä toisinnossa on tässä käytetty epämääräistä artikkelia (*a Contracting State*), mikä osoittaa, että jos aikuisella on useita kansalaisuuksia, rinnakkainen toimivalta annetaan jokaisen sellaisen valtion viranomaisille, jonka kansalainen aikuinen on.

Kansalaisuusvaltion (tai useamman) toimivalta vahvistetaan ilman, että tarvitaan mitään muuta liittymätekijää, kuten aikuisen edellinen asuinpaikka, omaisten asuinpaikka tai omaisuuden sijaintipaikka, eikä aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisilta tarvitse pyytää mitään lupaa. Kyseessä on selvästi rinnakkainen toimivalta.

Rinnakkainen toimivalta on yleinen, samoin kuin asuinpaikkavaltion viranomaisten toimivalta, ja se voi koskea joko aikuisen tai hänen omaisuutensa suojeluun liittyviä toimenpiteitä.

- 58** Toimivalta ei kuitenkaan koske "niitä aikuisia, jotka ovat pakolaisia tai jotka kansalaisuusvaltiossaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi ovat vailla asuinpaikkaa". Aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaiset sopivatkin huonosti suojelemaan aikuista, jonka on ollut pakko lähteä kyseisestä valtiosta joko siksi, että häntä on vainottu tai uhattu vainoamisella (pakolaisen tilanne) tai valtiossa esiintyvien levottomuuksien vuoksi. Jos aikuisella on useita kansalaisuuksia, tekstiä on tulkittava siten, että 7 artiklassa määrättyä toimivaltaa voivat käyttää muun kuin sen kansalaisuusvaltion viranomaiset, josta aikuinen on joutunut lähtemään.
- 59** Teksti perustuu olettamukseen, että aikuisen asuinpaikka on sopimusvaltiossa, vaikkei sitä tässä erikseen mainita. Jos näin ei ole, mikään ei estä sopimusvaltiota, jonka kansalainen aikuinen on, toteuttamasta kansallisen lakinsa nojalla toimenpiteitä aikuisen suojelemiseksi. Koska 7 artiklassa kuitenkin edellytetään, että kansalaisuusvaltion viranomaiset ilmoittavat

³⁹ Ks. edellä II luvun johdanto.

asiasta asuinpaikkavaltion – siis välttämättä sopimusvaltion⁴⁰ – viranomaisille, siinä ei oteta huomioon tilannetta, jossa aikuisen asuinpaikka on yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa tai jossa hän oleskelee tällaisessa valtiossa (6 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu tilanne). Muilla sopimusvaltioilla ei ole tällaisessa tilanteessa velvoitetta tunnustaa aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toteuttamia toimenpiteitä.

- 60 Sen lisäksi, että kansalaisuusvaltion viranomaisten edellytetään ilmoittavan asiasta etukäteen viranomaisille, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan tai 6 artiklan 2 kappaleen nojalla⁴¹, kansalaisuusvaltion viranomaiset saavat käyttää toimivaltaa ainoastaan, ”jos ne katsovat voivansa näitä paremmin arvioida aikuisen edun”. Tässä arvioinnissa ne voivat ottaa huomioon edellä 57 kohdassa mainittujen ja muiden liittymätekijöiden olemassaolon. Tämä kansalaisuusvaltion viranomaisten toimivallan käytölle asetettu myönteinen edellytys on samalla joustavuutta lisäävä tekijä. Sen perusteella kyseiset viranomaiset voivat jättää asian tutkimatta, jos ne katsovat, että asuinpaikkavaltion viranomaiset tai jonkin muun sellaisen valtion viranomaiset, joita asuinpaikan viranomaiset ovat 8 artiklan nojalla (ks. jäljempänä) pyytäneet käyttämään suojelevaa toimivaltaa, voivat paremmin arvioida kyseistä etua.

2 kappale

- 61 Aikuisen kansalaisuusvaltion toimivallan toissijainen luonne tuodaan esiin tässä ja seuraavassa kappaleessa.

Toimivallan käytön voivat estää seuraavat kolme seikkaa: jos viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla⁴², ovat ryhtyneet tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin tai ovat päättäneet, ettei mihinkään toimenpiteisiin tule ryhtyä, taikka jos menettely on vireillä kyseisissä viranomaisissa. Jos näin on asia, kansalaisuusvaltion viranomaisten on jätettävä asia tutkimatta, ja jos asia on pantu vireille ensimmäiseksi kansalaisuusvaltion viranomaisissa, niiden on jopa lopettava asian käsittely, mikäli ne saavat tietää, että menettely on aloitettu jossakin edellä mainituista viranomaisista.

Viimeksi mainitun seikan osalta tekstissä ei erityisesti mainita, että 5 artiklan tai 6 artiklan 2 kappaleen nojalla toimivaltaisessa viranomaisessa vireillä olevalla menettelyllä on oltava sama tarkoitus kuin aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisissa vireille pannulla asialla. Tämä täsmennys olisi mahdollistanut sen, että jos asuinpaikan viranomaisessa vireillä oleva asia koskee aikuisen henkilöön liittyvää hakemusta, toimivalta olisi säilynyt kansalaisuusvaltion viranomaisilla, joissa on pantu vireille aikuisen omaisuuden suojelutoimenpidettä koskeva hakemus. Tämä täsmennys kuitenkin hylättiin, koska nämä kaksi näkökohtaa ovat ilmeisesti lähes aina yhteydessä toisiinsa.

⁴⁰ Yleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaleessa viitataan viranomaisiin, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan tai 6 artiklan 2 kappaleen nojalla, eli sopimusvaltion viranomaisiin.

⁴¹ Tämä edellytys oli asetettu jo *alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn yleissopimuksen* 4 artiklan 1 kohdassa, mutta yhteistyömekanismin puuttumisen takia sitä ei ollut juurikaan noudatettu.

⁴² On itsestään selvää, ettei 7 artiklan 2 kappaleessa mainita 6 artiklan 1 kappaleen nojalla toimivaltaisia viranomaisia, koska kansalaisuusvaltion viranomaiset eivät ole toimivaltaisia 6 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetuissa tapauksissa (pakolaiset tai kotimaastaan siirtymään joutuneet henkilöt). Edellä 58 kohdassa tarkoitettussa rajatapauksessa, jossa aikuisella on kaksoiskansalaisuus ja hän joutuu lähtemään toisesta kansalaisuusvaltiostaan, ensisijainen toimivalta on edelleen sen valtion viranomaisilla, jossa aikuinen on.

Omaisuuuden myyntilupaa saatetaan esimerkiksi hakea, jotta aikuisen vähimmäistoimeentulon takaamiseksi, jolloin hakemus koskee hänen henkilökohtaista etuaan.

- 62** Aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toimivaltaa lakataan soveltamasta ainoastaan, jos 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla toimivaltainen viranomainen on ilmoittanut jostakin edellä mainituista kolmesta seikasta kyseisille viranomaisille eli on käyttänyt tai käyttää toimivaltaansa. Ei riitä, että kyseiset viranomaiset ovat siitä tietoisia, vaikka tieto sisältyisi asiaa koskevien asiakirjoihin. Tämä velvoite ilmoittaa seikasta kansalaisuusvaltion viranomaiselle tämän ilmoitettua aikomuksestaan käyttää toimivaltaa on tärkeä, koska siten varmistetaan, että tavanomaisesti toimivaltainen viranomainen arvioi, oikeuttavatko tosiseikat kansalaisuusvaltion viranomaisen toimivallan käytön, jo siinä vaiheessa, kun kansalaisuusvaltion viranomainen vasta valmistautuu toimimaan. Asuinpaikkavaltion viranomaisten aiemmin tekemät ratkaisut, joista kansalaisuusvaltion viranomaisille ei välttämättä ole virallisesti ilmoitettu, eivät siten estäisi niitä käyttämästä toimivaltaa 7 artiklan 1 kappaleen mukaisesti, koska tilanne saattaa olla muuttunut kyseisten ratkaisujen jälkeen.

- 63** Antamalla 8 artiklan mukaisesti toimivaltaiselle viranomaiselle⁴³ oikeuden estää kansalaisuusvaltion viranomaisten toimivalta valiokunta on halunnut estää riskin, että rinnakkaista toimivaltaa olisi käytetty rinnakkain ristiriitaisesti. Silloin kun 8 artiklan mukaisesti siirretty toimivalta rajoittuu tiettyyn suojelun näkökohtaan (ks. jäljempänä 66 kohta), on kohtuullista olettaa, ettei toimivallan siirtänyt viranomainen estä kansalaisuusvaltion viranomaisen toimivallan käyttöä suojelun muiden näkökohtien osalta.

Jotta 8 artiklan mukaisesti toimivaltainen viranomainen pystyisi ilmoittamaan kansalaisuusvaltion viranomaiselle, ettei tämä voi käyttää toimivaltaa, sen on joka tapauksessa ensin itse pitänyt saada tieto viimeksi mainitun viranomaisen aikomuksista. Teksti osoittaa, että se on voinut saada tämän tiedon ainoastaan 5 artiklan tai 6 artiklan 2 kappaleen nojalla toimivaltaiselta viranomaiselta, jolle puolestaan kansalaisuusvaltion viranomainen on ilmoittanut asiasta 7 artiklan 1 kappaleen nojalla.

3 kappale

- 64** Aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toimivallan toissijaisuus vaikuttaa niiden toteuttamiin toimenpiteisiin sikäli, että kyseiset toimenpiteet "raukeavat heti, kun viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla, ovat suorittaneet tarpeelliset toimenpiteet tai päättäneet, ettei toimenpiteisiin ryhdytä".

Tämä kappale on tarkoituksellisesti samansuuntainen kuin 2 kappale. Kuten edellä on selitetty, kyseiset kaksi seikkaa estävät kansalaisuusvaltion viranomaista käyttämästä toimivaltaa (2 kappale). Jos kyseiset seikat syntyvät sen jälkeen, kun kansalaisuusvaltion viranomainen on käyttänyt toimivaltaa ja toteuttanut suojelutoimenpiteitä, niiden vaikutuksesta kyseiset toimenpiteet raukeavat (3 kappale). Rinnakkaisen toimivallan ei voida sallia johtavan siihen, että suojelutoimenpiteitä toteutetaan epäyhtenäisesti tai ristiriitaisesti. Tästä syystä tekstissä asetetaan etusijalle päätökset, joita 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla tavanomaisesti toimivaltaiset

⁴³ Toisin sanoen viranomaiselle, jolle asuinpaikan (tai 6 artiklan tapauksessa oleskelupaikan) viranomainen on jollain tavoin siirtänyt toimivallan, ks. jäljempänä 65 kohdasta eteenpäin.

asuinpaikkavaltion viranomaiset myöhemmin tekevät. Kyseiset päätökset voivat olla joko myönteisiä ja suojelutoimenpiteen käsittäviä tai kielteisiä siinä mielessä, että niiden mukaan suojelutoimenpidettä ei tarvita.

Rinnakkaisuus 2 kappaleen kanssa jatkuu siten, että viranomaisten, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan, 6 artiklan 2 kappaleen tai 8 artiklan nojalla, on ilmoitettava kansalaisuusvaltion viranomaisille toteuttamistaan toimenpiteistä tai päätöksestä olla toteuttamatta toimenpiteitä. Tekstin muotoilusta ei kuitenkaan käy ilmi, että vaikka tämän tiedon antaminen on pakollista, se olisi myös edellytys kansalaisuusvaltion viranomaisten toteuttamien toimenpiteiden raukeamiselle.

8 artikla (Toimivallan siirtäminen asianmukaiseen oikeuspaikkaan)

- 65** Artikla on hengeltään Haagin lastensuojelusopimuksen 8 ja 9 artiklan kaltainen. Se on edellä mainitun toimivaltaongelmaa koskevan kahden erilaisen näkökannan välisen kompromissin toinen osatekijä. Siinä korostetaan sen sopimusvaltion viranomaisten etusijaa, jossa aikuisella on asuinpaikka, antamalla niille mahdollisuus pyytää aikuiselle suojelua toisen sopimusvaltion viranomaisilta, jos se on aikuisen edun mukaista.

1 kappale

- 66** Aikuisen asuinpaikan viranomaiset, joille ensisijainen toimivalta kuuluu (5 artikla), tai varsinkaan sen valtion viranomaiset, jossa aikuinen sattuu olemaan 6 artiklan tapauksessa, eivät ehkä pysty parhaiten arvioimaan aikuisen etua tietyssä yksittäistapauksessa. Jos esimerkiksi muussa kuin kansalaisuusvaltiossaan asuvan aikuisen suojelusta vastaava henkilö on hiljattain kuollut ja ainoa omainen, joka voisi vastaisuudessa tarjota aikuiselle suojelua, asuu toisessa valtiossa, kyseisen valtion viranomaiset pystyvät epäilemättä parhaiten arvioimaan kyseisen omaisen soveltuvuuden ja järjestämään suojelun edellytykset.

Yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa on yhdistetty Haagin lastensuojelusopimuksen 8 ja 9 artiklassa määrätyt kaksi menettelyä. Kappaleen mukaan sen sopimusvaltion viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia 5 artiklan (asuinpaikka) tai 6 artiklan nojalla (valtio, jossa aikuinen on; pakolaiset, kotimaastaan siirtymään joutuneet sekä henkilöt, joiden asuinpaikkaa ei ole voitu selvittää), voivat joko omasta aloitteestaan tai toisen sopimusvaltion viranomaisen hakemuksesta pyytää aikuisen suojelutoimenpiteitä sen valtion viranomaisilta, joka vaikuttaa tähän parhaiten pystyvän.⁴⁴

Mahdollisuus pyytää toimivallan siirtämistä on varattu sen sopimusvaltion viranomaisille, jossa aikuisella on asuinpaikka, tai 6 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa sen valtion viranomaisille, jonka alueella aikuinen on. Muotoilulla suljetaan pois aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaiset. Ne voivat käyttää toimivaltaa suoraan, ”jos ne katsovat voivansa näitä [= tavanomaisesti toimivaltaisia viranomaisia] paremmin arvioida aikuisen edun” (7 artikla) ja saavat pidättyä toimivallan käytöstä ainoastaan, jos niin ei ole.

⁴⁴ Ranskan valtuutetun Marie-Odile Baurin johtama työryhmä on valmistellut mallilomakkeen, jota 8 artiklan soveltamista koskevan pyynnön esittävä ja sen vastaanottava viranomainen voivat käyttää (työasiak. nro 91). Mallia ei ole sisällytetty yleissopimukseen, mutta valiokunta on hyväksynyt sen, ja pysyvä toimisto suosittelee, että sopimusvaltiot käyttävät sitä.

Toisen sopimusvaltion viranomaisille esitettävän pyynnön tarkoituksena on, että nämä "ryhtyvät toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi". Tekstissä mainitaan lisäksi, että pyyntö voi koskea "joko suojelutoimenpiteitä yleisesti tai joitakin niistä". Toimivallan siirtämistä koskevaan järjestelyyn on siten lisätty joustavuutta parantava tekijä. Pyyntö, joka osoitetaan esimerkiksi omaisuuden sijaintivaltion viranomaisille, voidaan siten rajoittaa koskemaan siellä sijaitsevan omaisuuden suojelua.

2 kappale

- 67** Tässä kappaleessa luetellaan valtiot, joiden viranomaisten puoleen voidaan kääntyä edellisen kappaleen mukaisin edellytyksin eli aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisten pyynnöstä.
- 68** Tekstissä mainitaan ensimmäisenä "valtio, jonka kansalainen aikuinen on". Tämä kohta ei ole päällekkäinen 7 artiklassa määrätyn aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten ensisijaisen toimivallan kanssa. Yleissopimuksen 7 artiklan tapauksessa rinnakkainen toimivalta on toissijaista, ja sen vaikutus lakkaa, jos aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset päättävät käyttää toimivaltaansa. Yleissopimuksen 8 artiklan tapauksessa kansalaisuusvaltion viranomaisilla on täysi vapaus toimia sen siirretyn toimivallan rajoissa, joka niitä on pyydetty hyväksymään, koska asuinpaikkavaltion viranomaiset ovat vetäytyneet toimivallan käytöstä kansalaisuusvaltion viranomaisten hyväksi. On oletettava, että jos kyseessä on pakolainen tai kansalaisuusvaltiostaan vastentahtoisesti siirtynyt henkilö, 6 artiklan 1 kappaleen nojalla toimivaltaiset sen valtion viranomaiset, jossa aikuinen on, pidättyvät siirtämästä toimivaltaa aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisille, elleivät olosuhteet muutu. Valiokunta ei ole tosin halunnut selvittää tätä asiaa⁴⁵
- 69** Seuraavaksi tekstissä mainitaan "valtio, jossa aikuisella oli edellinen asuinpaikka". Ilmaisun on ymmärrettävä tarkoittavan viimeisimmän asuinpaikan valtiota, ei minkä tahansa aiemman asuinpaikan valtiota.⁴⁶ Nykyisen asuinpaikan viranomaiset ottavat huomioon erityisesti sen, kuinka äskettäin aikuinen on asunut tässä viimeisimmässä edellisessä asuinpaikassa ja onko siellä henkilöitä, jotka ovat tunteneet aikuisen.
- 70** Kolmanneksi tekstissä mainitaan "valtio, jossa on aikuisen omaisuutta". Tässä kohdin on välttämätöntä tehdä vastaava huomautus kuin edellä on tehty aikuisen kansalaisuusvaltion suhteen. Omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta on esitetty pääasiana 9 artiklassa, mutta, kuten tuonnempana näemme, sitä rajoittavat aikuisen asuinpaikan viranomaisten toteuttamat toimenpiteet, minkä lisäksi se rajoittuu omaisuutta koskeviin toimenpiteisiin. Sen sijaan 8 artiklan tapauksessa omaisuuden sijaintivaltion toimivalta on tavallaan siirrettyä toimivaltaa eikä rajoitu omaisuutta koskeviin toimenpiteisiin.

⁴⁵ Ks. asiaa koskeva keskustelu, pöytäkirja nro 4, 20–36 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 244–245].

⁴⁶ Yleissopimuksen 8 artiklan 2 kappaleen b kohta eroaa tältä osin 15 artiklan 2 kappaleen b kohdasta, jonka mukaan aikuinen voi osoittaa sovellettavaksi sen valtion lain, "jossa aikuisella aikaisemmin oli asuinpaikka", kun kyse on edunvalvontavaltuutusta koskevasta sääntelystä, ks. jäljempänä 102 kohta.

- 71** Neljänneksi tekstissä mainitaan "valtio, jonka viranomaiset aikuinen on kirjallisesti valinnut ryhtymään toimenpiteisiin hänen suojelemisekseen". Tämä omaan tahtoon vetoamisen mahdollisuus on vastaus haluun tunnustaa toimintarajoitteisen henkilön itsenäisyyden tarve ja edistää sitä. Kun kuitenkin myös tällaisten henkilöiden alttius heihin mahdollisesti kohdistettavalle ulkoiselle vaikuttamiselle on otettava huomioon, itsenäisyyttä on päätetty rajoittaa alistamalla se aikuisen asuinpaikan viranomaisten valvonnalle.⁴⁷
- 72** Viidenneksi e kohdassa mainitaan "valtio, jossa sellaisella aikuisen läheisellä, joka on valmis ottamaan vastuun hänen suojelemisestaan, on asuinpaikka". Tämän valtion viranomaisten toimivalta on sitäkin ymmärrettävämpää, koska suojelua harjoitetaan ja aikuisen on ehkä asuttava juuri tässä valtiossa. Tämäkin toimivalta on alistettu aikuisen asuinpaikan viranomaisten valvontaan, sillä näiden on ensi kädessä kyseisen henkilön asuinpaikkavaltion viranomaisten antaman arvion perusteella arvioitava, onko henkilöllä vakavasti otettavat edellytykset ottaa aikuisen suojele tehtäväkseen.

Valiokunta piti parempana ilmaisua "aikuinen läheinen" kuin tosiasiallisesti täsmällisempää ilmaisua "aikuinen omaiset", jotta se käsittäisi myös ystävät, kumppanit tai muut henkilöt, jotka ovat kiintyneitä aikuiseen, vaikka heillä ei ole tähän perhesiteitä.

- 73** Kappaleen f kohdassa mainitaan lopuksi valtio, jonka alueella aikuinen on, kun on kysymys aikuisen henkilön suojelemisesta. Sen paikan toimivalta, jossa aikuinen on, on vahvistettu periaatteellisesti jo 6 artiklassa siinä tarkoitetuissa tilanteissa sekä 10 artiklassa (kiireelliset tapaukset ja 11 artiklassa (tilapäiset ja rajatut toimenpiteet). Yleissopimuksen 8 artiklan mukaan sen valtion viranomaiset, jossa aikuinen on, voivat saada asuinpaikkavaltion viranomaisilta⁴⁸ valtuutuksen toteuttaa tätä koskevia suojelutoimenpiteitä ilman muita rajoituksia kuin ne, jotka kyseisten viranomaisten suojelupyynnöön on sisällytetty. Tätä uutta toimivallan siirtotapausta ajateltiin keskusteluissa aluksi soveltaa ainoastaan sairaanhoidon alalla. Edellä (42 kohdassa) mainittu päätös olla vahvistamatta tätä alaa koskevia erityissääntöjä johti siihen, että mahdollisuus siirtää toimivalta ulotettiin koskemaan aikuisen henkilökohtaista suojelua yleisesti.

3 kappale

- 74** Toimivallan siirtävillä viranomaisilla ei ole valtuuksia pakottaa niitä viranomaisia hyväksymään toimivaltaa, joita he pyytävät toimivaltaa käyttämään. Aukottoman suojelun järjestämiseksi 3 kappaleessa määrätään, että jos pyynnön vastaanottaneet viranomaiset eivät hyväksy toimivaltaa, se säilyy 5 tai 6 artiklan nojalla toimivaltaisilla viranomaisilla.

Tekstissä ei ole ilmoitettu tapaa, jolla toimivallan käytöstä kieltäydytään. Virallinen kieltäytyminen toimivallan käytöstä on tietenkin yksi tapa, mutta vaikuttaa siltä, että myös pitkitetty vastaamatta jättäminen vastaa kieltäytymistä.⁴⁹

⁴⁷ Valiokunta hylkäsi Yhdysvaltojen valtuuskunnan ehdotuksen, jossa suositittiin toimivallan siirtämistä sille valtiolle, jonka lailla 15 artiklan mukaisia edunvalvontavaltuuksia säännellään. Ks. työasiak. nro 26 ja keskustelu pöytäkirjassa nro 4, 58–65 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 246 ja 247].

⁴⁸ Tässä nimenomaisessa tapauksessa oletetaan, että toimivallan voivat siirtää ainoastaan 5 artiklan nojalla toimivaltaiset viranomaiset.

⁴⁹ Edellä alaviitteessä 44 mainitun lomakkeen käyttäminen auttaneen välttämään epäsuoraa kieltäytymistä koskevan epävarmuuden.

9 artikla (Aikuisen omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta)

- 75** Aikuisen omaisuuden suojelutoimenpiteiden toteuttamiseksi yleissopimukseen oli tarpeen sisällyttää omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta, koska – päinvastoin kuin lapset – suojelua tarvitsevat aikuiset omistavat yleensä omaisuutta. Jos omaisuus sijaitsee muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa aikuisella on asuinpaikka, omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta mahdollistaa kyseisen vaatimuksiin mukautetut suojelutoimenpiteet, jotka on helppo toteuttaa. Jos esimerkiksi omaisuuden sijaintipaikan laki edellyttää tuomioistuimen lupaa, jotta omaisuus voidaan myydä tai – päinvastaisessa tapauksessa – ottaa vastaan perintö, josta omaisuus riippuu, taikka jotta voidaan tehdä virallinen kiinteistöä koskeva kuulutus, eikä asuinpaikkavaltion laissa tunneta tämäntyyppistä lupaa, on nopeampaa esittää asia suoraan sen valtion viranomaisille, jossa omaisuus sijaitsee.
- 76** Omaisuuden sijaintivaltion viranomaiset ovat toimivaltaisia toteuttamaan toimenpiteitä kyseisen omaisuuden suojelemiseksi ainoastaan, ”mikäli toimenpiteet ovat yhteensopivia niiden kanssa, joihin toimivaltaiset sopimusvaltiot ovat ryhtyneet 5–8 artiklan nojalla”.

Rajoitus on itsestään selvä; sen avulla vältetään ristiriitaisuudet paikallisviranomaisten mahdollisesti toteuttamien omaisuuden suojelutoimenpiteiden ja suojelun järjestämiseen yleisesti toimivaltaisten viranomaisten toteuttamien toimenpiteiden välillä. On huomattava, että yleistä toimivaltaa käyttävien viranomaisten toimenpiteet voidaan toteuttaa joko ennen kuin omaisuuden sijaintivaltion viranomaiset toteuttavat toimenpiteitä tai sen jälkeen.⁵⁰ Jos toimenpiteet toteutetaan jälkeinpäin, niiden vaikutuksesta sijaintipaikan viranomaisten toimenpiteet päättyvät siltä osin kuin ne ovat ristiriidassa ensin mainittujen toimenpiteiden kanssa.

10 artikla (Toimivalta kiireellisissä tapauksissa)

- 77** Tekstissä toistetaan sananmukaisesti Haagin lastensuojelusopimuksen 11 artiklan teksti, ja se hyväksyttiin ilman keskustelua, lukuun ottamatta lisättyä 4 kappaletta.

1 kappale

- 78** Toimivalta ryhtyä välttämättömiin suojelutoimenpiteisiin kiireellisissä tapauksissa annetaan tekstissä sen sopimusvaltion viranomaisille, jonka alueella aikuinen tai aikuiselle kuuluvaa omaisuutta on.

Kiireellinen tilanne syntyy, kun tavanomaisia 5–9 artiklan mukaisia kanavia käyttämällä toteutettavat korjaavat toimet saattaisivat aiheuttaa aikuiselle tai hänen omaisuudelleen korvaamatonta vahinkoa. Kiireellinen tilanne oikeuttaa siis tavanomaisesta säännöstä poikkeamisen, ja sen takia sitä koskeva määräys oli tarpeen laatia varsin tiukaksi. Yleissopimuksen 10 artiklaa ei saa etenkin sairaanhoidollisissa kysymyksissä käyttää sen valtion viranomaisten toimivallan yleisenä perusteena, jossa aikuinen on. Yhtenä esimerkkinä on esitetty nuoren

⁵⁰ Tämä ratkaisu juontuu valiokunnan hyväksymästä Yhdysvaltojen ehdotuksesta, jonka mukaan sana ”jo” olisi poistettava valiokunnan laatimasta alustavasta luonnoksesta (”joihin – – ovat jo ryhtyneet”). Ks. työasiak. nro 101 ja pöytäkirja nro 15, 76 ja 77 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 326].

toimintarajoitteisen naisen raskauden keskeyttäminen. Vaikka tällainen toimenpide on ehdottomasti toteutettava tietyn määräajan kuluessa, kyseessä ei tavallisesti ole 10 artiklassa tarkoitettu kiireellinen tapaus. Jotkin valtuuskunnat olisivat halunneet, että sairaanhoidon alalla toimivaltaisista olisivat sen paikan viranomaiset, jossa aikuinen on, mutta tällaisten ehdotusten hylkääminen⁵¹ ei oikeuta kiireellisiä tapauksia koskevan toimivallan väärinkäyttöön.

Yleissopimuksen 10 artiklan mukainen toimivalta on rinnakkaista aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisten toimivallan kanssa. Sen oikeutus on nimenomaan tapauksen kiireellisyys. Jos tällaisesta toimivallasta ei olisi määrätty, aikuisen etu tai hänen suojelunsa saattaisi vaarantua niiden viipeiden takia, joita aiheutuisi velvoitteesta esittää pyyntö aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisille. Rinnakkaista toimivaltaa käytetään esimerkiksi, jos on välttämätöntä huolehtia sellaisen aikuisen edustuksesta, joka on poissa asuinpaikastaan ja jonka on päästävä kiireelliseen leikkaukseen, tai jos aikuiselle kuuluvaa pilaantuvaa tavaraa on pikaisesti myytävä.

- 79** Kiireellisyyden perusteella voidaan kääntyä niiden valtioiden puoleen, joiden alueella aikuinen tai aikuiselle kuuluvaa omaisuutta on. Kun mainitaan sen valtion viranomainen, jonka alueella aikuinen on, tarkoitetaan oletetusti muita aikuisia kuin 6 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuja pakolaisia tai kotimaastaan siirtymään joutuneita henkilöitä taikka 6 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettuja henkilöjä, joilla ei ole asuinpaikkaa. Sen valtion viranomaisilla, jossa aikuinen on, on yleinen toimivalta, kun on kyse aikuisista, joiden asuinpaikkavaltiota ei voida selvittää tai jotka eivät voi mennä asuinpaikkavaltioonsa. Tässä sitä vastoin oleskeluun perustuvan toimivallan ulottuvuus rajoittuu kiireellisiin tilanteisiin.

Kiireellisissä tapauksissa aikuisen omaisuuden sijaintivaltion viranomaisten toimivalta ei rajoitu kyseisen omaisuuden suojelemiseen. Kiireellisyyden voidaan nimittäin ajatella edellyttävän aikuisen omaisuuden myyntiä toisessa maassa, jotta hän saisi siinä maassa, jossa hän itse on, käyttöönsä viipymättä tarvitsee varat (ks. edellä 61 kohta).

2 kappale

- 80** Kiireellisyyteen perustuvan toimivallan on oltava alisteista niiden viranomaisten toimivallalle, joilla on tavanomaisesti toimivalta yleissopimuksen mukaisesti, vaikka se onkin rinnakkaista toimivaltaa. Siitä syystä 10 artiklan 2 kappaleessa määrätään, että 1 kappaleen soveltamiseksi toteutetut toimenpiteet "raukeavat, kun 5–9 artiklan mukaisesti toimivaltaiset viranomaiset ovat ryhtyneet tilanteen edellyttämiin toimenpiteisiin", mutta ainoastaan siinä tapauksessa, että asianomaisten aikuisen asuinpaikka on sopimusvaltiossa (vrt. 7 artiklan 2 kappale). Tällöin tilanne on tavanomaisesti toimivaltaisten viranomaisten valvonnassa, eikä ole enää mitään syytä säilyttää sen valtion viranomaisten toimivaltaa, jossa aikuinen on, tai viimeksi mainittujen viranomaisten kiireellisissä tapauksissa toteuttamia toimenpiteitä, jotka kaikkien sopimusvaltioiden oli tuohon ajankohtaan saakka tunnustettava (vrt. 22 artikla).

⁵¹ Ks. kolmen Pohjoismaan ehdotus (työasiak. nro 19, ja sitä koskeva keskustelu, pöytäkirja nro 4, 66–100 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 247–249]).

3 kappale

- 81** Tässä kappaleessa käsitellään kiireellistä toimivaltaa käyttäneen tuomioistuimen toteuttamien toimenpiteiden pysyvyyttä siinä tapauksessa, että asianomainen aikuinen ei asu sopimusvaltiossa. Jos aikuisen asuinpaikka on yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa, ja tilanteen edellyttämiin toimenpiteisiin ovat ryhtyneet sen valtion tai tapauskohtaisesti jonkin muun sellaisen valtion viranomaiset, jonka toimivalta voidaan tunnustaa, kiireellistä toimivaltaa käyttäneen tuomioistuimen toteuttamia toimenpiteitä ei ole mitään syytä pysyttää.

Tällaisen päätelmän peruste on sama kuin 2 kappaleessa tarkoitetussa tilanteessa, mutta tässä tilanteessa erityisenä vaikeutena on, että tavanomaisesti toimivaltainen viranomainen on yleissopimuksen ulkopuolisen valtion viranomainen, johon yleissopimuksen toimivaltamääräyksiä ei lähtökohtaisesti sovelleta ja jonka päätöksiä sopimusvaltiot eivät välttämättä tunnusta. Yleissopimuksen ulkopuolisen valtion toteuttamien toimenpiteiden tunnustaminen sopimusvaltioissa riippuu yksinomaan kunkin asianomaisen sopimusvaltion kansallisesta laista. Siitä seuraa, että kiireellistä toimivaltaa käyttäneen tuomioistuimen toteuttamien toimenpiteiden vaikutusten lakkaaminen ei tapahdu yhtenäisesti eikä yhtäaikaaisesti eri sopimusvaltioissa. Se tapahtuu kussakin valtiossa erikseen "kun kyseessä oleva sopimusvaltio on tunnustanut tilanteen edellyttämät toimenpiteet, joihin toisen valtion viranomaiset ovat ryhtyneet", eli heti kun yleissopimuksen ulkopuolisen valtion päätökset tunnustetaan kussakin sopimusvaltiossa (ei pelkästään siinä valtiossa, jonka viranomainen on toteuttanut kiireellisen toimenpiteen).

Yleissopimuksen 10 artiklan 3 kappaleessa sanottua pidetään ehkä itsestään selvyytenä. Sen ansiona on kuitenkin tuoda esiin se, ettei sopimusvaltiossa toteutettu kiireellinen toimenpide estä muita sopimusvaltioita tunnustamasta toimenpiteitä, jotka on toteutettu yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa.

4 kappale

- 82** Tässä kappaleessa asetetaan 1 kappaleen mukaisesti toimivaltaisille viranomaisille velvoite ilmoittaa toteutetuista toimenpiteistä aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisille. Määräyksessä tuodaan vielä kertaalleen esiin aikuisen asuinpaikkavaltion etusija, ja sitä voidaan verrata aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisille 7 artiklan 1 kappaleessa asetettuun ilmoitusvelvoitteeseen. Ilmoitusvelvoite on tässä kuitenkin huomattavasti lievempi. Se asetetaan vain "jos mahdollista", ja ilmoitus on tehtävä vasta toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen. Koska kyseessä ovat lähtökohtaisesti kiireelliset toimenpiteet, 7 artiklan 1 kappaleen kaltaista ennakoilmoitusvelvoitetta olisikin ollut vaikea ymmärtää. Asuinpaikan viranomaisille ilmoittaminen ei siten ole 10 artiklassa vahvistetun toimivallan edellytys, eikä ilmoittamatta jättämisestä siksi voida pitää perusteena olla tunnustamatta kiireellisiä toimenpiteitä.

Toinen ero 7 artiklan 1 kappaleeseen on, että kiireellisiä toimenpiteitä toteuttaneiden viranomaisten on ilmoitettava asiasta ainoastaan aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisille eikä viranomaisille, jotka ovat mahdollisesti toimivaltaisia 6 artiklan nojalla. Rajoitus on ymmärrettävä. Jos kiireellisiä toimenpiteitä on toteuttanut sen valtion viranomainen, jossa aikuinen on, toimivalta saattaa sekoittua 6 artiklan mukaiseen toimivaltaan. Jos omaisuuden sijaintivaltion viranomainen on toteuttanut omaisuuden kiireellisen suojelutoimenpiteen, ei ole mitään syytä asettaa sille velvoitetta ilmoittaa

toimenpiteestä sen valtion viranomaisille, jossa aikuinen on, kun tällaista velvoitetta ei aseteta 9 artiklassa, jonka perusteella ratkaistaan muita kuin kiireellisiä asioita.⁵² Tosiasiassa 9 artiklassa ei aseteta myöskään velvoitetta ilmoittaa toimenpiteestä asuinpaikkavaltiolle, joten tässä suhteessa ilmoitusvelvoite on kiireellisissä asioissa tiukempi kuin tavanomaisessa tilanteessa.

11 artikla (Tilapäiset ja alueellisesti rajatut henkilön suojelutoimenpiteet)

1 kappale

- 83** Asioiden kiireellisyydestä riippumatta myös 11 artiklassa annetaan jokaisen sellaisen sopimusvaltion viranomaiselle, jonka alueella aikuinen on, poikkeuksellinen rinnakkainen toimivalta toteuttaa henkilön tilapäisiä suojelutoimenpiteitä, joiden alueellinen vaikutus rajoittuu kyseiseen valtioon.

Tämä teksti juontuu diplomaattivaliokunnassa käytyyn pitkään keskusteluun sairaanhoidollisista asioista (ks. edellä 4 artiklan 1 kappaleen f kohtaa koskevat 41 kohta ja seur.), ja se saa innoituksensa Haagin lastensuojelusopimuksen 12 artiklasta. Amerikan yhdysvaltojen, Suomen ja Sveitsin valtuuskunnat⁵³ olivat ehdottaneet, että mainittu 12 artikla ulotettaisiin yksinkertaisesti koskemaan aikuisia, koska ne katsoivat, että siten voidaan ratkaista muun muassa sairaanhoidolliset ongelmakohdat. Tämä ehdotus hylättiin⁵⁴ muun muassa siksi, ettei alueellisesti rajatun vaikutuksen käsitteellä ole juurikaan merkitystä sairaanhoidollisissa asioissa. Myöhemmin ehdotus otettiin uudelleen esiin, ja valiokunta hyväksyi sen toisessa käsittelyssä rajattuna sairaanhoitoa koskeviin toimenpiteisiin ja vailla mainintaa rajatusta alueellisesta vaikutuksesta.⁵⁵ Lopullinen teksti hyväksyttiin vasta neuvottelujen loppuvaiheessa ilman keskustelua⁵⁶ ja kompromissin hengessä. Tekstissä ei enää mainittu sairaanhoitoa, mutta alueellisesti rajatun vaikutuksen käsite oli uudelleen lisätty tekstiin.

- 84** Tämä toimivalta annetaan vain poikkeustapauksissa sen valtion viranomaisille, jossa aikuinen on. Mahdollisesti toteutettavat toimenpiteet voivat koskea vain aikuisen henkilöä, toisin kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 12 artiklassa, jossa mainitaan myös lapsen omaisuuden suojelu. Edellä mainitut keskustelut huomioon ottaen voidaan tietenkin ajatella, että tällaisilla toimenpiteillä voi olla sairaanhoidollinen tarkoitus. Toimenpiteiden on kuitenkin oltava tilapäisiä, ja niiden alueellinen pätevyys rajoittuu kyseiseen valtioon. Voidaan ajatella esimerkiksi tilannetta, jossa valtio, jonka alueella nuori toimintarajoitteinen aikuinen on väliaikaisesti, päättää hänen suojelemisekseen eristää hänet tietyistä henkilöistä hänen lähiympäristössään sinä aikana, kun hän oleskelee

⁵² Ainoastaan siinä tilanteessa, että omaisuuden sijaintivaltion viranomaiset joutuvat poikkeuksellisesti toteuttamaan aikuisen henkilön suojelutoimenpiteen, voitaisiin ajatella toimenpiteeseen liittyvän velvoite ilmoittaa sen valtion viranomaiselle, jossa aikuinen on 6 artiklan mukaisissa tilanteissa. Valiokunta ei ole halunnut vaikeuttaa viranomaisten tehtäviä enempää kuin on välttämätöntä.

⁵³ Työasiak. nro 15.

⁵⁴ Äänet jakautuivat 8/6, ja 7 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä. Pöytäkirja nro 4, 103 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 249].

⁵⁵ Ks. työasiak. nro 82, keskustelu pöytäkirja nro 13, 1–18 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 310 ja 311] ja luonnostelukomitean keskustelun jälkeen esittämä teksti, työasiak. nro 88, 10 a artikla, sekä jatkokeskustelu, pöytäkirja nro 15, 78–100 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 326–328].

⁵⁶ Työasiak. nro 114.

kyseisessä valtiossa, tai toteuttaa toimenpiteen, jolla aikuinen sijoitetaan väliaikaisesti laitokseen tai sairaalaan, myös kiireettömissä tapauksissa. Tällä tekstillä ei kuitenkaan anneta valtiolle, jossa aikuinen on, toimivaltaa antaa lupa vakaviin, peruuttamattomiin sairaanhoidollisiin toimenpiteisiin, kuten aborttiin, sterilisaatioon tai leikkaukseen, johon liittyy elimen poisto tai jäsenen amputaatio.

Tästä artiklasta johtuvaa toimivaltaa rajoittaa vielä se, että toimenpiteet, jotka sen valtion viranomaiset, jossa aikuinen on, tämän perusteella toteuttavat, eivät saa olla ristiriidassa niiden toimenpiteiden kanssa, joita aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset toteuttavat. Siten ei ole mitään syytä pelätä, että 11 artiklan nojalla toimivaltaiset viranomaiset voisivat järjestää aikuiselle jonkinlaista erillistä suojelua oman valtionsa alueella. Niiden toteuttamat toimenpiteet eivät saa olla ristiriidassa minkään sellaisen toimenpiteen kanssa, jonka tavanomaisesti toimivaltaiset viranomaiset ovat jo toteuttaneet. Tämä rajoitus erottaa 11 artiklan 10 artiklasta. Sen valtion toimivallalla, jossa aikuinen on, voidaan vain kiireellisissä tilanteissa syrjäyttää toimenpiteet, joita tavanomaisesti toimivaltaiset viranomaiset ovat aiemmin toteuttaneet.

Samoin kuin aikuisen kansalaisuusvaltiolle 7 artiklassa annetun toimivallan, myös 11 artiklasta johtuvan toimivallan edellytyksenä on lisäksi se, että asuinpaikan viranomaisille on ilmoitettu asiasta etukäteen.

2 kappale

- 85** Artiklan 2 kappaleessa käytetään hyvin samankaltaista mutta kuitenkin erilaista muotoilua kuin 10 artiklan 2 kappaleessa, ja tässäkin aikuisen asuinpaikan oletetaan olevan sopimusvaltiossa. Tässä kappaleessa määrätään, että toteutetut tilapäiset toimenpiteet raukeavat heti, kun 5–8 artiklan nojalla toimivaltaiset viranomaiset⁵⁷ "ovat päättäneet tarpeellisista toimenpiteistä". Tämä virkkeen viimeinen osa eroaa 10 artiklassa käytetystä. Saattaa olla, että tavanomaisesti toimivaltaiset viranomaiset katsovat tilannetta tutkittuaan, että mitään toimenpiteitä ei tarvita. Tällöin 11 artiklan soveltamiseksi toteutettuja tilapäisiä toimenpiteitä ei ole mitään syytä jatkaa.

Haagin lastensuojelusopimuksen 12 artiklan 3 kappaletta ei ole otettu 11 artiklaan. On nimittäin itsestään selvää, että jos aikuisen asuinpaikka on yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa ja sopimusvaltio, joka on toteuttanut toimenpiteitä 11 artiklan nojalla, tunnustaa asuinpaikkavaltion toteuttamat toimenpiteet, sen omat 11 artiklan nojalla toteutetut toimenpiteet jäävät kyseisessä sopimusvaltiossa ilman vaikutusta. Tätä tunnustamista ei säännellä yleissopimuksella.

12 artikla (Toimenpiteiden pysyttäminen olosuhteiden muuttuessa)

- 86** Tämä artikla on samanlainen kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 14 artikla, ja sen avulla varmistetaan, että toimivaltaisen viranomaisen toteuttamat toimenpiteet pysyvät voimassa, vaikka viranomaisen toimivallan peruste olisi sittemmin kadonnut olosuhteiden muutoksen takia. Näin on kuitenkin vain, jolleivät viranomaiset, joille toimivalta on muutoksen takia siirtynyt, ole muuttaneet kyseisiä toimenpiteitä, korvanneet niitä toisilla tai päättäneet niiden lopettamisesta.

⁵⁷ Viittaus 6 artiklaan on tässä merkitykseltön, koska, samoin kuin 11 artiklassa, 6 artiklassa annetaan toimivalta valtiolle, jossa aikuinen on.

Voimassaolon jatkaminen on välttämätöntä aikuisen suojelun jatkuvuuden varmistamiseksi. Jos aikuisen ensimmäisen asuinpaikan viranomaiset ovat esimerkiksi määränneet aikuiselle edunvalvojan, tämän on voitava edelleen hoitaa tehtäviään siinä tapauksessa, että aikuinen muuttaa asumaan toiseen valtioon. Uuden valtion viranomaisilla on tietenkin 5 artiklan 2 kappaleen mukaisesti jatkossa toimivalta toteuttaa aikuisen suojelutoimenpiteitä. Ne voivat halutessaan kumota aiemmin toteutetut toimenpiteet (ks. edellä 20 kohta), mutta niin kauan kuin ne eivät ole toimineet, ennen asuinpaikan muutosta toteutettujen toimenpiteiden olisi pysyttävä voimassa suojelun jatkuvuuden varmistamiseksi.

Yleissopimuksen 22 artiklan 1 kappaleessa (ks. jäljempänä 116 kohta) vahvistettu periaate, jonka mukaan sopimusvaltion viranomaisten toimenpiteet tunnustetaan ilman eri vahvistusta kaikissa sopimusvaltioissa, ei olisi yksinään riittänyt tämän tuloksen aikaansaamiseen. Yleissopimuksen 22 artiklalla varmistetaan voimassa olevien toimenpiteiden tunnustaminen, mutta tässä kommentoidulla 12 artiklalla ratkaistaan sen sijaan ongelma, joka liittyy siihen, pysyvätkö toimenpiteet voimassa olosuhteiden muutoksen jälkeen.

87 Yleissopimuksen 12 artikla koskee 5–9 artiklan soveltamiseksi toteutettuja toimenpiteitä. Sen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät siten sekä kiireellisissä tapauksissa 10 artiklan perusteella toteutetut toimenpiteet, joiden jatkoa säännellään kyseisen artiklan 3 kappaleessa, että aikuisen henkilön suojelemiseksi 11 artiklan nojalla toteutetut tilapäiset toimenpiteet. Toisaalta sitä sovelletaan aikuisen kansalaisuusvaltion viranomaisten toteuttamiin toimenpiteisiin (7 artikla), kuitenkin siten, että siitä poiketaan 7 artiklan 3 kappaleessa, jossa määritellään tavat, joilla tällaiset toimenpiteet menettävät vaikutuksensa (ks. edellä 64 kohta).

88 Tarkoitettu "olosuhteiden muutos" on 5 artiklassa aikuisen asuinpaikkavaltion vaihtuminen ja 6 artiklassa pelkästään se, ettei aikuinen enää ole kyseisessä valtiossa. Toteutetut toimenpiteet pysyvät voimassa 12 artiklan mukaisesti, mutta muutoksesta eteenpäin niiden soveltamisedellytyksiä säännellään uuden asuinpaikkavaltion lailla 14 artiklan mukaisesti (ks. jäljempänä). Yleissopimuksen 7 ja 9 artiklassa "olosuhteiden muutos" tarkoittaa joko aikuisen kansalaisuuden tai omaisuuden sijaintipaikan vaihtumista. Tekstiä sovelletaan harvemmin yleissopimuksen 8 artiklaan sen takia, että tietyt siinä tarkoitetut toimivaltaperusteet ovat ajallisesti rajattuja (b ja d kohta). Sitä voidaan kuitenkin käyttää, jos aikuisen kansalaisuus, omaisuuden sijaintipaikka tai aikuisen omaisten asuinpaikka vaihtuu taikka aikuinen itse siirtyy toiseen valtioon.

Toimenpiteiden voimassaolon jatkuminen varmistetaan ainoastaan "niihin liittyvien ehtojen mukaisesti". Tässä täsmennyksessä otetaan huomioon se, että asuinpaikkavaltion toimivaltainen viranomainen on ehkä toteuttanut toimenpiteitä, joita sovelletaan vain niin kauan kuin aikuinen oleskelee kyseisessä valtiossa. Se on voinut esimerkiksi määrätä, että asuinpaikan muutoksesta on ilmoitettava uuden asuinpaikan viranomaisille. Tällaisella velvoitteella ei voi olla ekstraterritoriaalista vaikutusta, eikä se pysy voimassa, jos asuinpaikka vaihtuu toiseen valtioon. Samaten on selvää, että jos sama viranomainen on asettanut aikuisen sosiaaliviranomaisten tarkkailtavaksi, tämä toimenpide ei voi pysyä voimassa, jos aikuisen asuinpaikka siirtyy toiseen valtioon, koska kyseiset viranomaiset voivat käyttää valtuuksiaan vain siinä valtiossa, johon ne kuuluvat.

Loppuhuomautukset

- 89** II lukuun sisältyvät toimivaltasäännöt, joita edellä on analysoitu, muodostavat täydellisen ja suljetun järjestelmän, jota sovelletaan yhtenäisenä kokonaisuutena sopimusvaltioihin, jos aikuisen asuinpaikka on jonkin sopimusvaltion alueella. Tällöin sopimusvaltiolla ei ole lupa käyttää aikuiseen sellaista toimivaltaa, josta ei ole määrätty yleissopimuksessa. Sama koskee 6 artiklassa kuvattuja tilanteita, joissa aikuinen on sopimusvaltiossa.

Muissa tilanteissa jo aikuisen pelkkä oleskelu antaa perusteen soveltaa 10 ja 11 artiklaa, mutta näissä artikloissa ei suljeta pois laajempia toimivaltaperusteita, joita sopimusvaltiot saattavat viranomaisilleen antaa kansallisen lakinsa soveltamiseksi. Muilla sopimusvaltioilla ei kuitenkaan tällöin ole minkäänlaista velvoitetta tunnustaa tällaisia laajempia toimivaltaperusteita, jotka eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Sama koskee vielä suuremmalla syyllä aikuisia, joilla ei ole asuinpaikkaa sopimusvaltiossa ja jotka eivät edes ole sopimusvaltion alueella.

III LUKU – SOVELLETTAVA LAKI

- 90** Tässä luvussa noudatetaan yleisesti ottaen Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavaa lukua ja erityisesti periaatetta, että toimivaltaa käyttävä viranomainen soveltaa omaa lakiaan. Haagin lastensuojelusopimuksesta poiketaan kuitenkin kahdessa tärkeässä asiakohdassa.

Aikuisen toimintakelpoisuutta tai jopa hänen vapauttaan käyttää oikeuksiaan voidaan ensinnäkin rajoittaa ainoastaan suojelutoimenpiteellä. Yleissopimuksessa ei siis ole määräystä, joka vastaisi vuoden Haagin lastensuojelusopimuksen määräyksiä laista, jota sovelletaan vanhempainvastuun määräytymiseen tai päättymiseen välittömästi lain nojalla. Valiokunta hylkäsi Suomen ja Ruotsin valtuuskuntien ehdotuksen soveltaa aikuisen lailliseen edustukseen hänen asuinpaikkansa lakia.⁵⁸ Käytännön esimerkkinä esitettiin tilanne, jossa henkilön koomaan johtaneen onnettomuuden jälkeen tätä edustaa välittömästi lain nojalla hänen puolionsa sairaanhoidollisten päätösten tekemiseksi. Yleissopimuksessa ei siis säännellä tällaista kysymystä, vaikka se kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan avioliiton vaikutuksesta (ks. edellä 4 artiklan 1 kappaleen b kohtaa koskeva 35 kohta).

Toinen ero Haagin lastensuojelusopimukseen on tapaus, jossa aikuinen on pystynyt järjestämään etukäteen suojelujärjestelmän siltä varalta, ettei hän kykene enää suojelemaan etujaan. Tällaisten edunvalvontavaltuutusten (*mandats d'inaptitude*) luominen Kanadan ja eräiden muiden maiden oikeusjärjestelmissä antoi aiheutta sisällyttää yleissopimukseen niihin sovellettavaa lakia koskeva määräys (ks. jäljempänä 15 artiklaa koskeva 96 kohta).

⁵⁸ Työasiak. nro 29 hylättiin äänin 10/3, ja 9 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä, ks. pöytäkirja nro 6, 61 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 264].

13 artikla (Suojelutoimenpiteisiin sovellettava laki)

1 kappale

- 91** Valiokunta hyväksyi ilman neuvotteluja Haagin lastensuojelusopimuksessa asetetun periaatteen, joka oli jo 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyssä alaikäisten suojelua koskevassa yleissopimuksessa ja jonka mukaan ”käyttäessään II luvun määräysten mukaista toimivaltaansa sopimusvaltioiden viranomaiset soveltavat omaa lakiaan”.

Tämä helpottaa toimivaltaa käyttävän viranomaisen tehtävää, kun se voi soveltaa parhaiten tuntemaansa lakia. Kun toimenpiteet lisäksi toteutetaan useimmiten valtiossa, jonka viranomainen on ne tehnyt, niiden täytäntöönpano on vaivattomampaa, kun ne ovat kyseisen valtion lain mukaisia. Jäykkyuden vaaran välttämiseksi yleissopimuksessa annetaan Haagin lastensuojelusopimuksen tavoin mahdollisuus määrittää suojelutoimenpiteeseen sovellettava laki joustavasti. Tästä määrätään artiklan 2 kappaleessa.

2 kappale

- 92** Tähän kappaleeseen sisältyy poikkeuslauseke, joka ei perustu läheisyysperiaatteeseen (läheisin yhteys) vaan aikuisen etuun. Jos esimerkiksi lupaa myydä ulkomailla sijaitsevaa aikuisen omaisuutta pyydetään asuinpaikkavaltion viranomaisilta (eikä omaisuuden sijaintivaltion viranomaisilta, mikä olisi 9 artiklan nojalla mahdollista), on parempi, että toimivaltaa käyttävä viranomainen voi soveltaa omaisuuden sijaintivaltion lakia tai ottaa sen huomioon ja antaa siinä säädetyn luvan, vaikka kyseisen viranomaisen laki ei tällaisessa tapauksessa lupaa edellyttäisi.

14 artikla (Toimenpiteen soveltamista koskevat ehdot)

- 93** Yleissopimuksen 14 artiklassa on yhdistetty valiokunnan alustavan luonnoksen 12 artiklan 3 kappale ja 14 artikla, joissa pyrittiin ratkaisemaan kaksi eri tilannetta samojen periaatteiden perusteella.

Ensimmäinen tilanteista on lain vaihtuminen, mistä selkein esimerkki on aikuisen asuinpaikan muutos suojelutoimenpiteen toteuttamisen ja sen soveltamisen välisenä aikana. Tätä tilannetta säänneltiin alustavan luonnoksen 12 artiklan 3 kappaleessa, jonka sanamuoto oli puutteellinen.⁵⁹ Ajatuksena oli, että uudessa asuinpaikkavaltiossa toimenpiteen soveltamista koskeviin ehtoihin sovelletaan kyseisen valtion lakia.

Toinen tilanteista koskee yleisemmin edustusvallan käyttöä – onpa valta sitten peräisin suojelutoimenpiteestä tai aikuisen itse antamasta edunvalvontavaltuutuksesta – muussa kuin siinä valtiossa, jonka lain nojalla edustusvalta on myönnetty. Tätä tilannetta säänneltiin alustavan luonnoksen 14 artiklassa hyvin vähäsanaisesti⁶⁰ niin, että edustusvallan käyttöä koskeva menettely on sen valtion lain alaista, jossa valtaa käytetään.

⁵⁹ Ks. alustavaa luonnosta koskevan selitysmuistion 86–89 kohta.

⁶⁰ Ks. alustavaa luonnosta koskevan selitysmuistion 100–102 kohta.

Molemmissa tilanteissa ajatuksena oli lisätä mahdollisuuksia soveltaa toimenpiteiden soveltamispaikan tai edustusvallan käyttöpaikan lakia, mutta oli vaikea erottaa, mikä kuuluu toimenpiteiden soveltamista koskeviin ehtoihin (lain vaihtumisen tapauksessa) ja mikä edustusvallan käyttämisen tapaan.

- 94** Diplomaattivaliokunnan vahvistaman 14 artiklan tekstin tarkoituksena on, että suojelutoimenpiteitä sovelletaan muussa kuin siinä valtiossa, jossa ne on toteutettu, siitä riippumatta, johtuuko tilanne lain vaihtumisesta. Artiklaa ei sovelleta aikuisen henkilökohtaisesti myöntämän edustusvallan käyttämiseen, johon sovelletaan 15 artiklan 3 kappaletta (ks. jäljempänä).

Yleissopimuksen 14 artiklan mukaan toimenpiteen soveltamista koskevat ehdot kuuluvat sen sopimusvaltion lain alaisuuteen, jossa toimenpidettä sovelletaan. Ilmaus ”soveltamista koskevat ehdot” on ymmärrettävä melko laajassa merkityksessä. Esimerkkinä voidaan esittää tilanne, jossa aikuiselle hänen aiemmassa asuinpaikkavaltiossaan määrätyn edunvalvojan on käytettävä valtaansa – eli sovellettava suojelutoimenpidettä, jolla hänet on tehtävänsä määrätty – toisessa valtiossa eli joko aikuisen uudessa asuinpaikkavaltiossa tai siinä valtiossa, jossa aikuisella on myytävä kiinteistö. Jos kiinteistön myynti tai muu edunvalvojan toteutettavana oleva toimi edellyttää tuon toisen valtion lain nojalla edunvalvonta-asioita käsittelevän tuomioistuimen lupaa, se on ”soveltamista koskeva ehto”, joka on siis täytettävä. Päinvastaisessa tilanteessa tällainen lupa voidaan vaatia sen maan laissa, jonka nojalla edunvalvoja on määrätty, mutta sitä ei vaadita toimenpiteen soveltamispaikan laissa. Tilanteiden rinnastaminen tarkoittaisi, että myös tällaisessa tapauksessa olisi noudatettava toimenpiteen soveltamispaikan lakia. Luvanantopaikan laissa asetettua vaatimusta saatetaan kuitenkin pitää olennaisena osana edustusvallan olemassaoloa, jolloin edunvalvojaa kehoitetaan hankkimaan vaadittava lupa. Näin tulisi menetellä erityisesti silloin, kun edunvalvojalla on 38 artiklassa tarkoitettu todistus, jossa todetaan, että tietyt valtuudet ovat luvanvaraisia.

15 artikla (Edunvalvontavaltuutus)

1 kappale

- 95** Tässä artiklassa tarkastellaan tilannetta, jossa aikuinen itse järjestää oman suojelunsa etukäteen sitä ajankohtaa varten, jolloin hän ei kykene suojelemaan omia etujaan. Hän myöntää valitsemalleen henkilölle edustusvallan vapaaehtoisesti tekemällä tämän kanssa sopimuksen tai toteuttamalla yksipuolisen oikeustoimen. Lastensuojelusopimuksessa (16 artiklan 2 kappaleessa) tarkastellaan vanhempainvastuuta, joka määräytyy sopimuksen tai yksipuolisen oikeustoimen nojalla, mutta sopimuksen tai oikeustoimen nojalla määräytyvän vastuun antajana tai antajina on toinen tai molemmat lapsen vanhemmista. Tässä yleissopimuksessa edustusvallan antajana on aikuinen, jota on määrä suojella.
- 96** Tässä artiklassa tarkasteltavalle tilanteelle on ominaista yhtäältä, että edustusvaltaa voidaan yleensä alkaa käyttää vasta kun edustusvallan myöntänyt aikuinen ei enää kykene suojelemaan omia etujaan, ja toisaalta, että edustusvallan voimaansaattaminen edellyttää ainakin Quebecin⁶¹ ja eräiden muiden alueiden oikeusjärjestelmissä, että toimintakelpoisuuden

⁶¹ Valiokunnan kokouksessa Kanadan valtuuskunta esitti tästä aiheesta tärkeän asiakirjan, joka käsittelee tältä osin lain asemaa Quebecissä ja Brittiläisessä Columbiassa (työasiak. nro 41 E ja F).

rajoitus vahvistetaan oikeusviranomaisen toimin. Tällä tavoin myönnetty edustusvalta voi vaihdella suuresti. Se voi koskea sekä aikuisen omaisuuden hallintaa että hänen henkilökohtaista hoivaansa. Usein siihen sisältyy valtuutuksen saaneelle henkilölle annettuja ohjeita kieltäytyä pitkittyneestä hoidosta, jos kyseessä on parantumaton sairaus. Tämänäyttöinen valtuutus vaikuttaa olevan hyvin yleinen joissakin valtioissa ja erityisesti Pohjois-Amerikassa. Useissa Euroopan valtioissa sitä ei tunneta, muun muassa Ranskassa, jossa valtuutuksen on päätyttävä, jos aikuisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan.⁶² Sen takia katsottiin tarpeelliseksi antaa asiaa koskeva lainvalintasääntö.

- 97** Edunvalvontavaltuutus on aivan erilainen kuin tavanomainen valtuutus, jonka täysin toimintakelpoinen aikuinen antaa jollekin henkilölle eduistaan huolehtimiseksi. Tavanomainen valtuutus tulee voimaan välittömästi ja lakkaa useimmissa oikeusjärjestelmissä, kun aikuisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan eli kun hänen toimintarajoitteensa määritetään hänen etujensa suojelemiseksi. Tällaista valtuutusta käsitellään kansainvälisessä yksityisoikeudessa 14. maaliskuuta 1978 tehdyssä edustussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevassa Haagin yleissopimuksessa (*Hague Convention of 14 March 1978 on the Law Applicable to Agency*), jonka nojalla valtuutukseen sovelletaan lainvalintasäännön puuttuessa lähtökohtaisesti edustajan liiketoimintapaikan sijaintivaltion tai edustajan asuinpaikkavaltion lakia (6 artikla). Sitä sovelletaan erityisesti edustajan valtuuksien lakkaamisen yhteydessä (8 a artikla).

Huomioon on otettava myös mahdollisuus, että aikuinen antaa tavanomaisen ja välittömästi voimaan tulevan valtuutuksen mutta määrää myös erikseen, että sitä voidaan käyttää toimintarajoitteen ilmenemisen jälkeenkin. Tällaisen valtuutuksen voidaan ajatella olevan jaettavissa siten, että se kuuluu vuoden 1978 yleissopimuksen soveltamisalaan toimintarajoitteen alkamiseen asti, minkä jälkeen se kuuluu aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen soveltamisalaan.

- 98** Edunvalvontavaltuutukseen sovelletaan sen sijaan yleissopimuksen 15 artiklan nojalla sen valtion lakia, jossa aikuisella oli asuinpaikka sopimuksen tai oikeustoimen tekohetkellä. Kun valtuutuksen antaa – vaikkapa Ranskassakin – ranskalainen henkilö, jonka asuinpaikka on New Yorkissa, valtuutus on pätevä ja pysyy pätevänä, jos henkilö palaa myöhemmin asumaan Ranskaan. Kun valtuutuksen antaa sitä vastoin amerikkalainen henkilö, jonka asuinpaikka on Pariisissa, valtuutus on pätemätön ja pysyy pätemättömänä, jos henkilö vaihtaa asuinpaikakseen New Yorkin. Yleissopimuksen tekstissä ei ole pätevyyttä (*favor validitatis*) koskevaa määräystä vaan valtuuttaja voi valita sovellettavan lain (ks. 2 kappale).
- 99** Sovellettavan lain piiriin kuuluvat ”edustusvallan olemassaolo, laajuus, muuttaminen ja lakkaaminen”. Haagin lastensuojelusopimukseen nähden uutuutena on se, että tässä kappaleessa mainitaan vallan laajuus. Haagin lastensuojelusopimuksessa vanhempainvastuun määräytyminen⁶³ ja päättymisen, joihin sovelletaan niihin johtaneiden tapahtumien aikaisen asuinpaikkavaltion lakia, erotetaan vanhempainvastuun käyttämisestä, johon

⁶² Tästä on poikkeuksena ainakin Ranskan laissa oleva erityistapaus, jossa valtuutus annetaan laitokseen sijoittamisen yhteydessä tai tilanteessa, jossa henkilö asetetaan ”*sous la sauvegarde de justice*” (Ranskan siviililain (*Code civil*) 491-3 artikla).

⁶³ Määräytyminen vastaa tässä yleissopimuksessa edustusvallan ”olemassaolon” käsitettä. Terminologinen ero johtuu siitä, että Haagin lastensuojelusopimus koskee lain nojalla määräytyvää vanhempainvastuuta, kun taas alustavassa luonnoksessa tarkoitetaan edustusvaltaa, joka voi olla olemassa vain, jos aikuinen itse niin haluaa.

sovelletaan tarvittaessa lapsen uuden asuinpaikkavaltion lakia (16 artiklan 1 kappale ja 17 artikla). Tästä seuraa, että vanhempainvastuun laajuus eli oikeustoimet, joita vanhempainvastuunkantaja voi tehdä yksin tai ilman suostumusta tai joita hän ei voi tehdä, kuuluu vanhempainvastuun käyttöä koskevan käsitteen piiriin. Tässä tarkastellun artiklan nojalla aikuisen myöntämien valtuuksien olemassaoloon, laajuuteen ja päättymiseen sovelletaan yleisesti sen valtion lakia, jossa aikuisella oli asuinpaikka sopimuksen tai yksipuolisen oikeustoimen tekohetkellä. Näin asia on yksinkertaistettuna, mutta 3 kappaleessa käytetään edustusvallan käyttämisen tavan käsitettä, joka on suppeampi kuin edustusvallan laajuuden käsite ja edellyttää, että edustusvallan osalta sovelletaan sen valtion lakia, jossa valtaa käytetään (ks. jäljempänä 3 kappaletta koskeva kohta).

100 Aikuisen asuinpaikkavaltion lain yhteys hänen myöntämänsä edustusvallan olemassaoloon, laajuuteen ja päättymiseen hyväksytään vain, jos aikuinen ei ole itse määrännyt, että niihin sovelletaan jotain toista lakia. Aikuisen vapaaehtoisesti myöntämän edustusvallan yhteydessä ei voida kieltäytyä hyväksymästä periaatetta, jonka mukaan hänellä on oikeus valita sovellettava laki. Asian käsittelyssä keskityttiin miettimään, kuinka tarkoituksenmukaista on antaa aikuiselle täysi vapaus valita sovellettava laki, vai pitäisikö valinnanvapautta päinvastoin rajoittaa päättämällä etukäteen, mitkä ovat ne lait, joiden joukosta valinta voidaan tehdä. Viimeksi mainittu ratkaisu hyväksyttiin valiokunnassa suurella äänten enemmistöllä⁶⁴ (15/6 ja 2 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä).

101 Artiklan 1 kappaleessa edellytetään vielä, että valittu laki on "nimenomaisesti ja kirjallisesti osoitettu sovellettavaksi". Tällä sanamuodolla poiketaan huomattavasti sopimukseen sovellettavaa lakia koskevista yleissopimuksista, kuten 19. kesäkuuta 1980 Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdystä Rooma I -yleissopimuksesta, 15. kesäkuuta 1955 ja 22. joulukuuta 1986 tehdyistä Haagin yleissopimuksista, jotka koskevat irtainten esineiden kauppaa, sekä 14. maaliskuuta 1978 tehdystä yleissopimuksesta, joka koskee edustussuhteisiin sovellettavaa lakia. Näissä yleissopimuksissa sallitaan erilaisin sanamuodoin enemmässä tai vähemmässä määrin implisiittinen joskin lähtökohtaisesti ehdoton sovellettavan lain valinnanvapaus. Kävi ilmi, että implisiittisen valinnan täydellisestä kieltämisestä oli hyvin laaja yksimielisyys. Haluttiin nimittäin välttää epävarmuus siitä, mitä lakia sovelletaan edustusvaltaan, jota oletetaan käytettävän silloin, kun sen myöntänyt aikuinen ei enää kykene suojelemaan omia etujaan.

2 kappale

102 Tässä kappaleessa vain luetellaan lait, jotka aikuinen voi valita. Valiokunta vahvisti alustavassa luonnoksessa otetun kannan. Se puoltaa suljettua luetteloa, joka ei jätä tilaa tuomioistuimen arvioinnille.⁶⁵ Valittavana ovat aikuisen kansalaisuusvaltion laki,⁶⁶ aikuisen aiemman asuinpaikkavaltion laki⁶⁷

⁶⁴ Valiokunta hylkäsi Alankomaiden valtuuskunnan ehdotuksen rajoittamattoman valinnanvapauden antavasta määräyksestä äänin 13/5, jolloin 3 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä (työasiak. nro 35 ja pöytäkirjat nro 6 ja nro 22 [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 261]).

⁶⁵ Valiokunta hylkäsi pienellä enemmistöllä kaikki vapaan valinnan mallit, kuten mahdollisuuden valita sen valtion laki, johon aikuisella on läheinen yhteys. Tällaista ehdotusta ei myöskään esitetty diplomaattivaliokunnan kokouksen aikana.

⁶⁶ Jos aikuisella on useampi kansalaisuus, on siis valittava jommankumman kansalaisuusvaltion laki.

⁶⁷ Tämä ei tarkoita yksinomaan viimeisintä asuinpaikkaa, toisin kuin mitä edellä 8 artiklan 2 kappaleen b kohdassa määrätään toimivallan siirtämisestä (ks. edellä 69 kohta). Valiokunta hylkäsi tätä

ja aikuisen omaisuuden sijaintivaltion laki (mutta vain omaisuuden osalta).⁶⁸ Valiokunta hylkäsi ehdotukset, joilla valittavina olevien lakien luetteloon haluttiin lisätä sen valtion laki, jonka alueelle aikuinen aikoo asettautua asumaan,⁶⁹ ja aikuisen omaisen asuinpaikkavaltio, silloin kun omainen on valmis huolehtimaan aikuisen suojelusta.⁷⁰

- 103** Tekstin on tulkittava sallivan implisiittisesti sen, että aikuinen voi päättää edunvalvontavaltuutukseen sovellettavan useita lakeja. Tällöin valtuutus jaetaan osiin, jotta jokaiseen niistä sovelletaan eri lakia. Valiokunta hyväksyi nimenomaisesti valtuutuksen niin sanotun paloittelun (*dépeçage*), mikä vaikuttaa erityisen perustellulta tilanteessa, jossa aikuisella on omaisuutta eri valtioissa. Se ei pitänyt kuitenkaan tarpeellisenä laatia tästä nimenomaista määräystä. Ratkaisusta ei keskusteltu uudelleen diplomaattivaliokunnassa, joten sitä olisi pidettävä hyväksyttynä.

Aikuisen mahdollisuudesta määrätä, että valtuutukseen sovelletaan useita lakeja joko vaihtoehtoisesti (*favor validitatis*) tai kasautuvasti (pätevyys edellyttää kaikkien osoitettujen lakien noudattamista) ei keskusteltu, mutta sille ei vaikuta olevan estettä.

- 104** Aikuiselle annettu valta valita, mitä lakia edunvalvontavaltuutukseen sovelletaan, aiheuttaa joitakin ongelmia, koska useissa laeissa ei joko tunneta tämäntyyppistä valtuutusta tai se kielletään. Valiokunta hylkäsi Pohjoismaiden valtuuskuntien ehdotuksen, jolla olisi rajoitettu 2 kappaleen soveltamista eli jolla sovellettavan lain valintaoikeus olisi rajoitettu tapauksiin, joissa aikuisen edunvalvontavaltuutus tunnetaan hänen asuinpaikkavaltionsa laissa.⁷¹ Pohjoismaiden valtuuskunnat eivät halunneet velvoittaa valtioita, joissa tätä instituutiota ei tunneta, ottamaan sen käyttöön laeissaan välillisesti. Keskusteluissa kävi kuitenkin ilmi, että tällainen rajoitus olisi rajoittanut liiallisesti tahdonautonomiamia ja aikuisen mahdollisuutta valmistautua omaan toimintarajoitteeseensa haluamallaan tavalla. Kävi erityisesti ilmi, ettei aikuisen asuinpaikkavaltiolla ole oikeutettua etua estää käyttämästä edunvalvontavaltuutuksesta johtuvaa edustusvaltaa ulkomailla esimerkiksi siinä valtiossa, jossa on aikuisen omaisuutta.

- 105** Valiokunnassa keskusteltiin myös (päätyttä kuitenkin päätökseen) tapauksesta, jossa edunvalvontavaltuutusta ei tunneta (tai se kielletään) aikuisen valitsemassa laissa (eikä hänen asuinpaikkavaltionsa laissa).

Valiokunta hylkäsi trusteihin sovellettavasta laista ja niiden tunnustamisesta 1 päivänä heinäkuuta 1985 tehdyn Haagin yleissopimuksen (*Hague Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition*)⁷², 5

koskevan Pohjoismaiden valtuuskuntien ehdotuksen äänin 11/7, ja 5 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä (työasiak. nro 28 ja pöytäkirja nro 6, 22 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 261]).

⁶⁸ Ks. työasiak. nro 28, joka hyväksyttiin tältä osin äänin 20/1 kahden valtuuskunnan pidättyessä äänestämästä, ja pöytäkirja nro 6, 36 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 262].

⁶⁹ Työasiak. nro 41, jonka sen laatija perui.

⁷⁰ Työasiak. nro 44, jonka sen laatija perui.

⁷¹ Työasiak. nro 28 hylättiin äänin 13/5, ja 4 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä, ks. pöytäkirja nro 6, 54 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 263].

⁷² *Trusteihin sovellettavasta laista ja niiden tunnustamisesta 1 päivänä heinäkuuta 1985 tehdyn yleissopimuksen* 5 artikla: "Yleissopimusta ei sovelleta siltä osin kuin II luvussa määritetyssä laissa ei säädetä trusteista tai kyseessä olevasta trustiluokasta.". Trusteja koskevassa yleissopimuksessa tämän määräyksen taustalla on trustin pätevyyttä puoltava periaate, joka esitetään selkeästi sopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa. Kyseisen artiklan 1 kappaleessa sallitaan se, että perustaja valitsee trustiin sovellettavan lain. Artiklan 2 kappaleessa määrätään lisäksi seuraavaa: "Milloin

artiklasta vaikutteita saaneen ehdotuksen. Siinä katsottiin, ettei 2 kappale (eli valintaoikeus) ole sovellettavissa silloin, kun osoitetussa laissa ei säädetä tämänkaltaisesta valtuutuksesta. Ehdotus olisi johtanut siihen, että tällaisessa tapauksessa olisi palattu soveltamaan aikuisen asuinpaikkavaltion lakia 1 kappaleen mukaisesti. Diplomaattivaliokunnalle ei esitetty muita ehdotuksia. Alustavaa luonnosta koskevassa kertomuksessa (nro 99) esitetty johtopäätös pysyy siis voimassa. Sen mukaan tällaisessa tapauksessa aikuisen myöntämä edustusvalta on tällöin mitätön ja johtaa toimivaltaisen viranomaisen taholta suojelutoimenpiteeseen.

3 kappale

- 106** Tässä kappaleessa määrätään, että edunvalvontavaltuutuksella myönnetyn edustusvallan käyttämisen tapaan sovelletaan sen valtion lakia, jossa edustusvaltaa käytetään. Kappaletta tulisi verrata 14 artiklaan, jonka mukaan sopimusvaltion toimivaltaisen viranomaisen toteuttamien suojelutoimenpiteiden soveltamisedot määräytyvät sen valtion mukaan, jossa toimenpiteitä sovelletaan (ks. edellä 94 kohta). Kun edustusvallan on myöntänyt aikuinen itse, sen käyttöpaikan lain soveltamisala on siis suppeampi kuin silloin, kun edustusvalta johtuu suojelutoimenpiteestä. Eräät valtuuskunnat ilmoittivat pelkäävänsä, että enemmän tai vähemmän tunnolliset ulkomaiset valtuutetut saattavat edustusvaltaansa vetoamalla vastustaa paikallista lakia antaakseen luvan tehdä aikuisille veren- tai elinsiirtoja. Valiokunta ei ottanut huomioon tätä pelkoa, joka voidaan poistaa turvautumalla edustusvallan käyttöpaikan oikeusjärjestyksen peruseriaatteisiin. Se päättikin virallisessa äänestyksessä⁷³ rajata aikuisen myöntämän edustusvallan käyttöpaikan lain soveltamisen ”käyttämisen tapaan” ja kieltäytyi samassa äänestyksessä laajentamasta sitä niin, että se kattaisi edustusvallan käyttämisen. Valiokunta päätti toisaalta, että lakia tulisi ”soveltaa” eikä vain ottaa se huomioon, kuten alustavassa luonnoksessa määrättiin.
- 107** Kuten edellä 99 kohdassa todettiin (15 artiklan 1 kappaleesta), käyttämisen tavan käsite on suppeampi kuin edustusvallan laajuuden käsite. Käyttämisen tavan käsitteeseen tulisi sisältyä ainoastaan vähäisiä yksityiskohtia (saksaksi *Art und Weise*). Niitä ei selvennetty keskustelujen aikana, mutta niihin voitaisiin lukea esimerkiksi edustusvallan olemassaolon ja laajuuden tarkastaminen paikallisella menettelyllä, edustusvallan myöntävän asiakirjan toimittaminen tai lupamenettely, jos edunvalvontavaltuutuksessa on lupaa koskeva määräys.

edellisen kappaleen nojalla valitussa laissa ei säädetä trusteeista tai kyseessä olevasta trustiluokasta, valinta on mitätön ja sovelletaan 7 artiklassa määritettyä lakia.” 6 artiklassa annetaan siis kaksinkertainen mahdollisuus pitää trustia pätevänä (valittu laki tai sen puuttuessa objektiivisesti sovellettava laki), ja 5 artiklassa lisätään kolmas mahdollisuus, joka on yleissopimuksen ulkopuolella, asiaa käsittelevän viranomaisen oikeuden osoittama laki. Näiden määräysten siirtäminen aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen osaksi olisi vaatinut yksityiskohtaisempaa käsittelyä siitä, millainen etusija edunvalvontavaltuutukselle olisi annettava. Äänet jakautuivat 11/7, ja 4 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä, ks. pöytäkirja nro 6, 82 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 265].

16 artikla (Edustusvallan peruuttaminen tai muuttaminen)

108 Tämä artikla vastaa jossain määrin lastensuojelusopimuksen 18 artiklaa. Artiklassa määrätään yleissopimuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuudesta peruuttaa aikuisen 15 artiklan mukaisesti myöntämä edustusvalta tai muuttaa⁷⁴ sitä.

Hyväksytty sanamuoto on tarkempi kuin alustavassa luonnoksessa. Sillä pyritään saattamaan sopusointuun toiveet, jotka aikuinen on esittänyt ollessaan vielä kykenevä suojelemaan omia etujaan, ja tarve suojella aikuista, kun hänen vointinsa on huonontunut ja kun edustusvaltaa joudutaan käyttämään.

Halu noudattaa aikuisen toiveita sai toiset valtuuskunnat vaatimaan artiklan poistamista ja soveltamaan aikuisen myöntämän edustusvallan muuttamiseen tai peruuttamiseen lakia, jota valtuutukseen sovelletaan 15 artiklan nojalla. Toiset valtuuskunnat halusivat sitä vastoin varmistaa aikuisen välittömän suojelun ja vaativat, että yleissopimuksen mukaan toimivaltaiset viranomaiset veloitetaan peruuttamaan edustusvalta tai muuttamaan sitä sen lain mukaisesti, jota yleensä sovelletaan suojelutoimenpiteisiin ja joka määritetään 15 artiklassa.

Yleissopimuksen 16 artiklassa nämä kaksi näkökohtaa on saatettu sopusointuun.⁷⁵ Siinä määrätään ensinnäkin, millaisissa tapauksissa valtuutuksesta johtuvaa edustusvaltaa muutetaan tai se peruutetaan. Näin toimitaan vain, kun ”edustusvaltaa ei käytetä tavalla, joka riittää turvaamaan aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelun”. Näin vältetään vaara siitä, että aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset korvaavat aikuisen haluaman lain mukaisen suojelun oman lakinsa mukaisella suojelulla. Kyseisten viranomaisten on ensin todettava, että valtuutettu käyttää edustusvaltaa huonosti tai riittämättömästi. Edustusvallan muuttamista tai peruuttamista varten toimivaltaisia viranomaisia kehoitetaan myös ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon 15 artiklassa määrätty laki eli laki, jota sovelletaan edunvalvontavaltuutukseen ja jonka aikuinen voi valita itse. Määräys osoittautui erityisen tarpeelliseksi tapauksissa, joissa toimivaltaisen viranomaisen laissa ei tunneta edunvalvontavaltuutusta.

17 artikla (Kolmansien osapuolten suoja)

109 Yleissopimuksen 17 artikla on saanut vaikutteita suoraan lastensuojelusopimuksen 19 artiklasta, ja sen tavoitteena on suojella kolmatta osapuolta, joka on vilpittömässä mielessä hoitanut asioita ”sellaisen toisen henkilön [kanssa], jolla olisi oikeus toimia aikuisen edustajana sen valtion lain mukaan, jossa oikeustoimeen on ryhdytty”. Oikeustoimen pätevyys säilyy, ja kolmas osapuoli suojataan tästä virheestä johtuvasta kaikesta vastuusta ”jollei kolmas osapuoli tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että edustusvaltaan sovellettiin [tämän luvun määräysten nojalla sovellettavaa] lakia”. Kolmannelta

⁷⁴ Muuttamista voisi olla esimerkiksi se, että valtuutettu asetettaisiin valvontaan.

⁷⁵ Tämä käy ilmi kyseisiä vastakkaisia näkökohtia koskevien ehdotusten nro 50 ja nro 55 äänestyskwestistä. Ks. pöytäkirja nro 7, 103 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 272]. Toisessa käsittelyssä esitetyillä ehdotuksilla yritettiin kyseenalaistaa tämä sopusointuun saattaminen joko korvaamalla ilmaus ”ottaa huomioon” verbillä ”soveltaa” (työasiak. nro 93) tai poistamalla 16 artiklan toinen virke kokonaan (työasiak. nro 94). Molemmat ehdotukset hylättiin (ks. pöytäkirja nro 16, 21 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 330]).

osapuolelta edellytetään siis vilpittömän mielen lisäksi huolellisuusvelvollisuuden täyttämistä.⁷⁶

Tekstiä sovelletaan sekä silloin, kun oikeus toimia edustajana on myönnetty suojelutoimenpiteellä, että silloin, kun aikuinen on myöntänyt oikeuden vapaaehtoisesti.

Oikeustoimet, joiden pätevyyttä ei voida kiistää vetoamalla puutteelliseen oikeuteen toimia aikuisen ilmeisenä edustajana ja joiden osalta kolmatta osapuolta ei voida asettaa vastuuseen, tulisi käsittää hyvin laajasti. Tällaiset toimet voivat liittyä sekä omaisuuteen, kuten siihen, että pankkitoimihenkilö luovuttaa aikuisen ilmeiselle edustajalle varoja, että sairaanhoidollisiin toimiin, kuten kirurgiseen toimenpiteeseen tai sairaanhoitoon, jota annetaan tämän ilmeisen edustajan pyynnöstä.⁷⁷

- 110** Tekstiä sovelletaan vain silloin, kun kolmas osapuoli on hoitanut asiaa ilmeisen edustajan kanssa. Sitä ei sovelleta, kun kolmas osapuoli on hoitanut asiaa aikuisen itsensä kanssa tietämättä, että tältä on viety valta hoitaa omia asioitaan. Tämän soveltamatta jättämisen syynä on se, että kyseinen tilanne kuuluu *sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 19 päivänä kesäkuuta 1980 tehdyn Rooman yleissopimuksen* 11 artiklan soveltamisalaan ja Euroopan unionin valtiot ovat sopimuksen osapuolia. Lisäksi oli syytä välttää mahdollinen yleissopimusten välinen ristiriita.⁷⁸ Kyseiseen tilanteeseen sovelletaan näin ollen Rooma I -yleissopimuksen 11 artiklaa niiden valtioiden osalta, jotka ovat yleissopimuksen osapuolia, ja muiden valtioiden osalta näiden kansallista lakia.

18 artikla (Lainvalintasääntöjen universaalius)

- 111** Tämä lainvalintaa koskeva artikla on tyypillinen Haagin yleissopimuksissa. Se ei tule kuitenkaan sovellettavaksi silloin, kun yleissopimuksessa viitataan nimenomaisesti sopimusvaltion lakiin, kuten 14 artiklassa.

19 artikla (Viittausperiaatteen (renvoi) soveltamatta jättäminen)

- 112** Myös tämä lainvalintaa koskeva artikla sisältyy perinteisesti Haagin yleissopimuksiin. Siinä esitetään viittausperiaatteen soveltamatta jättämisen periaate.

Lastensuojelusopimuksen 21 artiklasta poiketen tähän artiklaan ei sisälly sääntöä, jota sovelletaan lainvalintajärjestelmien ristiriidan tapauksessa. Tällainen sääntö oli perusteltu tapauksessa, jossa lastensuojelusopimuksessa määrätty vanhempainvastuu johtuu laista itsestään. Kyseisessä tapauksessa oli tarpeen välttää tilanne, jossa yleissopimuksen lainvalintasääntö yhdessä viittausperiaatteen soveltamatta jättämisen kanssa saattaisi vaarantaa vanhempainvastuiden yhdenmukaisen sääntelyn, joka on tulosta siitä, että

⁷⁶ Ks. Haagin lastensuojelusopimuksen selitysmuistion 111–114 kohdassa esitetyt selvennykset.
⁷⁷ Valiokunta hyväksyi tämän asiakohdan. Diplomaattivaliokunta ei enää käsitellyt 17 artiklaa uudelleen pientä sanamuotoa koskevaa seikkaa lukuun ottamatta (pöytäkirja nro 7, 17–23 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 267]).

⁷⁸ Rooma I -yleissopimuksen 11 artikla: "Jos samassa valtiossa olevat ovat tehneet sopimuksen, luonnollinen henkilö, joka kyseisen valtion lain mukaan on oikeuskelpoinen ja oikeustoimikelpoinen, voi vedota toisen valtion lakiin perustuvaan oikeuskelpoisuuden tai oikeustoimikelpoisuuden puuttumiseen ainoastaan, jos toinen osapuoli sopimusta tehtäessä tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää tästä kelpoisuuden puuttumisesta."

lainvalintasäännöt on saatettu sopusointuun sellaisten yleissopimuksen ulkopuolisten valtioiden lainvalintasääntöjen kanssa, joilla on läheisin yhteys tilanteeseen. Tällainen varotoimenpide ei ole aikuisten suojelun tapauksessa tarpeen, koska yleissopimuksessa ei aseteta lainvalintasääntöjä, jotka koskevat aikuisen laillista edustusta (vrt. edellä 90 kohta).

20 artikla (Kansainvälisesti pakottavat säännökset)

113 Poikkeus, joka koskee kansainvälisesti pakottavia säännöksiä⁷⁹ siinä valtiossa, jossa aikuista on suojeltava, otettiin käyttöön erityisesti sairaanhoidollisten näkökohtien huomioon ottamiseksi. Alankomaiden valtuuskunta antoi esimerkin alankomaalaisesta laista, joka on sen mielestä kansainvälisesti pakottava säännös ja jossa säädetään sairaanhoidollisissa kysymyksissä noudatettavista aikuisen erityisistä edustusmuodoista. Kyseinen laki poikkeaa valtuuskunnan mielestä edunvalvontaa koskevista yleisistä oikeussäännöistä. Kyseisen lain mukaan potilaan käydessä psykiatrisessa sairaalassa tai geriatriisella klinikalla häntä edustaa puoliso, vaikka potilaalla olisi edunvalvoja. Samassa laissa vaaditaan, että edustajan on hankittava lupa potilaan sijoittamiseksi laitokseen. Sulkemalla pois kansainvälisesti pakottavat säännökset valiokunta halusi sallia tällaisia sääntöjä antaneiden valtioiden soveltaa niitä omalla alueellaan, vaikka aikuisen suojelu olisi järjestetty jonkin toisen valtion lain mukaan. Vaikka valiokunta poisti istuntonsa lopuksi viittauksen sairaanhoitoon noudattaen näin edellä (42 kohdassa) jo esitettyä yleistä päätöstä, 20 artiklaa sovelletaan usein sairaanhoidollisissa kysymyksissä, ja sen avulla voitaneen ratkaista useimmat ongelmat, joita neuvotteluissa sairaanhoidon osalta ilmeni.

Yksi valtuuskunnista olisi halunnut, että jokainen sopimusvaltio laatisi luettelon omista kansainvälisesti pakottaviksi katsomistaan säännöksistä. Näin muut sopimusvaltiot voisivat noudattaa niitä mahdollisimman hyvin toteuttaessaan omaan toimivaltaansa kuuluvia suojelutoimenpiteitä, joita on tarkoitus soveltaa toisessa valtiossa. Tämä ehdotus hylättiin, koska sen toteuttaminen on vaikeaa.

21 artikla (Oikeusjärjestyksen peruseriaatteet)

114 Tässä artiklassa toistetaan Haagin yleissopimukseen tyypillisesti sisältyvä määräys, joka koskee oikeusjärjestyksen peruseriaatteita. Alustavaan luonnokseen sisältynyt maininta aikuisen edusta poistettiin. Erään huomautuksen mukaan ilmaus ”lapsen etu” esiintyy lapsen oikeuksia koskevassa Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksessa, mutta vastaavaa aikuisia koskevaa kansainvälistä julkisoikeudellista säädöstä ei ole olemassa.⁸⁰

⁷⁹ Ranskankielistä ilmaisua ”*lois de police*” ei käytetty, vaikka tekstissä käytetty kiertoilmaus (”määräykset ... joiden soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia on muutoin sovellettava”) vastaa hyvin tarkasti sen määritelmää. Eräät valtuuskunnat ilmoittivat, että ilmaisun kääntäminen on vaikeaa.

⁸⁰ Ks. keskustelu ja huomautus pöytäkirjassa nro 7, 74–86 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 270 ja 271].

IV LUKU – TUNNUSTAMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

115 Tämä luku noudattaa erittäin tarkasti Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavaa lukua.⁸¹ Siinä erotetaan samalla tavoin tunnustaminen (22–24 artikla), täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen ja rekisteröinti täytäntöönpanoa varten (25 ja 26 artikla) sekä viimeiseksi itse täytäntöönpano (27 artikla).

22 artikla (Tunnustaminen ja tunnustamisesta kieltäytymisen perusteet)

1 kappale

116 Tässä kappaleessa vahvistetaan periaate, jonka mukaan kussakin sopimusvaltiossa toteutetut toimenpiteet tunnustetaan ilman eri vahvistusta kaikissa muissa sopimusvaltioissa.⁸² Tunnustamisen kohde on toimenpide sellaisena kuin se on siinä sopimusvaltiossa, jossa se on toteutettu, myös silloin kun se koskee aikuiselta viedyn oikeustoimikelpoisuuden palauttamista. Samoin pitäisi tunnustaa toimenpiteellä myönnetty edustajan valtuutus tai aikuisen valvonnan aloittaminen aikuisen asuinpaikkavaltiossa.

Tunnustaminen ilman eri vahvistusta merkitsee, ettei tunnustamisen saaminen edellytä mitään erillistä menettelyä ainakaan silloin, kun toimenpiteeseen vetoava henkilö ei pyydä mitään täytäntöönpanotoimia. Artiklan 2 kappaleessa määrättyyn tunnustamisesta kieltäytymisen perusteeseen on vedottava sen osapuolen, jota vastaan toimenpiteeseen vedotaan esimerkiksi oikeudenkäynnin aikana. Yleissopimuksessa ei kuitenkaan suljeta pois ennalta ehkäisevää menettelyä, joka koskee yksinomaan toimenpitein tunnustamista tai sen tunnustamatta jättämistä (ks. jäljempänä 23 artikla).

117 Jotta toimenpide voidaan tunnustaa, se on tietenkin näytettävä toteen. Tavallisesti näyttö saadaan toimenpiteestä päättäneen viranomaisen antamasta kirjallisesta asiakirjasta, johon sisältyy sen tekemä päätös. Kiireellisissä tapauksissa toimenpide toteutetaan ehkä kuitenkin puhelimitse, ja tästä vain kirjoitetaan käsin huomautus asiakirjaan. Byrokratian välttämiseksi yleissopimuksessa ei ole asetettu tunnustamisen edellytykseksi toimenpiteen alulle panneen viranomaisen antamaa päivättyä ja allekirjoitettua kirjallista asiakirjaa. Sen takia toimenpiteen tunnustamiseen tarvittava näyttö voi olla vaikkapa faksi tai sähköpostiviesti.

2 kappale

118 Artiklan 2 kappaleessa luetellaan perusteet, joilla tunnustamisesta voidaan kieltäytyä. Ne ovat ainoat tunnustamisesta kieltäytymisen perusteet, joihin tunnustamispyynnön vastaanottanut valtio voi nojautua. Pynnön vastaanottanut viranomainen ei saa varsinkaan tutkia uudelleen toimenpiteen toteuttaneen viranomaisen soveltaman lain oikeellisuutta. Lisäksi on huomattava, että 2 kappaleessa sallitaan tunnustamisesta kieltäytyminen muttei velvoiteta siihen.

⁸¹ Tässä selitysmuistiossa toistetaan siten Haagin lastensuojelusopimusta koskevan selitysmuistion tietyt osat. Sama koskee seuraavaa lukua.

⁸² Yleissopimuksen ulkopuolisen valtion viranomaisen toteuttamien toimenpiteiden tunnustamista säännellään kunkin sopimusvaltion kansallisella lailla.

a kohta

- 119** Tunnustamisesta saa kieltäytyä, jos toimenpiteen on suorittanut sellainen viranomainen, jonka toimivalta ei ole perustunut johonkin II luvun määräysten mukaisista perusteista. Viittaus yleissopimuksen II luvun mukaisiin toimenpiteen toteuttaneen viranomaisen toimivaltaperusteisiin on ymmärrettävä, jos sitä verrataan yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleeseen. Yleissopimusta sovelletaan toimenpiteisiin, jotka on toteutettu silloin, kun aikuinen oli vielä alaikäinen ja oletettavasti muiden kuin yleissopimuksen mukaisten toimivaltasääntöjen alainen. Tällaisten toimenpiteiden toteuttamisesta saa kieltäytyä, jos kyseiset toimivaltasäännöt ovat ristiriidassa yleissopimuksen vastaavien sääntöjen kanssa. Jos tuolloin alaikäistä henkilöä koskeva toimenpide on toteutettu Haagin lastensuojelusopimuksen nojalla, sen tunnustamisesta voidaan siten kieltäytyä, jos se on toteutettu sellaisen toimivaltasäännön nojalla, joka sisältyy Haagin lastensuojelusopimukseen (kuten sen 10 artiklassa vahvistettu avioerotuomioistuimen toimivalta) muttei aikuisten suojelua koskevaan yleissopimukseen (vrt. edellä 15 kohta, alaviite 16).

Kappaleen a kohta merkitsee, että pyynnön vastaanottaneella viranomaisella on valtuudet tarkastaa toimenpiteen toteuttaneen viranomaisen toimivalta tunnustamista varten. Sitä sitoo kuitenkin tarkastamisessa tosiseikkojen arviointi, johon toimenpiteen toteuttanut viranomainen on perustanut toimivaltansa (ks. jäljempänä 24 artikla).

b kohta

- 120** Tunnustamisesta kieltäytyminen on mahdollista, jos toimenpide on tehty oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä ilman, että aikuiselle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ja tämä loukkaa pyynnön vastaanottaneen valtion menettelyllisiä perusperiaatteita, eikä asia ole ollut kiireellinen. Tämä kieltäytymisperuste ei merkitse, että aikuista olisi kuultava jokaisessa asiassa. Voi olla tilanteita, joissa aikuisen kuuleminen olisi hänen etunsa vastaista, mutta kun on kyse aikuisesta, tämän on oltava poikkeus. Tätä kohtaa sovellettaessa ei pidä tehdä eroa sen suhteen, onko toimenpide tehty oikeudenkäynnissä vai hallinnollisessa menettelyssä. Kyseessä on lyhyesti sanottuna oikeusjärjestyksen prosessuaalisia perusteita koskeva erityislausake. Sitä ei sovelleta kiireellisissä tapauksissa, joissa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin prosessuaalisia vaatimuksia saatetaan tulkita joustavammin.

c kohta

- 121** Tekstissä vahvistetaan tunnustamisesta kieltäytymisen perusteeksi se, että tunnustaminen olisi ilmeisesti vastoin pyynnön vastaanottaneen valtion oikeusjärjestyksen perusperiaatteita. Jotta kohta olisi sopusoinnussa 20 artiklan kanssa, tekstiin on lisätty myös ristiriita pyynnön vastaanottaneen valtion sellaisten lain säännösten kanssa, joiden soveltaminen on pakollista.⁸³

⁸³ Useat valtuuskunnat huomauttivat, että tämä lisäys oli merkityksetön ja että tunnustamisvaiheessa oikeusjärjestyksen perusteita koskeva poikkeus riittää toivotun tuloksen aikaan saamiseksi ja erityisesti siihen, että sairaanhoidollisen toimenpiteen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä, jos se on pyynnön vastaanottaneen valtion pakottavan lain vastainen (ks. keskustelu, pöytäkirja nro 7, 126–142 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 273 ja 274]).

d kohta

- 122** Tämän kappaleen muotoilu on lähes sama kuin Brysselin ja Luganon yleissopimusten 27 artiklan 5 kappaleessa.⁸⁴ Siinä käsitellään olettamusta, jonka mukaisesti toimenpide on ristiriidassa sellaisen toimenpiteen kanssa, johon on myöhemmin ryhdytty sellaisessa tämän yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa, joka olisi ollut toimivaltainen 5–9 artiklan nojalla, ja jos tämä myöhempi toimenpide on tunnustettavissa pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Tällaisessa tapauksessa, jossa toimenpiteet ovat keskenään ristiriidassa, etusijalle asetetaan myöhempi toimenpide, jonka toteuttanut viranomainen on lähempänä aikuista ja pystyy arvioimaan paremmin aikuisen edun.

Yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa toteutetulle toimenpiteelle annettava etusija edellyttää, että viimeksi mainittu valtio on toimivaltainen yleissopimuksen 5–9 artiklan mukaisesti. Määräys on siten tässä laajempi kuin Haagin lastensuojelusopimuksessa, jossa se rajoittuu lapsen asuinpaikkavaltiona olevan yleissopimuksen ulkopuolisen viranomaisen toteuttamiin toimenpiteisiin.

e kohta

- 123** Viimeinen tunnustamisesta kieltäytymisen peruste liittyy 33 artiklaan (ks. jäljempänä), jossa otetaan käyttöön pakollinen neuvottelumenettely ennen aikuisen sijoittamista laitokseen toisessa sopimusvaltiossa. Yleissopimuksen 22 artiklan 2 kappaleen e kohdan ansiosta vältetään asettamasta valtiota, jossa sijoittaminen on määrä toteuttaa, pakkotilanteeseen; se voi kieltäytyä tunnustamisesta, jos neuvottelumenettelyä ei ole noudatettu.

23 artikla (Ennalta ehkäisevä toimi tunnustamisen saamiseksi tai tunnustamatta jättämiseksi)

- 124** Koska tunnustaminen tapahtuu ilman eri vahvistusta, tunnustamisesta kieltäytymisen perusteen olemassaoloa koskeva riita voi tulla ratkaistavaksi ainoastaan silloin, kun toimenpiteeseen vedotaan jossain valtiossa. Tämä ajankohta saattaa olla liian myöhäinen, ja tunnustamisesta kieltäytymisen perusteen olemassaoloa koskevien mahdollisten epäilyjen hälventäminen viivyttelämättä saattaa olla asianosaisten oikeutetun edun mukaista.

Tekstissä rajoitetaan ennalta ehkäisevien toimien sallittavuus *toimenpiteiden* tunnustamiseen tai tunnustamatta jättämiseen. Siinä ei määrätä tällaisesta toimesta esimerkiksi sen ratkaisemiksi, onko edunvalvontavaltuutus pätevä vai mitätön.

Tällaista ennalta ehkäisevää tointa koskevan menettelyn määrittäminen jätetään yleissopimuksessa pyynnön vastaanottaneen valtion lain varaan. Tässä menettelyssä ei ole tarpeen jäljitellä täytäntöönpanokelpoiseksi

⁸⁴

Sillä erotuksella, että kyseisissä yleissopimuksissa etusijalle asetetaan *aiemmin* yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa annettu tuomio, joka täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä valtiossa, jossa tuomioon vedotaan, koska ensimmäisen tuomion lainvoimaisuus estää myöhemmin annetun, sen kanssa ristiriidassa olevan tuomion tunnustamisen. Sitä vastoin tässä yleissopimuksessa etusijalle asetetaan yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa *myöhemmin* toteutettu toimenpide, koska 10 artiklan 2 kappaleen, 11 artiklan 2 kappaleen ja 12 artiklan hengessä yleissopimuksen mukaisesti toimivaltainen viranomainen voi aina muuttaa toteutettuja toimenpiteitä tai korvata ne toisilla.

julistamista koskevaa hakumenettelyä. Siksi yleissopimuksessa ei tältä osin määrätä, että on sovellettava ”yksinkertaista ja nopeaa menettelyä”, kuten täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tapauksessa (25 artiklan 2 kappale). Kansainvälisessä yleissopimuksessa, jonka tarkoituksena on varmistaa eräänlainen päätösten vapaa liikkuvuus, täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevalta menettelyltä onkin edellytettävä nopeutta, eikä se ole yleensä ensimmäisessä vaiheessaan kontradiktorinen.⁸⁵ Toisaalta ennalta ehkäisevän menettelyn tarkoituksena on panna välittömästi vireille toimenpiteen kansainvälistä säännönmukaisuutta koskeva riita-asia, ja toimenpiteen tunnustamatta jättämiseksi nostetun kanteen tapauksessa sen tavoitteena on pysäyttää toimenpiteen vapaa liikkuvuus. Tällainen riita edellyttää loogisesti kontradiktorista menettelyä, joka vie tavallisesti enemmän aikaa kuin nopeutettu menettely täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista varten.

24 artikla (Toimivaltaa koskeva tosiseikkojen arviointi)

125 Kuten 22 artiklan 2 kappaleen a kohdan yhteydessä on jo todettu (ks. edellä 119 kohta), pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaista sitoo se tosiseikkojen arviointi, johon toimenpiteen toteuttanut viranomainen on toimivaltansa perustanut. Jos kyseinen viranomainen on esimerkiksi tehnyt päätöksensä aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaisen ominaisuudessa, pyynnön vastaanottaneen valtion viranomainen ei voi tutkia tosiseikkoja, joihin toimenpiteen toteuttanut viranomainen on perustanut asuinpaikkaa koskevan arvionsa. Samoin, jos toimivalta perustuu toimenpiteen toteuttaneen viranomaisen alustavaan arvioon aikuisen edusta⁸⁶, arvio sitoo pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaista. Vastaava sääntö on muissa yleissopimuksissa.⁸⁷

25 artikla (Täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen)

126 Tässä artiklassa tarkastellaan tilannetta, jossa toimenpiteet, jotka on toteutettu sopimusvaltiossa ja ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia, edellyttävät täytäntöönpanotoimia toisessa sopimusvaltiossa. Jos näin ei ole, 22 artikla – eli tunnustaminen – riittää, jotta toimenpide voi tuottaa vaikutuksia. Esimerkiksi oikeudelliselle edustajalle sopimusvaltiossa toteutetulla toimenpiteellä annettu valtuutus antaa kyseiselle edustajalle mahdollisuuden tehdä liiketoimia aikuisen puolesta toisessa sopimusvaltiossa, jos liiketoimet koskevat aikuisen henkilön tai hänen omaisuutensa suojelua, ellei perusteita tunnustamisesta kieltäytymiseen ole. Mutta jos toimenpide edellyttää täytäntöönpanotoimia, esimerkiksi omaisuuden pakkomyyntiä, toimenpide on julistettava toisessa valtiossa täytäntöönpanokelpoiseksi tai tietyissä valtioissa sovellettavan menettelyn mukaisesti rekisteröitävä täytäntöönpanoa varten.

Yleissopimuksen 25 artiklan 1 kappaleessa palautetaan mieliin tämä tarve ja mainitaan, että menettely pannaan pyynnön vastaanottaneessa valtiossa vireille ”asianosaisen pyynnöstä – – [pyynnön vastaanottaneen valtion] lain

⁸⁵ Hakemusmenettelyä, joka on otettu käyttöön Brysselin ja Luganon yleissopimuksissa, käsitellään 31 artiklasta eteenpäin.

⁸⁶ Ks. 7 artiklan 1 kappale, 8 artiklan 1 kappale ja 13 artiklan 2 kappale.

⁸⁷ Ks. elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyn Haagin yleissopimuksen 9 artikla; Brysselin ja Luganon yleissopimusten 28 artiklan 2 kappale.

mukaista menettelyä noudattaen". Yleissopimuksen ranskankielisessä tekstissä käytetylle termille *requête* ei pitäisi antaa sitä täsmällistä prosessuaalista merkitystä, joka sillä on Ranskan oikeudellisessa termistössä. Ranskassa sillä tarkoitetaan suoraan tuomioistuimelle osoitettavaa ex parte -oikeudenkäynnin aloittavaa asiakirjaa. Viittauksella pyynnön vastaanottaneen valtion lakiin ei näet ole tarkoitus, siten kuin Brysselin yleissopimuksessa, ottaa kantaa käytettävään menettelyyn.

Artiklan 2 kappale rajoittuu määräykseen, jonka mukaan pyynnön vastaanottaneen valtion on sovellettava "yksinkertaista ja nopeaa menettelyä". Kyseinen valtio voi täysin vapaasti päättää keinot, joilla tämä saavutetaan, eikä mitään määräaikoja ole vahvistettu. Kyseessä on siten *lex imperfecta* (epätäydellinen laki).

Artiklan 3 kappaleessa ilmoitetaan, samoin kuin Brysselin yleissopimuksen 34 artiklan 2 kappaleessa, että toimenpiteen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tai rekisteröinnistä voidaan kieltäytyä ainoastaan jollakin 22 artiklan 2 kappaleessa mainitulla perusteella.

26 artikla (Kielto tutkia uudelleen asiaratkaisua)

- 127** Kielto tutkia uudelleen asiaratkaisua on tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien yleissopimusten vakiolauseke. Se koskee sekä tunnustamista että täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista tai rekisteröintiä.

27 artikla (Täytäntöönpano)

- 128** Tämäkin artikla on samanlainen kuin Haagin lastensuojelusopimuksen vastaava, 28 artikla. Siinä vahvistetaan periaate, jonka mukaan toimenpiteet, jotka on toteutettu yhdessä sopimusvaltiossa ja jotka on julistettu täytäntöönpanokelpoisiksi tai rekisteröity täytäntöönpanoa varten toisessa sopimusvaltiossa, "pannaan täytäntöön viimeksi mainitussa valtiossa samalla tavoin kuin kyseisen sopimusvaltion omien viranomaisten toimenpiteet". Toimenpide muuttuu siis tietyllä tavalla kotimaiseksi sopimusvaltiossa, jossa se on pantava täytäntöön. Pynnön vastaanottaneen valtion viranomaiset pystyvät siten lykkäämään laitokseen sijoittamista ulkomailla koskevan toimenpiteen täytäntöönpanoa esimerkiksi tapauksessa, jossa aikuinen kieltäytyy alistumasta toimenpiteeseen, jos niillä olisi valtuudet toimia samoin omassa valtiossa toteutettavan toimenpiteen suhteen.

Artiklan toisessa virkkeessä vahvistetaan tätä ratkaisua toteamalla, että täytäntöönpano tapahtuu "pyynnön vastaanottaneen valtion lain mukaisesti ja sen sallimissa rajoissa".

Jos esimerkiksi aikuisen asuinpaikan viranomainen on asettanut edunvalvojan paikallisten sosiaaliviranomaisten valvontaan ja jos aikuinen myöhemmin siirretään toiseen sopimusvaltioon, ensimmäisessä valtiossa tehdyn päätöksen täytäntöönpano on toisessa valtiossa mahdollista vain, mikäli toisen valtion viranomaisilla on sen valtion lain mukaisesti valtuudet toteuttaa sellaista valvontaa, joka on ensimmäisessä valtiossa annettu sosiaaliviranomaisten tehtäväksi. Jos näin ei ole, toisen valtion viranomaisten olisi, mikäli mahdollista neuvoteltuaan ensimmäisen valtion viranomaisten kanssa, mukautettava ensimmäisessä valtiossa toteutettua toimenpidettä tai muutettava sitä 5 artiklan 2 kappaleen mukaisesti.

Tämän määräyksen soveltaminen aikuisiin herätti valiokunnassa jonkin verran huolta. Valtion määräämiin rajoituksiin turvautumisen pelättiin johtavan kansalaisvapauksien loukkaamiseen. Lisäksi epäiltiin määräyksen taloudellisia seurauksia, jos sen seurauksena sillä valtiolla, jossa aikuinen on, olisi velvollisuus ottaa vastuulleen sairaalahoidosta tai laitokseen sijoittamisesta johtuvat kustannukset toisen valtion viranomaisten toimenpiteiden täytäntöönpanon takia. Tällaiset pelot hälvennettiin huomauttamalla, että 27 artiklaa sovelletaan toimenpiteen täytäntöönpanoon ainoastaan yksityisoikeudellisessa kontekstissa.

V LUKU – YHTEISTYÖ

- 129** Myös tämä luku noudattaa melko tarkasti Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavaa lukua. Yleissopimuksessa määrätään, että jokaisen sopimusvaltion on nimettävä keskusviranomainen, joka toimii eräänlaisena yhteyspisteenä, johon muiden sopimusvaltioiden keskusviranomaiset voivat ottaa yhteyttä ja joka voi vastata näiden pyyntöihin (28–30 artikla). Keskusviranomaiselle 28–30 artiklassa annetun tehtävän lisäksi yleissopimuksessa määrätään melko yleisluontoisesti suojelutoimenpiteitä toteuttavien sopimusvaltioiden viranomaisten välisen viestinnän ja suorien tietopyyntöjen mahdollisuudesta (31–35 artikla) sekä mahdollisuudesta tehdä tällaista yhteistyötä edistäviä sopimuksia (37 artikla). Yleissopimuksen 36 artiklassa määrätään, että kukin keskusviranomainen vastaa periaatteessa omista kuluistaan.

28 artikla (Keskusviranomaisen perustaminen)

- 130** Artiklassa sopimusvaltiot veloitetaan nimeämään keskusviranomainen vastaamaan niistä velvoitteista, joita yleissopimus viranomaiselle asettaa, ja määrätään mahdollisuudesta nimetä useita keskusviranomaisia valtioissa, joissa on useita oikeusjärjestelmiä. Artikla noudattaa Haagin lastensuojelusopimuksen 29 artiklaa, joka puolestaan on laadittu 25. lokakuuta 1980 ja 29. toukokuuta 1993 tehtyjen yleissopimusten 6 artiklan mallin mukaisesti.

29 artikla (Yleinen yhteistyövelvoite)

- 131** Yhteistyö ja tietojen toimittaminen kuuluvat keskusviranomaisten yleisiin tehtäviin. Viranomainen voi pyytää toiselta tietoja kyseisessä valtiossa voimassa olevasta lainsäädännöstä ja aikuisen suojelemiseksi tarjolla olevista palveluista.

30 artikla (Tiedonvaihto, olinpaikan selvittäminen)

- 132** Artiklassa luetellaan joitain keskusviranomaisen tehtäviä. Ensimmäinen tehtävä on edistää ”kaikin tavoin tiedonvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten välillä tilanteissa, joissa tätä yleissopimusta sovelletaan”. Tiedonvaihto voi tapahtua sähköisesti. Tämä mainittiin tekstissä, josta äänestettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Maininta poistettiin (sitä kuitenkaan tuomitsematta) toisessa käsittelyssä. Poistamista pyysi Kiina, joka pelkäsi kehitysmaiden tulkitsevan

selvennystä väärin.⁸⁸

Valiokunta ei halunnut määrätä yhdeksi keskusviranomaisen tehtäväksi sellaisiin muiden sopimusvaltioiden tietopyyntöihin vastaamista, jotka koskevat toimenpiteitä, joiden kohteeksi aikuinen on mahdollisesti joutunut. Valiokunta ei myöskään hyväksynyt tekstiin mainintaa siitä, että sopimusvaltioiden viranomaiset voisivat keskusviranomaistensa luvalla toimittaa tietoja suoraan keskenään.⁸⁹ Nämä tarkennukset vaikuttivat tarpeettomilta, sillä yleissopimuksessa ei millään tavoin vastustettu alempien viranomaisten välistä suoraa tiedonvaihtoa eikä niiden mahdollisuutta ottaa yhteyttä toisen valtion keskusviranomaiseen.

Keskusviranomaisen toinen tehtävä on "[antaa] toisen sopimusvaltion toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä apua aikuisen olinpaikan selvittämiseksi silloin, kun näyttää ilmeiseltä, että aikuinen voi olla pyynnön vastaanottaneen valtion alueella ja tarvita suojelua" (30 artiklan b kappale).

31 artikla (Sovittelu)

133 Samoin kuin Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavassa tekstissä, valiokunnan alustavassa luonnoksessa määrättiin, että keskusviranomaisen tehtävänä on tiedonvaihdon ja olinpaikan selvittämisen ohella (ks. edellä 30 artikla) tukea sovittelun tai muiden vastaavien keinojen avulla aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelua koskevien sovintoratkaisujen saavuttamista tilanteissa, joissa yleissopimusta sovelletaan. Määräys poistettiin ensimmäisessä käsittelyssä äänestyksen jälkeen pienen enemmistön tuella⁹⁰ mutta se lisättiin uudelleen toisessa käsittelyssä muotoiltuna lievemmin niin, ettei keskusviranomaiselle anneta velvoitetta, vaan ainoastaan suositus "rohkaista" tällaisten vaihtoehtojen riitojen ratkaisukeinojen käyttöä, tarvittaessa "muiden toimielimien välityksellä".⁹¹

Keskusteluissa kysyttiin, keiden henkilöiden välillä tällaisia sovitteluyrityksiä voitaisiin tehdä. Vastaus oli, että sovittelua voidaan tehdä edunvalvojan ja muiden henkilöiden välillä aikuista tai tämän omaisuutta koskevissa ratkaisuisissa taikka aikuisen ja hänestä vastuussa olevien henkilöiden välillä, mikäli aikuisen halutaan hyväksyvän hänelle ilmeisesti hyväksi oleva toimenpide.

⁸⁸ Ks. työasiak. nro 66 ja 104, pöytäkirja nro 13, 44–50 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 313 ja 314] ja pöytäkirja nro 16, 23–44 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 330–332].

⁸⁹ Ks. näiltä osin työasiak. nro 63 ja pöytäkirja nro 8, 95–120 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 280–282].

⁹⁰ Ks. pöytäkirja nro 8, 75–90 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 279 ja 280].

⁹¹ Työasiak. nro 98 ja pöytäkirja nro 16, 44–55 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 332].

32 artikla (Pyynnöt tietyn aikuisen kannalta merkityksellisten tietojen ja avun saamiseksi)

1 kappale

- 134** Artiklan nojalla sopimusvaltion toimivaltainen viranomainen, joka harkitsee suojeluun liittyvää toimenpidettä, voi pyytää toisen sopimusvaltion miltä tahansa muulta viranomaiselta, jolla on aikuisen suojelun kannalta merkityksellisiä tietoja, toimittamaan tiedot. On selvää, että viranomaisilla tarkoitetaan tässä yhteydessä vain julkisia viranomaisia, vaikka sitä ei tekstissä erikseen tarkenneta. Julkiset viranomaiset ovatkin ainoita, jotka voivat toteuttaa yleissopimuksen mukaisia suojelutoimenpiteitä; siinä ei oteta lukuun yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen toimia.

Mahdollisuus pyytää aikuista koskevia tietoja voi todennäköisesti olla erityisen hyödyllinen tilanteessa, jossa aikuisen vakinainen asuinpaikka siirtyy toiseen valtioon, sekä tilanteessa, jossa kansalliset viranomaiset toteuttavat suojelutoimenpiteitä ja voivat esittää kysymyksiä asuinpaikkavaltion viranomaisille.

- 135** Hallitsemattomaan tiedonkeruuseen liittyvien ongelmien välttämiseksi artiklassa on varauksia. Tietoja voidaan pyytää vain "jos aikuisen tilanne sitä edellyttää". Tietoja pyytävän viranomaisen on tutkittava, täyttyykö tämä edellytys, ja osoitettava sen täyttyvän tietopyyntöön liittämässään perusteluissa. Samassa hengessä 35 artiklassa kielletään tietojen pyytäminen, jos aikuinen tai aikuisen omaisuus joutuisi sen seurauksena vaaraan tai jos se vakavasti uhkasi hänen perheenjäsenensä vapautta tai elämää. Samassa 35 artiklassa kielletään vastaavasti pyynnön vastaanottanutta viranomaista toimittamasta pyydettyjä tietoja, jos toimittaminen aiheuttaisi vastaavia riskejä aikuiselle tai hänen perheenjäsenelleen.

Teksti on ymmärrettävä niin, että pyynnön vastaanottaneella viranomaisella ei ole koskaan velvoitetta toimittaa tietoja, vaikka tätä ei sanotakaan tekstissä erikseen. Pynnön vastaanottaneella viranomaisella on oltava harkintavalta. Yleissopimus ei velvoita sitä perustelemaan kielteistä päätöstään kirjallisesti. On lisäksi mahdollista, että valtion sisäinen lainsäädäntö ei salli viranomaisen toimittaa pyydettyjä tietoja etenkin, jos pyyntö olisi vastoin salassapitovelvollisuutta koskevia oikeussääntöjä.

2 kappale

- 136** Artiklan 1 kappaleessa annetaan mille tahansa sopimusvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisuus ottaa yhteyttä mihin tahansa toisen sopimusvaltion viranomaiseen pyytääkseen tältä tarvitsemiaan tietoja. Toiminnan joustavuus voi olla eduksi, mutta se voi myös vaikeuttaa toimivaa yhteistyötä, jos pyynnön vastaanottanut viranomainen ei voi vaivatta tunnistaa pyynnön esittänyttä viranomaista eikä arvioida sen valtuuksia pyynnön lähettämiseen. Tästä syystä sopimusvaltiolla on 2 kappaleen mukaisesti mahdollisuus antaa selitys, jonka mukaan 1 kappaleen mukaiset pyynnöt voidaan toimittaa vain sen keskusviranomaisen välityksellä.

3 kappale

- 137** Tässä kappaleessa määrätään keskinäisestä avusta, jota sopimusvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa toisilleen suojelutoimenpiteiden toimeenpanossa. Apua tarvitaan usein erityisesti, jos aikuinen muuttaa tai hänet on tarkoitus sijoittaa asianmukaiseen laitokseen muussa valtiossa kuin siinä, joka on toteuttanut sijoitustoimenpiteen.

33 artikla (Sijoittaminen toiseen valtioon)

- 138** Tällä artiklalla, joka on jo mainittu 22 artiklan 2 kappaleen e kohdan yhteydessä (ks. edellä 123 kohta), perustetaan ainoa yleissopimuksessa määrätty pakollinen neuvottelumenettely. Menettelyä käytetään, jos 5–8 artiklan nojalla toimivaltainen viranomainen harkitsee aikuisen sijoittamista hoitolaitokseen tai muuhun paikkaan, jossa suojelua voidaan tarjota, ja jos kyseinen paikka on toisessa sopimusvaltiossa. Neuvottelumenettelyssä pyynnön vastaanottaneen valtion viranomaisella on valta tarkistaa päätös; näin voidaan etukäteen määrittää, millä edellytyksillä aikuinen oleskelee pyynnön vastaanottaneessa valtiossa erityisesti tässä valtiossa voimassa olevien maahanmuuttoa koskevien lakien kannalta. Samaten voidaan sopia, miten sijoittamistoimenpiteen toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset jaetaan.⁹² Tekstissä määrätään, että neuvottelu on käytävä pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen kanssa ja että neuvottelun yhteydessä viranomaiselle on toimitettava tietoja aikuisen tilanteesta ja perustelut ehdotetulle sijoittamiselle tai hoidon tarjoamiselle.

- 139** Pyyntön vastaanottaneen valtion keskusviranomaiselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle annetaan 33 artiklan 2 kappaleessa oikeus vastustaa sijoittamispäätöstä. Tämä poikkeaa merkittävästi Haagin lastensuojelusopimuksen vastaavasta määräyksestä, jonka mukaan sijoittamispäätökselle on ennakolta saatava pyynnön vastaanottaneen valtion hyväksyntä.⁹³

Mikäli neuvottelumenettelyä ei noudateta ennen sijoittamista, sijoittamistoimenpidettä ei tunnusteta (ks. edellä 22 artiklan 2 kappaleen e kohta).

34 artikla (Aikuinen vakavassa vaarassa)

- 140** Artikla koskee tilannetta, jossa sopimusvaltion toimivaltaiset viranomaiset, jotka ovat toteuttaneet suojelutoimenpiteitä tai aikovat toteuttaa niitä vakavassa vaarassa olevan aikuisen suojelemiseksi (esimerkiksi jatkuvaa hoitoa edellyttävän sairauden, huumausaineiden käytön tai uskonlahkon

⁹² Ks. jäljempänä 36 artiklaa koskevat selitykset.

⁹³ Ensimmäisessä käsittelyssä teksti oli hyväksytty samassa sanamuodossa kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 33 artikla mutta vain hyvin pienellä enemmistöllä (11 puolesta, 10 vastaan, 2 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä). Osa valtuuskunnista oli vaatinut sen poistamista kokonaan, sillä ne pitivät hyväksymismenettelyä liian työläänä, mikäli pyynnön esittäneiden viranomaisten ja pyynnön vastaanottaneessa valtiossa sijaitsevan vastaanottavan laitoksen välillä on sopimus (ks. työasiak. nro 57 ja pöytäkirja nro 9, 1–29 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 282–284]). Keskustelu jatkui toisessa käsittelyssä, ja kompromissina teksti korvattiin tekstillä, jossa nimenomainen myönteinen hyväksyntä korvattiin vastustusmahdollisuudella (työasiak. nro 108, pöytäkirja nro 16, 55–90 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 332–335]).

vaikutuksen vuoksi), saavat tietää aikuisen siirtyneen asumaan toiseen sopimusvaltioon tai oleskelevan toisessa sopimusvaltiossa. Näillä viranomaisilla on tällöin velvollisuus ilmoittaa kyseisen valtion viranomaisille vaarasta sekä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tai joita harkitaan. Ilmoittamisvelvollisuus pätee myös, mikäli aikuinen oleskelee yleissopimuksen ulkopuolisessa valtiossa.

Tämän määräyksen noudattaminen edellyttää tietenkin, että ensimmäisen valtion viranomaiset saavat tietää aikuisen oleskelevan jälkimmäisessä valtiossa, mikä voi rajoittaa määräyksen käytännön soveltamista. Mikään ei kuitenkaan estä ensimmäisen valtion viranomaisia esittämästä ensin 30 artiklan b kappaleen mukaista pyyntöä aikuisen olinpaikan selvittämiseksi, mikäli aikuinen oleskelee toisessa sopimusvaltiossa, ja sen jälkeen toimittamasta tietoja 34 artiklan mukaisesti.

35 artikla (Tiedot, jotka voivat aiheuttaa aikuiselle riskin)

- 141** Edellä 32 artiklan yhteydessä on huomautettu, että tietojen pyytäminen tai toimittaminen voi asettaa aikuisen tai hänen omaisuutensa vaaraan tai uhata vakavasti hänen perheenjäsenensä vapautta tai elämää. Tämä on huomioitu 35 artiklassa, jonka mukaisesti viranomaisen ei pidä pyytää tai toimittaa tietoja, mikäli se katsoo tällaisen riskin olevan olemassa.

36 artikla (Kulut)

- 142** Yhteistyömekanismien toiminta aiheuttaa kuluja, joita koskevasta säännöstä määrätään 36 artiklassa. Samaa sääntöä käytetään Haagin lastensuojelusopimuksessa (38 artikla) ja hiukan eri muodossa *kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyssä yksityisoikeuden alaa koskevassa yleissopimuksessa* (26 artikla). Säännön mukaan sopimusvaltioiden keskusviranomaiset ja muut viranomaiset vastaavat kuluista, joita niille aiheutuu V luvun määräysten soveltamisesta. "Viranomaisilla" tarkoitetaan sopimusvaltioiden hallintoviranomaisia, ei tuomioistuimia. Oikeudenkäyntikulut ja laajemmin oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvät ja erityisesti asianajokulut eivät siis kuulu tämän artiklan soveltamisalaan. Sitä vastoin artikla kattaa tietenkin viranomaisten toiminnan kiinteät kulut ja niiden lisäksi yhteydenpidosta, tietojen siirtämisestä, tietojen hakemisesta, aikuisen olinpaikan selvittämisestä ja sovittelun järjestämisestä aiheutuvat kulut sekä toisessa valtiossa toteutettujen toimenpiteiden kulut.

Kappaleessa todetaan kuitenkin, että valtion viranomaisilla on mahdollisuus "periä palveluista kohtuullisia maksuja"; tällaisia palveluita voivat olla esimerkiksi aikuisen olinpaikan selvittäminen sekä tietojen ja todistusten toimittaminen. Sanamuodon perusteella jää epäselväksi, tarkoitetaanko "perimisellä" pyyntöä korvata aiheutuneet kulut jälkikäteen vai pyyntöä toimittaa tarvittavat varat jo ennen palvelun tarjoamista; kummassakin tapauksessa pyyntö olisi muotoiltava maltillisesti. Lisäksi 2 kappale tarjoaa sopimusvaltioille mahdollisuuden tehdä keskenään sopimuksia kulujen jakamisesta.

37 artikla (Sopimusvaltioiden väliset sopimukset)

143 Myös tämä artikla on otettu Haagin lastensuojelusopimuksesta (39 artikla), ja vastaava määräys löytyy *lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdystä Haagin yleissopimuksesta* (39 artiklan 2 kappale). Artiklassa määrätään sopimusvaltioiden mahdollisuudesta tehdä toistensa kanssa sopimuksia yhteistyötä koskevan luvun soveltamisen edistämiseksi. Artiklan nojalla tehtävät sopimukset voivat ainoastaan vahvistaa tässä luvussa määrättyä yhteistyötä esimerkiksi tekemällä joistain luvun määräyksistä pakottavia; ne eivät ole 49 artiklassa tarkoitettuja erillisiä sopimuksia, joissa määrätään yleissopimuksen säännöistä poikkeavista säännöistä (ks. jäljempänä, 160 kohta ja seur.).

VI LUKU – YLEISET MÄÄRÄYKSET

38 artikla (Kansainvälinen todistus)

144 Valiokunta on sisällyttänyt yleissopimukseen Haagin lastensuojelusopimuksen 40 artiklaa vastaavan määräyksen ja laajentanut sitä määräämällä, että henkilölle, jolle aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelu on uskottu, voidaan antaa todistus, josta käy ilmi, missä asemassa henkilöllä on oikeus toimia ja mitä valtuuksia hänelle on myönnetty. Valiokunta ei kuitenkaan halunnut velvoittaa sellaisia sopimusvaltioita, jotka eivät halua antaa todistuksia, antamaan niitä. Todistuksen antaminen on siis valinnaista.

Käytännössä todistuksen hyödyt ovat selvät. Käytännön toimijat tarvitsevat varmuutta, oli kyse sitten aikuisesta itsestään tai – vielä suuremmalla syyllä – hänen omaisuudestaan. Kaikissa sopimusvaltioissa todistusvoimainen todistus voisi vähentää sekä kuluja että riitoja.

Todistuksessa ilmoitetaan sen henkilön asema ja valtuudet, jolle aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelu on uskottu, erittelemättä, onko henkilö nimetty ja valtuudet annettu suojelutoimenpiteenä vai aikuisen itsensä aloitteesta. Todistuksessa voidaan tarvittaessa myös ilmoittaa, mitä valtuuksia henkilöllä ei ole. Todistuksessa voidaan esimerkiksi ilmoittaa, että Yhdysvalloissa asuvan aikuisen laillisella edustajalla ei ole valtuuksia hallita aikuisen toisessa valtiossa sijaitsevaa omaisuutta.

145 Haagin lastensuojelusopimuksen 40 artiklasta poiketen 38 artiklassa määrätään, että todistuksen voivat antaa vain sen sopimusvaltion viranomaiset⁹⁴, jossa suojelutoimenpiteeseen on ryhdytty tai edustusvalta on vahvistettu. Toisin kuin Haagin lastensuojelusopimuksessa määrätään, aikuisen asuinpaikkavaltion viranomaiset eivät siis voi antaa tällaista todistusta, jos ne eivät ole ryhtyneet suojelutoimenpiteisiin tai vahvistaneet edunvalvontavaltuutustaan. Näillä viranomaisilla ei ole tässä yleissopimuksessa yhtä keskeistä asemaa kuin Haagin lastensuojelusopimuksessa eikä valiokunta ole halunnut lisätä todistusten määrää ja niiden välisten ristiriitojen mahdollisuutta.⁹⁵

⁹⁴ Artiklan 3 kappaleessa tarkennetaan, että kukin sopimusvaltio nimeää viranomaisen, joka on toimivaltainen laatimaan todistuksen.

⁹⁵ Ks. työasiak. nro 59, pöytäkirja nro 10, 79 kohta, Sveitsin valtuuskunnan tämänsuuntaisen ehdotuksen hylkääminen [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 296].

146 Valtuutuksen vahvistamisen on oltava ehdottoman luotettava, ja se on ymmärrettävä sen kansallisen lain pohjalta, jossa vahvistamisesta on säädetty. Vahvistaminen annetaan kussakin laissa tietyn viranomaisen – Quebecissä lainkäyttöviranomaisen, muualla hallintoviranomaisen – tehtäväksi. Valtuutuksen vahvistaminen voi sen muodosta ja sisällöstä riippuen olla yleissopimuksen 3 artiklan soveltamisalaan kuuluva suojelutoimenpide.^{95a} Vahvistaminen mainitaan 'suojelutoimenpiteiden' rinnalla epävarmuuden välttämiseksi, sillä 'vahvistamisen' käsite oli monille valtuuskuntien jäsenille tuntematon.^{95b} Vahvistamisen voisi tehdä vain yleissopimuksen nojalla toimivaltainen viranomainen. Aikuinen voisi kuitenkin yleissopimuksen 15 artiklan 2 kappaleen nojalla valita myöntämäänsä edunvalvontavaltuutukseen sovellettavaksi laiksi muun kuin sen, jonka mukaisesti viranomaisilla on yleissopimuksen nojalla toimivalta, ja edustajalla on oltava mahdollisuus saada valtuutuksensa vahvistettua esimerkiksi sen valtion toimivaltaisen viranomaisen toimesta, jonka lakia todistukseen sovelletaan.

147 Yleissopimuksen 38 artiklan 2 kappaleen mukaan "[t]odistuksen mukaisen aseman ja valtuuksien oletetaan kuuluvan kyseiselle henkilölle todistuksen päivämäärästä lukien, jollei muuta näytetä". Kuka tahansa, jonka etua asia koskee, voi siis kiistää todistuksessa olevien tietojen oikeellisuuden, mutta mikäli niitä ei kiistetä, kolmas osapuoli voi täysin turvallisesti olla tekemisissä todistuksessa ilmoitetun henkilön kanssa todistuksessa ilmoitettujen valtuuksien rajoissa. Todistusvoima koskee todistuksen laadintapäivämäärää. Todistuksella ei voida taata, että laadintahetkellä voimassa olevat valtuudet säilyvät tulevaisuudessa. Tämän tarkennuksen ansiosta todistuksen antaneelle viranomaiselle ei ollut tarpeen antaa valtuuksia mitätöidä todistus, kuten aiemmin oli ehdotettu.⁹⁶

Ranskan valtuutetun Marie-Odile Baurin johtama työryhmä on laatinut mallitodistuksen (työasiak. nro 90), jonka valiokunta on hyväksynyt. Todistusta ei ole sisällytetty yleissopimukseen, jotta sitä olisi jatkossa helpompi muuttaa. Sen sijaan päätettiin, että todistus toimitetaan jäsenvaltioille ja että pysyvä toimisto suosittaa sopimusvaltioille sen käyttöä.

39 artikla (Henkilötietojen suoja)

148 Artikla on samanlainen kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 41 artikla ja vastaa sisällöltään lapseksiottamisesta 29. toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen⁹⁷ 31 artiklaa. Henkilötietojen suoja on lisäksi nykyaikaisille valtioille yhteinen yleinen tavoite erityisesti automaattisen tietojenkäsittelyn yhteydessä.

^{95a} Puheenjohtaja totesi, että asiakirja, jolla edustusvalta vahvistetaan, on suojelutoimenpide, ja että on kiistanalaista, kuuluuko pätevyyden vahvistava toimenpide 3 artiklan d kohdan soveltamisalaan (ks. pöytäkirja nro 10, 75 ja 79 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 296]).

^{95b} Ks. työasiak. nro 77 ja keskustelu pöytäkirjassa nro 10, 51–81 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 294–296] ja erityisesti 74 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 296], jossa selostetaan Kanadan valtuuskunnan ehdotuksen tavoite. Ehdotus hyväksyttiin äänin 7 puolesta, 5 vastaan ja 13 pidättyi äänestämästä.

⁹⁶ Ks. työasiak. nro 59, pöytäkirja nro 10, 55 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 294].

⁹⁷ Ks. tätä artiklaa koskeva osio G. Parra-Arangurenin raportissa *Proceedings of the Seventeenth Session* (1993), nide II, s. 632.

40 artikla (Tietojen luottamuksellisuus)

- 149** Artikla velvoittaa tietoja vastaanottavat viranomaiset varmistamaan oman valtionsa lain mukaisesti, että tiedot pidetään luottamuksellisina. Tätä on seurattava tarkasti sähköisen tietojensiirron kehittyessä. Luottamuksellisuutta koskevan veloitteen on koskettava myös tietoja lähettävää viranomaista, sillä myös se on tavallaan sähköisesti toimittamiensa tietojen vastaanottaja.

41 artikla (Vapautus laillistamisesta)

- 150** Vapautus laillistamisesta, josta määrättiin jo Haagin lastensuojelusopimuksessa, kattaa tässä yleissopimuksessa kaikki ”tämän yleissopimuksen mukaisesti välitetyt tai toimitetut asiakirjat”, toisin sanoen kaikki toimitetut kirjalliset tiedot, kaikki oikeudelliset ja hallinnolliset päätökset sekä 38 artiklan nojalla annetut todistukset.

42 artikla (Viranomaisten nimeäminen)

- 151** Tämän artiklan avulla voidaan helpottaa siinä tarkoitettujen artiklojen soveltamista käytännössä: pyynnön esittänyt sopimusvaltion viranomainen saa tietää, mihin pyynnön vastaanottavan valtion viranomaiseen on otettava yhteyttä, kun harkitaan toimivallan siirtämistä paremmin soveltuvaan oikeuspaikkaan (8 artikla) tai aikuisen sijoittamista ulkomaille (33 artikla)⁹⁸. Viranomaisen nimeäminen on kuitenkin valinnaista sopimusvaltioille, jotka eivät eri tilanteissa toimivaltaisten viranomaisten moninaisuuden ja suuren lukumäärän vuoksi pysty toimittamaan niistä kattavaa luetteloa.

43 artikla (Nimeämisten ja selitysten antaminen tiedoksi)

- 152** Artiklassa kerrotaan, kenelle yleissopimuksessa tarkoitetut valtioiden nimeämiset ja selitykset on annettava tiedoksi. Artiklasta käy ilmi Haagin konferenssin pysyvän toimiston ja yleissopimuksen tallettajan välinen tehtävänjako. Aiemmista yleissopimuksista poiketen artiklassa määrätään, että tiedonannot on tehtävä viimeistään ajankohtana, jolloin ratifiointia, hyväksymistä tai liittymistä koskevat asiakirjat talletetaan. Tällä Alankomaiden valtuuskunnan ehdotuksen perusteella⁹⁹ laaditulla määräyksellä pyritään auttamaan muita sopimusvaltioita hoitamaan yhteistyötä koskevan luvun mukaiset velvoitteensa. Määräajan laiminlyöminen ei johda asiakirjan talletuksen hylkäämiseen mutta se vahvistaa pysyvän toimiston asemaa suhteessa määräystä laiminlyövään valtioon.

⁹⁸ Yleissopimuksen 33 artiklassa ei itse asiassa määrätä pyynnön vastaanottajasta, vaan ainoastaan siitä, että sijoitusvaltion viranomaisten kanssa on neuvoteltava. Yleissopimuksen 42 artikla koskee tietenkin sitä, kenen kanssa neuvottelu käydään (ks. täysistunnon pöytäkirja, 163–167 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 351]).

⁹⁹ Työasiak. nro 87 ja keskustelu, pöytäkirja nro 10, 44 ja 45 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 293] sekä pöytäkirja nro 16, 90–111 kohta [ks. Proceedings of the SC with a diplomatic character (1999), s. 335 ja 336].

44–47 artikla (Liittovaltiolausekkeet)

153 Nämä artiklat sisältävät liittovaltiolausekkeet, jotka koskevat yleissopimuksen soveltamista usean oikeusjärjestelmän valtioissa. Tällaiset lausekkeet ovat olleet tavanomainen osa Haagin yleissopimuksia jo noin 30 vuoden ajan, mutta niitä hiotaan yleissopimuksesta toiseen, ja ne on laadittava kulloisenkin yleissopimuksen tavoitteita vastaaviksi. Kuten tämän muistion alussa on mainittu, Espanjan valtuutetun Alegría Borrásin johtama erityistyöryhmä sai diplomaattikokouksessa tehtäväkseen laatia artiklaluonnokset (työasiak. nro 100), jotka valiokunta hyväksyi lähes sellaisinaan. Yleissopimuksen 44 artikla koskee tapauksia, joissa syntyy yksinomaan sopimusvaltion sisäisiä ristiriitatilanteita, kun taas 45 ja 46 artikla koskevat yleissopimuksen soveltamista valtioihin, joissa on alueiden välisiä lainsäädäntöristiriitoja, ja 47 artikla koskee valtioita, joissa on henkilöryhmiin liittyviä lainsäädäntöristiriitoja.

44 artikla (Yleissopimuksen soveltamatta jättäminen sisäisiin ristiriitoihin)

154 Yleissopimuksella on tarkoitus säännellä aikuisten suojelua koskevia kansainvälisiä viranomaisten ja lainsäädäntöjen välisiä ristiriitoja. Sopimusvaltio, jossa on enemmän kuin yksi aikuisten suojelua koskeva oikeusjärjestelmä, voi halutessaan soveltaa yleissopimuksen sääntöjä näiden ristiriitojen ratkaisemiseen. Artiklan mukaan valtiolla ei ole kuitenkaan minkäänlaista velvollisuutta tehdä niin.¹⁰⁰ On huomattava, että tässä artiklassa tarkoitetut sopimusvaltion sisäiset ristiriidat voivat olla alueiden välisiä tai henkilöryhmiin liittyviä lainsäädäntöristiriitoja.

Vain pieni enemmistö äänesti artiklan säilyttämisen puolesta.¹⁰¹ Yleissopimuksen 1 artiklassa määrätään Haagin lastensuojelusopimuksesta poiketen, että yleissopimusta sovelletaan ”kansainvälisissä tilanteissa”, joten on selvää, että sopimus ei koske sisäisiä ristiriitatilanteita. Yleissopimuksen 44 artikla voidaan ymmärtää epäsuoraksi kehotukseksi hyödyntää tällaisten ristiriitojen ratkaisemisessa artiklan sääntöjä.

¹⁰⁰ Sama sääntö sisältyy useisiin Haagin yleissopimuksiin, muun muassa seuraaviin: *edustussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen 20 artikla*; *aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen 18 artikla*; *kansainvälistä tavarankäyttöä koskeviin sopimuksiin sovellettavasta laista 22 päivänä joulukuuta 1986 tehdyn yleissopimuksen (Convention of 22 December 1986 on the Law Applicable to Contracts for the International Sale of Goods) 20 artikla*; *kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen 33 artikla*; *perimyksen sovellettavasta laista 1 päivänä elokuuta 1989 tehdyn yleissopimuksen (Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Persons) 21 artikla*; *lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen 38 artikla*; *toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen 46 artikla*.

¹⁰¹ Äänten jakautuminen: 12/10, 1 valtuuskunta pidättyi äänestämästä. Ks. pöytäkirja nro 17, 21–27 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 340].

45 artikla (Alueiden väliset ristiriidat, yleiset säännöt)

- 155** Tässä ja seuraavassa artiklassa määrätään, miten yleissopimusta voidaan soveltaa valtiossa, joko koostuu useista alueista ja jonka eri alueilla sovelletaan eri oikeusjärjestelmiä tai sääntökokonaisuuksia.

Artiklalla on yksinomaan tekninen tarkoitus. Artiklassa määrätään yleiset säännöt, joita voidaan soveltaa viranomaisten toimivaltaa, sovellettavaa lainsäädäntöä ja suojelutoimenpiteiden tunnustamista koskeviin kysymyksiin. Lainvalintasääntöjen osalta artiklan soveltamisalaa rajoittaa merkittävästi 46 artikla, jossa annetaan lainvalintaa koskevia erityissääntöjä.

- 156** Aiemmissa yleissopimuksissa on 45 artiklaa vastaavia määräyksiä¹⁰². Artikla pohjautuu perusajatukseen, jonka mukaan liittovaltion tai liittovaltion omaisen valtion on paikannettava yleissopimuksen mukaiset paikkaa koskevat liittymätekijät sille kyseisen valtion alueelle, jolla ne tosiasiallisesti sijaitsevat. Kyseessä voi siis olla aikuisen asuinpaikka, aikuisen oleskelu, omaisuuden sijainti, läheinen yhteys, joka tilanteella voi olla valtion lakiin, tai toimenpiteen toimeenpanopaikka (a, b, c, f ja i kohta). Vastaavasti viittauksella viranomaiseen, lakiin tai menettelyyn tarkoitetaan viranomaista, jolla on valtuudet toimia taikka lakia tai menettelyä, joka on voimassa kyseisellä alueella (g, h ja i kohta). Viittauksella valtioon, jonka kansalainen aikuinen on (vrt. 7 artikla ja 8 artiklan 2 kappaleen a kohta), on ymmärrettävä tarkoitettavan ”kyseisen valtion lain osoittamaa aluetta tai, jollei asiaan sovellettavia säännöksiä ole, sitä aluetta, johon aikuisella on läheisin yhteys” (d kohta). Viittauksella valtioon, jonka viranomaiset aikuinen on valinnut, tarkoitetaan tiettyä aluetta, jos aikuinen on valinnut tämän alueen viranomaiset, tai muussa tapauksessa aluetta, johon aikuisella on läheisin yhteys (e kohta).

46 artikla (Alueiden väliset ristiriidat, sovellettavaa lakia koskevat erityissäännöt)

- 157** Viimeaikaisia Haagin yleissopimuksia vertailtaessa käy nopeasti ilmi, että sopimuksissa on määritetty hyvin erilaisin järjestelmin, minkä alueen lakia sovelletaan, kun yleissopimuksen lainvalintasäännössä nimetään sellaisen valtion laki, jossa on alueiden välisiä lainsäädäntöristiriitoja. Joissain yleissopimuksissa nimetään suoraan alue, jonka lakia sovelletaan.¹⁰³ Toisissa yleissopimuksissa viitataan ensisijaisesti kyseisen valtion kansallisiin lainvalintasääntöihin ja toissijaisesti sen alueen lainsäädäntöön, johon

¹⁰² Ks. kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen 31 artikla ja erityisesti lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen 36 artikla.

¹⁰³ Ks. edustussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen 19 artikla; aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen 17 artikla; avioliiton solmimisesta ja sen pätevyyden tunnustamisesta 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen (Convention of 14 March 1978 on Celebration and Recognition of the Validity of Marriages) 18 ja 19 artikla; kansainvälistä tavaran kauppaa koskeviin sopimuksiin sovellettavasta laista 22 päivänä joulukuuta 1986 tehdyn yleissopimuksen 19 artikla; kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen 31 artiklan b kappale; trusteihin sovellettavasta laista ja sen tunnustamisesta 1 päivänä huhtikuuta 1985 tehdyn yleissopimuksen (Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition) 23 artikla; lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen 36 artiklan b kappale.

tilanteella on läheisin yhteys¹⁰⁴, tai suoraan määritetyn alueen lainsäädäntöön.¹⁰⁵ Tämän yleissopimuksen 46 artiklaan on valittu Haagin lastensuojelusopimuksen tavoin jälkimmäinen järjestely. Alue, jonka lakia sovelletaan, määritetään kyseisen valtion voimassa olevien sääntöjen mukaan; jos sääntöjä ei ole, alue määritetään 45 artiklan mukaan. Niinpä kun 15 artiklan mukaan edustusvaltaan sovelletaan aikuisen asuinpaikkavaltion lakia ja kun tämä valtio koostuu useista alueista, joissa on voimassa eri lait, on ensin tutkittava, sisältyykö kyseisen valtion lainsäädäntöön sääntöjä, joiden perusteella voidaan määrittää, minkä alueen lakia sovelletaan; jos tällaisia sääntöjä ei ole, on sovellettava 45 artiklan a kohdan mukaisesti sen alueen lakia, jossa aikuisen asuinpaikka tällöin sijaitisi.

47 artikla (Henkilöryhmiin liittyvät lainsäädäntöristiriidat)

158 Toisin kuin 45 ja 46 artiklassa, Haagin lastensuojelusopimuksen 49 artiklan mukaan laaditussa 47 artiklassa huomioidaan valtiot, joissa on henkilöryhmiin liittyviä lainsäädäntöristiriitoja, toisin sanoen valtiot, joissa on useampia eri henkilöryhmiin sovellettavia oikeusjärjestelmiä tai sääntökokonaisuuksia. Kaikissa Haagin yleissopimuksissa, joissa käsitellään lainvalintaa ja joiden lainvalintasäännöissä nimetään tämän tyyppinen valtio, lainvalinta jätetään ratkaistavaksi kyseisen valtion kansallisten lainvalintasääntöjen perusteella. Joissain yleissopimuksissa asiaa ei käsitellä tämän tarkemmin, eikä niissä anneta ratkaisua tilanteeseen, jossa tällaisia sääntöjä ei kyseisessä valtiossa ole.¹⁰⁶ Joissain yleissopimuksissa tämä puute on ratkaistu viittaamalla läheisimmän yhteyden lakiin.¹⁰⁷ Tämän yleissopimuksen 47 artiklassa noudatetaan viimeksi mainittua järjestelyä. Mikäli kyseisessä valtiossa ei ole voimassa olevia lainvalintasääntöjä, sovelletaan sen oikeusjärjestelmän tai sääntökokonaisuuden lakia, johon aikuisella on läheisin yhteys.

48 artikla (Holhottavaksi julistamisesta 17 päivänä heinäkuuta 1905 tehdyn yleissopimuksen korvaaminen)

159 Artiklan mukaan tämä yleissopimus korvaa sopimusvaltioiden välisissä suhteissa vanhan, 17. heinäkuuta 1905 allekirjoitetun yleissopimuksen.¹⁰⁸ Haagin lastensuojelusopimuksen 51 artiklan vastaavasta määräyksestä poiketen artiklassa ei mainita, että se ei rajoita vanhan yleissopimuksen mukaisesti aiemmin toteutettujen toimenpiteiden tunnustamista, sillä sitä

¹⁰⁴ *Elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyn yleissopimuksen (Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations)* 16 artikla.

¹⁰⁵ Ks. *aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen* 16 artikla; *perimyksen sovellettavasta laista 1 päivänä elokuuta 1989 tehdyn yleissopimuksen* 19 artiklan 2 kappale.

¹⁰⁶ Ks. *avioliiton solmimisesta ja sen pätevyyden tunnustamisesta 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen* 20 artikla; *kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen* 32 artikla; *lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen* 37 artikla.

¹⁰⁷ *Elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyn Haagin yleissopimuksen (Hague Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations)* 16 artikla. *Elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdyn yleissopimuksen* 16 artikla; *perimyksen sovellettavasta laista 1 päivänä elokuuta 1989 tehdyn yleissopimuksen* 20 artikla; vt. *aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista 14 päivänä maaliskuuta 1978 tehdyn yleissopimuksen* 19 artikla.

¹⁰⁸ Vertaa *toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tunnustamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä lasten huoltoa ja lastensuojelutoimenpiteitä koskevissa asioissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen* 51 artikla.

tuskin enää sovelletaan.

Jos näin ei olisi, siirtyminen vanhasta yleissopimuksesta uuteen voisi aiheuttaa samankaltaisia vaikeuksia kuin lastensuojelun alalla siirtyminen vuoden 1961 yleissopimuksesta vuoden 1996 yleissopimuksen soveltamiseen.¹⁰⁹ Esimerkiksi jos aikuisen asuinpaikka siirtyy valtiosta A valtioon B, jotka molemmat olivat vuoden 1905 yleissopimuksen sopimusvaltioita ja joista on tullut muutoshetkellä uuden yleissopimuksen sopimusvaltioita, niiden keskinäisiin suhteisiin pitäisi soveltaa uutta yleissopimusta. Jos aikuinen on kuitenkin valtion C kansalainen ja jos tämä valtio on vuoden 1905 yleissopimuksen sopimusvaltio mutta ei uuden yleissopimuksen sopimusvaltio, vuoden 1905 yleissopimus sitoo edelleen valtioita A ja B valtioon C, joka voi viranomaistensa toimivaltaan vedoten estää uuden yleissopimuksen soveltamisen valtioiden A ja B välisissä suhteissa.¹¹⁰

49 artikla (Ristiriidat muiden yleissopimusten kanssa)

160 Artikla on otettu Haagin lastensuojelusopimuksen 52 artiklasta, joka hyväksyttiin pitäen silmällä Euroopan unionissa tuolloin käynnissä olleita neuvotteluita; niiden tuloksena laadittiin neuvoston asetus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa.¹¹¹ Artikla herätti kuitenkin keskustelua, sillä jotkin valtiot pelkäsivät, että se ei jätä niille riittävästi liikkumavaraa, jotta ne voisivat tulevaisuudessa tehdä erillisiä sopimuksia yleissopimuksen kattamissa asioissa. Keskusteluiden aikana esitetyt selitykset osoittivat kuitenkin, että liikkumavaraa oli yhä runsaasti.

1 kappale

161 Tämä kappale, kuten monissa yleissopimuksissa olevat tavalliset yhteensopivuusmääräykset, koskee vain sopimusvaltioiden aiemmin tekemiä sopimuksia. Yleissopimus ei vaikuta tällaisiin sopimuksiin, elleivät niiden osapuolet anna toisensisältöistä selitystä.

2 kappale

162 Artiklan 2 kappaleen mukaan ”yhden tai useamman sopimusvaltion” on mahdollista ”tehdä sopimuksia, jotka sisältävät tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevia määräyksiä, sellaisten aikuisten osalta, joilla on asuinpaikka kyseessä olevan sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa”. Tällaiset sopimukset voidaan tehdä sopimusvaltioiden välillä tai sopimusvaltioiden ja kolmansien valtioiden välillä¹¹², mutta tässä kappaleessa tarkoitetut sopimukset koskevat ainoastaan aikuisia, ”joilla on asuinpaikka kyseessä olevan sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa”.

¹⁰⁹ Ks. Haagin lastensuojelusopimuksen selitysmuistio, 169 kohta.

¹¹⁰ Holhottavaksi julistamisesta 17 päivänä heinäkuuta 1905 tehdyssä yleissopimuksessa annetaan kansalaisuusvaltion viranomaisille ensisijainen toimivalta julistaa aikuinen holhottavaksi ja järjestää holhous (2 artikla). Asuinpaikkavaltion viranomaisilla on vain toissijainen toimivalta siinä tapauksessa, että kansalaisuusvaltion viranomaiset pidättävät toimimasta (6 artikla). Kansalaisuusvaltion viranomaisilla on silti toimivalta mitätöidä asuinpaikkavaltion viranomaisten julistama holhous kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti (11 artikla).

¹¹¹ Tätä asetusta sovelletaan 1.3.2001 alkaen.

¹¹² Jälkimmäinen mahdollisuus on seurausta siitä, että kappaleessa tarkastellaan erillistä sopimusta, jonka on tehnyt yksi tai useampia sopimusvaltioita. Jos sopimuksen on tehnyt vain yksi sopimusvaltio, kyseessä voi olla vain kolmas valtio.

Pohjoismaiden valtuuskunnat pitivät tätä rajoitusta liiallisena, sillä ne halusivat mahdollisuuden tehdä erillisiä sopimuksia paitsi asuinpaikan, myös kansalaisuuden, oleskelun tai näiden sopimusten sopimusvaltioissa sijaitsevan aikuisen omaisuuden perusteella. Tältä pohjalta ne ehdottivat, että 2 kappale poistettaisiin ja että sen sijaan 1 kappaleessa todettaisiin perimyksen sovellettavasta laista tehdyn yleissopimuksen 23 artiklan tavoin, ettei yleissopimus vaikuta sellaisten sopimusten soveltamiseen, joiden osapuolia sopimusvaltiot ovat tai joiden osapuoliksi ne myöhemmin liittyvät¹¹³. Vastaväitteiden mukaan kyseessä oli ensisijaisesti yleissopimus viranomaisten toimivallasta eikä pelkästään lainsäädäntöristiriitoja koskeva yleissopimus, päinvastoin kuin perimyksen sovellettavasta laista tehty yleissopimus. Samalla todettiin, että olisi pyrittävä estämään sellaisten erillisten sopimusten tekeminen aikuisten suojelua koskevan yleissopimuksen joidenkin sopimusvaltioiden välillä, joissa hyväksyttäisiin yleissopimuksen käytännön soveltamista hankaloittavia toimivaltasääntöjä. Näin voisi käydä, jos tällainen erillinen sopimus voisi vaikuttaa aikuisiin, joiden vakinainen asuinpaikka ei sijaitse kyseisen erillisen sopimuksen suljettuun piiriin kuuluvien sopimusvaltioiden alueella, vaan Haagin yleissopimuksen sopimusvaltiossa. Edellisen lisäksi vastattiin, että vaikka 2 kappale tosiasiallisesti rajoittaa sopimukset koskemaan aikuisia, joiden asuinpaikka on sopimuksen allekirjoittaneessa valtiossa, tätä rajoitusta ei toisteta 3 kappaleessa. Siinä jätetään avoimeksi mahdollisuus tehdä aikuisia koskevia erillisiä sopimuksia, vaikka näiden asuinpaikka ei olisikaan kyseisessä sopimusvaltiossa, kuitenkin sillä edellytyksellä, että nämä sopimukset eivät vaikuta Haagin yleissopimuksen soveltamiseen.

3 kappale

- 163** Tämän kappaleen mukaan yhden tai useamman sopimusvaltion tekemät erilliset sopimukset "eivät vaikuta tämän yleissopimuksen määräysten soveltamiseen sellaisten valtioiden ja muiden sopimusvaltioiden välillä". Erillisiä sopimuksia voi toisin sanoen tehdä täysin vapaasti. Sopimusvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet erillisiä sopimuksia, eivät kuitenkaan voi missään tapauksessa käyttää erillisiä sopimuksia perusteena vapautuakseen velvoitteista, joita niillä on muita sellaisia sopimusvaltioita kohtaan, jotka eivät ole allekirjoittaneet erillisiä sopimuksia.

Artiklan 3 kappaleen vaikutusala voidaan selvittää useilla esimerkeillä. Jos on olemassa Haagin yleissopimuksen – mutta ei erillisen sopimuksen – mukainen sopimusvaltion viranomaisen toimivaltaperuste, niiden sopimusvaltioiden, jotka ovat allekirjoittaneet myös erillisen sopimuksen, on tunnustettava, että tämän viranomaisen tällä toimivaltaperusteella toteuttamat toimenpiteet ovat toimivaltaisen viranomaisen toteuttamia, vaikka tällainen toimivaltaperuste olisi erillisessä sopimuksessa suljettu pois. Vastaavasti sopimusvaltioiden, jotka eivät ole allekirjoittaneet erillistä sopimusta, ei tietenkään tarvitse tunnustaa toimenpiteitä, jotka on toteutettu tällaisen sopimuksen allekirjoittaneissa sopimusvaltioissa erilliseen sopimukseen – muttei Haagin yleissopimukseen – pohjautuvan toimivallan perusteella. Lisäksi sopimusvaltioiden, jotka ovat allekirjoittaneet erillisen sopimuksen, on noudatettava Haagin yleissopimuksen mukaisia yhteistyövelvoitteita.

¹¹³ Ehdotus hylättiin äänin 12/7, 5 valtuuskuntaa pidättyi äänestämästä. Ks. keskustelua koskeva pöytäkirja nro 10, 1–40 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 290–293] ja pöytäkirja nro 17, 28–34 kohta [ks. *Proceedings of the SC with a diplomatic character* (1999), s. 340 ja 341].

- 164** Diplomaattivaliokunnan keskusteluissa vallinneen tulkinnan mukaan 3 kappaleen rajoitukset koskevat vain siinä mainittuja sopimuksia, toisin sanoen sopimuksia, jotka eivät koske yksinomaan aikuisia, joiden asuinpaikka on näiden sopimusten jonkin sopimusvaltion alueella. Nämä rajoitukset eivät näin ollen vaikuta 2 kappaleessa tarkoitettuihin sopimuksiin.

4 kappale

- 165** Tässä kappaleessa erillisiin sopimuksiin rinnastetaan yhtenäinen lainsäädäntö, joka perustuu kyseessä olevien valtioiden välisiin erityisiin siteisiin. Tämä määräys on erityisen merkittävä Pohjoismailla.

50 artikla (Yleissopimuksen ajallinen soveltaminen)

- 166** Artiklan kahdessa ensimmäisessä kappaleessa toistetaan Haagin lastensuojelusopimuksen 53 artiklassa määrättyt kaksi siirtymäkauden oikeussääntöä, jotka koskevat viranomaisen toimivaltaa ja toimenpiteiden tunnustamista. Artiklan 1 kappaleesta seuraa loogisesti, että toimivaltasääntöjä sovelletaan valtioon vain siitä lähtien, kun yleissopimus on tullut kyseisessä valtiossa voimaan. Toimenpiteet, jotka on toteutettu sopimusvaltiossa aiemmin voimassa olleiden toimivaltasääntöjen mukaisesti ennen kuin yleissopimus on tullut kyseisessä valtiossa voimaan, eivät siten mitätöidy yleissopimuksen tullessa voimaan, vaikka toimenpiteet toteuttaneilla viranomaisilla ei olisikaan yleissopimuksen mukaisesti enää toimivaltaa.
- 167** Artiklan 2 kappaleessa rajoitetaan IV luvun (Tunnustaminen ja täytäntöönpano) ajallinen soveltaminen toimenpiteisiin, jotka on toteutettu sen jälkeen, kun yleissopimus on tullut voimaan sekä alkuperävaltiossa että pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Mikään ei kuitenkaan estä pyynnön vastaanottanutta valtiota tunnustamasta aiemmin tehtyjä päätöksiä oman kansallisen lainsäädäntönsä perusteella.
- 168** Artiklan 3 kappale on uusi, ja sitä tarvitaan aikuisen antamaa edunvalvontavaltuutusta koskevan määräyksen takia (15 artikla). Valiokunta halusi, että aikuisen aiemmin antama edunvalvontavaltuutus tunnustetaan jokaisessa sopimusvaltiossa siitä lähtien, kun yleissopimus tulee kussakin valtiossa voimaan, mikäli valtuutus on annettu 15 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Lyhyesti sanottuna yleissopimuksessa veloitetaan tunnustamaan tulevaisuudessa ennen yleissopimuksen voimaantuloa myönnettyt valtuutukset¹¹⁴ muttei veloiteta tunnustamaan kyseisten valtuutusten perusteella ennen yleissopimuksen voimaantuloa kyseisessä valtiossa toteutettuja toimenpiteitä.

51 artikla (Tiedonantojen kieli)

- 169** Tämä artikla, joka on samanlainen kuin Haagin lastensuojelusopimuksen 54 artikla ja *kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen 24 artikla*, koskee viranomaisen välisten tiedonantojen laatimisessa tai kääntämisessä käytettävän kielen valintaa. Tiedonannon on oltava laadittu alkuperäisellä

¹¹⁴ Yleissopimuksessa ei kuitenkaan veloiteta tunnustamaan aiemmin toteutettuja suojelutoimenpiteitä, ks. 50 artiklan 1 kappale.

kielellä ja siihen on liitettävä pyynnön vastaanottaneen valtion viralliselle kielelle tai jollekin sen viralliselle kielelle tehty käännös tai, jos tällaisen käännöksen toimittaminen aiheuttaisi vaikeuksia, käännös ranskan tai englannin kielelle. Artiklassa on määräys, jonka nojalla voi tehdä varauman ja siten kieltäytyä joko englannin tai ranskan kielen käytöstä.

52 artikla (Yleissopimuksen seuranta)

170 Artiklassa toistetaan Haagin lastensuojelusopimuksen 54 artikla, joka puolestaan noudattaa lapseksiottamisesta 29 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn yleissopimuksen 42 artiklaa. Konferenssi järjestää säännöllisesti tapaamisia, joissa tarkastellaan yleissopimuksen käytännön noudattamista ja tarvittaessa tehdään ehdotuksia sen kehittämiseksi, mistä voi olla pelkkää hyötyä.

VII LUKU – LOPPUMÄÄRÄYKSET

53–55 artikla (Loppumääräykset)

171 Nämä artiklat, jotka on valmistellut pysyvä toimisto (työasiak. nro 65) ja jotka on hyväksytty ilman pitkää keskustelua, on lainattu aiemmista yleissopimuksista, suurelta osin Haagin lastensuojelusopimuksesta. Ne koskevat yleissopimuksen allekirjoittamista, ratifiointia tai hyväksymistä (53 artikla), liittymistä (54 artikla), sitä mahdollisuutta, että valtiot, joiden kahdella tai useammalla alueella sovelletaan eri oikeusjärjestelmiä, voivat ilmoittaa, mihin alueisiin yleissopimusta sovelletaan (55 artikla), yleissopimuksen salliman yhden varauman järjestelmää¹¹⁵ ja varauman peruuttamista (56 artikla), yleissopimuksen voimaantuloa (57 artikla) ja sen irtisanomista (58 artikla) sekä ilmoituksia, jotka yleissopimuksen tallettajan on tehtävä konferenssin jäsenvaltioille ja yleissopimukseen liittyneille valtioille (59 artikla).

Yleissopimukseen on otettu Haagin lastensuojelusopimuksesta kaksi uutta piirrettä, joita ei ole aiemmissa yleissopimuksissa. Ensiksi 53 artiklan mukaan ja poiketen lapseksiottamisesta tehdystä yleissopimuksesta, joka sekin poikkesi aiemmista yleissopimuksista, yleissopimuksen voivat allekirjoittaa vain valtiot, jotka olivat konferenssin jäseniä 2. lokakuuta 1999, eivätkä valtiot, jotka olivat mukana tarkkailijoina tai jotka liittyivät jäseniksi tämän päivämäärän jälkeen. Viimeksi mainitut voivat liittyä yleissopimukseen noudattamalla 54 artiklassa määrättyä menettelyä, toisin sanoen vasta yleissopimuksen tultua voimaan 57 artiklan 1 kappaleen mukaisesti. Toiseksi 58 artiklassa määrätään, että yleissopimuksen irtisanominen voidaan rajoittaa koskemaan ainoastaan joitakin alueita, joihin yleissopimusta sovelletaan.

Pariisissa 5. tammikuuta 2000

¹¹⁵ Tämä varauma koskee tiedonantojen kieltä, ks. edellä 51 artiklaa koskeva 169 kohta. Valiokunnan alun perin hyväksymä valtuus tehdä varauma yleissopimuksen soveltamisesta sairaanhoidon alalla kumottiin sen jälkeen, kun näistä asioista päästiin sopimukseen.

kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevä Haagin konferenssi
Pysyvä toimisto
Churchillplein 6b
2517 JW Haag
Nederland

☎ +31 70 363 3303
📠 +31 70 360 4867
secretariat@hcch.net
www.hcch.net

ISBN 978-92-79-67006-0

doi: 10.2838/18555